

BOSNIA AND HERZEGOVINA
MINISTRY OF FOREIGN TRADE AND
ECONOMIC RELATIONS

Број: 12-1-28-300-15/21
Сарајево, 20.12.2022. године

Босна и Херцеговина
ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
САРАЈЕВО

23-01-2023	
01.01.28-151/23	Број прилога 2

R

ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
Трг Босне и Херцеговине 1
71 000 Сарајево

Предмет: „Годишњи извјештај из области пољопривреде, исхране и руралног развоја за Босну и Херцеговину за 2020. годину“ - на усвајање, *доставља се*

У складу са чланом 23. Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“, број 50/08) Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, у сарадњи са надлежним органима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ израђује Годишњи извјештај из области пољопривреде, исхране и руралног развоја за Босну и Херцеговину. Годишњи извјештај из области пољопривреде, исхране и руралног развоја за БиХ се доставља Савјету министара Босне и Херцеговине на разматрање, а након разматрања Савјета министара Босне и Херцеговине, годишњи извјештај се упућује Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине на усвајање.

Савјет министара Босне и Херцеговине је на 56. сједници одржаној 26.10.2022. године, размотрио Годишњи извјештај из области пољопривреде, исхране и руралног развоја за Босну и Херцеговину за 2020. годину, и задужио Министарство спољне трговине и економских односа БиХ да предметни извјештај достави Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине на усвајање.

У складу са наведеним закључком Савјета министара Босне и Херцеговине достављамо вам Годишњи извјештај из области пољопривреде, исхране и руралног развоја за Босну и Херцеговину за 2020. годину на усвајање.

С поштовањем,

МИНИСТАР

Станка Кошарац

Прилог:

- Као у тексту (српски, босански и хрватски језик)
- ЦД са Извјештајем на српском, босанском и хрватском језику,
- Обавијест о закључку Савјета министара Босне и Херцеговине

Broj: 05-07-1-2033-72/22
Sarajevo, 16. 11. 2022. godine

MINISTARSTVO VANJSKE TRGOVINE I EKONOMSKIH ODNOSA BiH

- n/r tajniku Ministarstva -
Musala 9, 71000 Sarajevo

BOSNA I HERCEGOVINA
MINISTARSTVO VANJSKE TRGOVINE
I EKONOMSKIH ODNOSA
SARAJEVO

PREDMET: Obavijest, dostavlja se

PRIMLJENO: 21-11-2022			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj prijava
02 03 12	28	300	14/21

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 56. sjednici održanoj 26. 10. 2022. godine, razmotrilo je Godišnje izvješće iz oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja za Bosnu i Hercegovinu za 2020. godinu te s tim u vezi zaključilo:

- Vijeće ministara Bosne i Hercegovine zadužuje Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine da Godišnje izvješće iz oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja za Bosnu i Hercegovinu za 2020. godinu dostavi Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine na usvajanje.
- Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine nastavit će u narednom razdoblju pripremati Godišnje izvješće u suradnji s Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Federacije BiH i Odjelom za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko distrikta BiH, sukladno Programu rada Vijeća ministara Bosne i Hercegovine.
- Godišnje izvješće iz oblasti poljoprivrede izrađuje se u skladu s člankom 23. Zakona o poljoprivredi, hrani i ruralnom razvoju BiH, a temelji se na prethodno podnesenim izvješćima koja su pripremila nadležna tijela entiteta i Brčko distrikta BiH. Izvješće je sveobuhvatan dokument u BiH koji prikazuje stanje u poljoprivredno-prehrambenom sektoru i provedene mjere poljoprivredne politike, razinu sredstava dodijeljenih za podizanje produktivnosti i jačanje konkurentnosti domaće poljoprivrede, poljoprivrednog i ruralnog razvoja, te očuvanje prirode i racionalno upravljanje prirodnim resursima.

S poštovanjem.

DOSTAVLJENO:

- naslovu
- u spis broj: 05-07-5-2311/21
- a/a

GENERALNI TAJNIK
VIJEĆA MINISTARA BiH
mr. Robert Vidović

MINISTARSTVO VANJSKE TRGOVINE I EKONOMSKIH ODNOSA BOSNE I HERCEGOVINE

2021

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ

iz oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog
razvoja za Bosnu i Hercegovinu

Maj, 2021. godine

Sadržaj

Lista tabela.....	3
Lista grafikona.....	3
Skraćenice koje su korištene u Izvještaju	3
Uvod	7
1. STANJE U POLJOPRIVREDI BOSNE I HERCEGOVINE	9
1.1. Značaj poljoprivredno-prehrambenog sektora u ukupnim privrednim aktivnostima	9
1.2. Zaposlenost u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva.....	10
1.3. Neto zarade u poljoprivredi, šumarstvu, ribolovu i prehrambenoj industriji, proizvodnji pića i duhanskih proizvoda	11
1.4. Otkupne cijene poljoprivrednih proizvoda	11
1.5. Prosječne otkupne cijene odabranih poljoprivrednih proizvoda.....	12
1.6. Zasijane površine u proljetnoj i jesenjoj sjetvi	14
2. POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA.....	15
2.1. Biljna proizvodnja	15
2.2. Stočarska proizvodnja.....	20
2.2.2. Kapaciteti za proizvodnju jednodnevnih pilića.....	21
2.2.3. Proizvodnja ostalih stočarskih proizvoda	22
2.2.4. Klanje stoke i neto proizvodnja mesa.....	22
3. Brojno stanje stoke i peradi.....	23
4. PODRŠKE POLJOPRIVREDI I RURALNOM RAZVOJU	23
4.1. Ukupna izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj u BiH.....	25
4.2. Poljoprivredne podrške u regiji i poređenje sa podrškama u Bosni i Hercegovini.....	27
4.3. Poređenje poljoprivrednih podrški zemalja regije sa podrškom poljoprivredi u BiH.....	28
4.4. Analiza strukture budžetske podrške po grupama mjera	29
4.3. Struktura podrške po proizvodima/proizvodnjama	33
4.5. IPA III. – Instrument for Pre-Accession Assistance (2021-2027).....	35
4.6. Zajednička poljoprivredna politika (Common Agriculture Policy – CAP) 2021-2027	35
5. TRGOVINSKA RAZMJENA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA BOSNE I HERCEGOVINE SA SVIJETOM	37
6. REALIZACIJA MJERA I PRIORITETA U OBLASTI POLJOPRIVREDE, ISHRANE I RURALNOG RAZVOJA U 2020. GODINI.....	39
7. ZEMLJIŠNA POLITIKA U BOSNI I HERCEGOVINI.....	58
7.1. Zakonodavstvo u oblasti zemljišne politike.....	58
8. SIGURNOST HRANE, ZAŠTITA ZDRAVLJA BILJA I VETERINARSTVO	64
8.1. SIGURNOST HRANE.....	64

8.2. ZAŠTITA ZDRAVLJA BILJA	68
8.3. VETERINARSTVO	72
9. ORGANSKA PROIZVODNJA, PRAVNI OKVIR I USLOVI ZA IZVOZ ORGANSKIH PROIZVODA	75
9.1. Značaj i perspektiva organske proizvodnje	75
9.2. Zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini	78
9.3. Organska proizvodnja u Bosni i Hercegovini s aspekta EU integracija	79
10. RIBARSTVO.....	79
10.1. Aktivnosti na usklađivanju domaćeg zakonodavstva i provođenju <i>acquis</i> -a za oblast ribarstva i akvakulture	79
10.2. Približavanje EU u oblasti ribarstva	81
10.3. Ribarstvo kao prioritet razvoja u BiH.....	82
10.4. Administrativni kapaciteti.....	83
10.4.1. Nadležnosti i zakonodavstvo u oblasti ribarstva i akvakulture u Bosni i Hercegovini... 83	
10.5. Saradnja sa međunarodnim organizacijama	84
10.6. Naredne aktivnosti	85
11. EVROPSKE INTEGRACIJE I MEĐUNARODNA SARADNJA	85
11.1. Primjena Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Dodatnog protokola.....	86
11.2. Centralnoevropski sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA).....	86
11.3. Međunarodni sporazumi/memorandumi o saradnji u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja .	87
11.4. Implementacija međunarodnih projekata	88
12. MJERE I PRIORITETI U OBLASTI POLJOPRIVREDE, ISHRANE I RURALNOG RAZVOJA ZA 2021. GODINU.....	89

Lista tabela

Tabela 1. Bruto dodana vrijednost poljoprivrede, šumarstva lova i ribolova u ukupnom BDV-u (2019-2020)

Tabela 2. Zaposlene osobe u djelatnosti poljoprivrede, šumarstvo i ribolov (2019-2020)

Tabela 3. Prosječne neto zarade u poljoprivredi, šumarstvu, ribolovu i prehrambenoj industriji, proizvodnji pića i duhanskih proizvoda (2019-2020) u KM

Tabela 4. Vrijednost otkupljenih proizvoda poljoprivrede prema grupama proizvoda u 2020. godini

Tabela 5. Prosječna otkupna cijena odabranih poljoprivrednih proizvoda u 2019-2020. godini (KM)

Tabela 6. Zasijane površine u proljetnoj i jesenjoj sjetvi u BiH 2019-2020. godina (u hektarima)

Tabela 7. Proizvodnja i prinos važnijih usjeva (2019-2020)

Tabela 8. Proizvodnja i prinos najznačajnijih voćnih vrsta (2019-2020)

Tabela 9. Broj rodničkih čokota, proizvodnja i prinos grožđa (2019-2020)

Tabela 10. Brojno stanje stoke, peradi i košnica u BiH

Tabela 11. Proizvodnja sirovog mlijeka u BiH

Tabela 12. Otkup sirovog kravljeg mlijeka (2019-2020)

Tabela 13. Proizvodnja konzumnog mlijeka i ostalih mliječnih proizvoda (2019-2020)

Tabela 14. Ukupan kapacitet i način korištenja inkubatorskih stanica, 2019-2020

Tabela 15. Proizvodnja jaja, meda i vune u BiH

Tabela 16. Klanje stoke i peradi u klaonicama (2019-2020)

Tabela 17. Poljoprivredni budžeti u BiH (2010-2020), (000 KM)

Tabela 18. Struktura podsticaja u Srbiji 2020. godina, (EUR)

Tabela 19. Struktura podsticaja u Republici Sjevernoj Makedoniji 2020. godine, (EUR)

Tabela 20. Struktura budžeta za poljoprivredu u Crnoj Gori za 2020. godinu, (EUR)

Tabela 21. Distribucija podrški po proizvodima/grupama proizvoda, (%)

Tabela 22. Uporedni pregled BiH razmjene poljoprivrednim proizvodima po regionima - (miliona KM)

Tabela 23. Uvoz najznačajnijih poljoprivrednih proizvoda u BiH (miliona KM)

Tabela 24. Izvoz najznačajnijih poljoprivrednih proizvoda iz BiH (miliona KM)

Lista grafikona

Grafikon 1: Poljoprivredni budžeti u BiH za period 2010-2020. (u milionima KM)

Grafikon 2: Struktura poljoprivrednog budžeta u BiH, (u procentima)

Grafikon 3: Ukupni budžeti posmatranih zemalja za period 2017-2020.

Grafikon 4: Struktura poljoprivrednog budžeta u BiH, (u milionima KM)

Grafikon 5: Mjere direktne podrške proizvodnji u BiH – struktura (u milionima KM)

Grafikon 5: Mjere direktne podrške proizvodnji u BiH – struktura (u milionima KM)

Grafikon 7: Mjere tržišno-cjenovne politike u BiH – struktura (u milionima KM)

Grafikon 8: Mjere općih usluga u poljoprivredi u BiH - struktura (u milionima KM)

Grafikon 9: Nealocirano (ostalo) (u milionima KM)

Grafikon 10: Struktura transfera prema vezanosti za proizvod/grupu ili sve proizvode (u %)

Grafikon 11: Budžet za Zajedničku poljoprivrednu politiku EU (CAP)

Skraćenice koje su korištene u Izvještaju

ACIS - Agricultural Competitiveness and Institutional Strengthening Project

ASH - Agencija za sigurnost hrane

BD - Brčko distrikt

BDV - Bruto dodana vrijednost

BHAS - Agencija za statistiku BiH

BSE - Bovine spongiformna encefalopatija

CAP (Common Agricultural Policy) - Zajednička poljoprivredna politika

CC (Cross compliance) - Sistem unakrsne usklađenosti

EFTA - (European Free Trade Agreement)- Evropski sporazum o slobodnoj trgovini

CLLD (Community Led Local Development)- Lokalni razvoj koji vodi zajednica

CAP (Common Agriculture Policy) – Zajednička poljoprivredna politika

CzDA - Češka razvojna agencija

DBP - Državna baza podataka

DEI - Direkcija za evropske integracije
 DG SANTE - (Directorate-General for Health and Food Safety) – Generalni direktorat za zdravlje i sigurnost hrane
 EAFRD (European Regional Development Fund) - Evropski fond za regionalni razvoj
 EC (European Commission)- Evropska komisija
 EFSA (European Food Safety Authority) – Evropska Agencija za sigurnost hrane
 EMFF (European Maritime and Fisheries Fund) - Evropski fond za pomorstvo i ribarstvo
 ESF - (European Social Fund) - Evropski socijalni fond
 EU- Evropska unija
 EU RASFF (EURapid Alert System for Food and Feed) – Evropski sistem upozorenja za hranu i hranu za životinje
 EU4AGRI (European Union Support to Agriculture Competitiveness and Rural Development in Bosnia and Herzegovina) Evropska pomoć Podrške za konkurentnost poljoprivrede i ruralnog razvoja u BiH
 EUROFISH (International Organization for Developing Fisheries and Aquaculture in Europe)- Međunarodna organizacija za razvoj ribarstva i akvakulture u Evropi
 EUSAIR (EU Strategy for the Adriatic and Ionian Region) – EU strategija za jadransko-jonsku regiju
 FADN- Mreža računovodstvenih podataka poljoprivrednih gazdinstava
 FAO (Food and Agriculture Organization) – Organizacija Ujedinjenih nacija za hranu i poljoprivredu
 FAT test- Factory Acceptance Test
 FMPVŠ- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
 FSIS (Food Safety and Inspection Service) – Sistem inspekcijeske kontrole za sigurnost hrane
 FZS - Federalni zavod za statistiku
 GFCM-(General Fisheries Commission for the Mediterranean) – Generalna komisija za mediteransko ribarstvo
 GIS - Geografski informacijski sistem
 GIZ - Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit
 GM - genetski modificirano
 GMO - genetski modificirani organizmi
 HS – Harmonizirani sistem
 IACS - Integrirani administrativni kontrolni sistem
 ICCAT (International Commission for the Conservation of Atlantic Tunas) – Međunarodna komisija za očuvanje atlantske tune
 ICMSF - International Commission on Microbiological Specifications for Foods
 IFAD - *International Fund for Agricultural Development*
 INFOSAN The International Food Safety Authorities Network
 IPA III - Instrument for Pre-Accession Assistance
 IPARD - Instrument for Pre-Accession Assistance Rural Development
 ISRIC- *International Soil Reference and Information Centre*
 KHSPPPRR- Kancelarija za harmonizaciju plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju
 KZV - Kancelarija za veterinarstvo
 LAG - Lokalna akcijska grupa
 LDN GEF 7 - Global Environment Facility Trust Fund
 LDN - Land Degradation Neutrality
 LEADER - Links between the rural economy and development actions
 LPIS (Land Parcel Identification System) - Sistem za identifikaciju i registraciju poljoprivrednih parcela
 MFT BiH - Ministarstvo finansija Bosne i Hercegovine
 MPŠV RS - Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske
 MSTEO - Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa
 MVTEO - Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa
 NAP BIH - National Adaptation Plans for BiH
 NVO - Nevladina organizacija
 OIE - World Animal Health Information System
 OP - Operativni plan
 OPŠV BD – Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Distrikta Brčko
 PAU - Polciklični aromatski ugljikovodonik
 PTIS - Poljoprivredni tržišni informacijski sistem
 RUIGPP - Republička uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove
 RZS RS - Zavod za statistiku Republike Srpske
 SIDA - Sweden International Development Cooperation Agency
 SSP - Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju

SWG RRD SE - Stalna radna grupa za regionalni ruralni razvoj u jugoistočnoj Evropi
TAIEX - Technical Assistance and Information Exchange
ToR (Terms of Reference) – projektni zadatak
TRACES -Trade Control and Expert System
UN - United Nations
UNCCD - United Nations Convention to Combat Desertification
UNDP - United Nations Development Programme
UoST- Ugovor o slobodnoj trgovini
USAID - United States Agency for International Development
UZZB - Uprava za zaštitu zdravlja bilja
VTR - Vanjskotrgovinska razmjena
WHO - World Health Organization
WTO - World Trade Organization
ZPR EU - Zajednička politika ribarstva Evropske unije

Izvori podataka i doprinos u pripremi Izvještaja

Godišnji izvještaj iz oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja za Bosnu i Hercegovinu za 2020. godinu (Izvještaj) je četrnaesti po redu izvještaj koji je izradilo Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Federacije BiH i Odjeljenjem za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko distrikta BiH.

Izvještaj predstavlja cjelovit dokument u BiH u kojem je prikazano stanje u poljoprivredno-prehrambenom sektoru i implementirane mjere poljoprivredne politike, nivo novčanih sredstava koja su izdvojena u cilju podizanja nivoa produktivnosti i jačanja konkurentnosti domaće poljoprivrede, razvoja poljoprivrede i sela, te očuvanja prirode i racionalno gazdovanje prirodnim resursima. U izvještaju se nastojalo prikazati detaljno stanje u poljoprivrednom sektoru u prethodnoj godini i to sa aspekta proizvodnje, trgovine poljoprivrednim i prerađenim poljoprivrednim proizvodima i implementirane poljoprivredne politike. U dokumentu su predstavljene ekonomski i proizvodni pokazatelji za 2020. godinu u odnosu na prethodnu godinu. U izvještaju su predstavljene osnovni pokazatelji makroekonomskog ambijenta, zasijane površine u jesenjoj i proljetnoj sjetvi, obim i struktura u poljoprivrednoj proizvodnji, otkupne cijene poljoprivrednih proizvoda, vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, te struktura robne razmjene po proizvodima i trgovinskim partnerima. Također, posebno poglavlje je posvećeno aktuelnoj poljoprivrednoj politici, mjerama i podršci namijenjenoj poljoprivredi i ruralnom razvoju, kao i aktivnostima koje su provedene u cilju ublažavanja negativnih efekata pandemije COVID-19.

Godišnji izvještaj za 2020. godinu se, kao i ostali izvještaji koji su pripremani i prethodnih godina, izrađuje u skladu sa članom 23. Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH i zasniva se na prethodno dostavljenim izvještajima koje pripremaju nadležni organi entiteta i Brčko distrikta BiH. Sam sadržaj izvještaja u velikoj mjeri zavisi prvenstveno od dostupnosti i kvaliteta informacija i podataka koje dostavljaju nadležni organi entiteta i Brčko distrikta BiH. U izradi Izvještaja nastojao se dati cjelovit pregled stanja na tržištu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Bosni Hercegovini, Republici Srpskoj, Federaciji BiH i Brčko distriktu BiH za 2020. godinu. Jednako kao i prethodnih godina, u izradi i ovog izvještaja poteškoće je predstavljao nedostatak tačnih i pouzdanih podataka. Osim toga, i teškoće u prikupljanju podataka i informacija, relevantnost i razlike u pogledu vrste i strukture podataka koje dostavljaju nadležni organi entiteta i Distrikta Brčko BiH još uvijek su značajne. Svi pregledi i analize koje su urađene u izvještaju su bazirane na službenim statističkim podacima s obzirom na nedostatak podataka iz administrativnih izvora tj. nadležnih ministarstava poljoprivrede entiteta, izuzev dijela koji se odnosi na podrške u poljoprivredi.

Sastavni dio ovog izvještaja čini poglavlje evropskih integracija i međunarodne saradnje, realizacija i potpisivanje međunarodnih sporazuma, te implementacija donatorskih podrški, a sve u cilju ubrzanja aktivnosti na ispunjavanju uslova za priključenje Evropskoj uniji, te pregled mjera i prioriteta za 2021. godinu.

Dokumenti koji su korišteni u izradi Izvještaja su:

- podaci o poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji u Brčko distriktu za 2020. godinu koje je dostavilo Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko distrikta BiH;
- Izvještaj o realiziranoj podršci poljoprivredi i ruralnom razvoju u Bosni i Hercegovini za 2020. godinu Kancelarije za harmonizaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju;
- Informacija o realiziranim aktivnostima u 2020. godini iz nadležnosti Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja;
- Informacija o realiziranim aktivnostima Kancelarije za veterinarstvo BiH u 2020. godini;
- Informacija Agencije za sigurnost hrane BiH o realiziranim aktivnostima za 2020. godinu; i
- službeni izvori podataka nadležnih državnih, entitetskih i tijela Brčko distrikta BiH.

Uvod

Pojava pandemije COVID-19 koronavirusa je jedan od važnijih događaja koji su obilježili prethodnu godinu i velikim dijelom je uticala na aktivnosti koje su preduzimate i realizirane u sektoru poljoprivrede.

U cilju olakšanja prometa roba između strana CEFTA 2006 u novonastaloj situaciji uzrokovane pandemijom koronavirusa, na prijedlog Sekretarijata CEFTA-e, Vijeća za regionalnu saradnju i Evropske komisije započete su aktivnosti na kreiranju liste vitalnih proizvoda i popisa graničnih prelaza otvorenih za teretni transport, kao i mogućih trgovinskih mjera koje će poboljšati protok roba i osigurati snabdjevenost tržišta, prije svega hranom i medicinskim sredstvima. S tim u vezi, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je u saradnji sa entitetskim ministarstvima nadležnim za trgovinu kreiralo listu neophodnih namirnica, a u saradnji sa Ministarstvom civilnih poslova BiH, entitetskim ministarstvima zdravstva i Agencijom za lijekove BiH listu prioriternih lijekova i drugih medicinskih sredstava. Proizvodi sa spomenute liste na određenim graničnim prelazima između zemalja CEFTA-e tretiraju se kroz tzv. zelenu prioriternu traku, čime se omogućava lakši promet roba u novonastaloj situaciji. Sistem zelenih traka postao je operativan 13. aprila. Sekretarijat CEFTA-e zadužen je da omogući elektronsko obavještanje o dolasku kamiona koji prevoze osnovnu robu, primjenom nužne nadogradnje Sistema elektronske razmjene podataka (SEED) na osnovu dogovorenog popisa robe.

Također, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske je preduzelo više mjera u cilju ublažavanja posljedica COVID-19 pandemije, i to:

- distribucija regresiranog dizel goriva u ukupnoj vrijednosti od 5,5 miliona KM;
- redovna isplata tekućih podsticaja;
- regresiranje nabavke sjemena domaćih proizvođača za proljetnu sjetvu u iznosu od 50% malorpodajne cijene (kukuruz, strna žita, travno-djetelinske smjese, industrijsko bilje, krompir);
- podjela sjetvenih paketa za mala porodična poljoprivredna gazdinstva u ukupnoj vrijednosti od 2,5 miliona KM;
- interventni otkup junadi i svinja, 3 miliona KM;
- interventni otkup povrća, 2 miliona KM;
- dodatna sredstva za kapitalne investicije, 5 miliona KM;
- odgađanje obaveza svim zakupcima i koncesionarima poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu Republike Srpske na period od tri mjeseca;
- osiguran je interventni uvoz komponenti za stočnu hranu (soja) za osiguranje ishrane stočnog fonda, u prvom redu peradi;
- osigurana je podrška domaćim prerađivačima u prehrambenoj industriji za otkup domaćih poljoprivrednih proizvoda;
- osigurana su dodatna sredstva za podršku sjetvi soje u iznosu od 50% vrijednosti sjetvenog paketa, odnosno 450 KM po hektaru;
- osigurana su sredstva za zasnivanje organske proizvodnje u iznosu 600 KM po hektaru i 600 KM po uslovnom grlu;
- u cilju podrške uvezivanju primarne proizvodnje i prehrambene industrije, kao i investiranje u proširenje proizvodnih kapaciteta dostupna su i sljedeća sredstva:
 - namjenska kreditna sredstva IRB-a za ugovaranje, proizvodnju i otkup domaćih poljoprivrednih proizvoda u ukupnom iznosu od 60 miliona KM;
 - kreditna sredstva Partner fonda – revolving fond Ministarstva u iznosu od 7 miliona KM; i
 - iz sredstava međunarodnih projekata u poljoprivredi osigurano je 31.5 miliona KM podrške.
- omogućeno je kretanje svim poljoprivrednicima da mogu obrađivati zemlju i vršiti sjetvu;
- omogućeno je ograničeno kretanje svim pčelarima;
- omogućen je rad kvantaških pijaca i tržnica da svježe voće i povrće može da se proda; i

- planirana je izrada platforme za internet oglašavanje i prodaju poljoprivrednih proizvoda.

Događaj koji se pokazao kao povoljan za ublažavanje pojave pandemije a koji se desio početkom godine na završnoj konferenciji CEFTA-e pod nazivom "Podrška olakšavanju trgovine između zemalja CEFTA-e" održane 25. februara 2020. godine u Tivtu i na kome je Zajednički odbor CEFTA-e donio Odluku o olakšavanju trgovine voćem i povrćem, čime je uspostavljen sistem za brži protok ovih proizvoda. Odlukom su definirana striktna pravila koja su usaglašena sa pravilima EU, a koja su predvidljiva za privrednike i olakšavaju promet robe. Ova aktivnost realizirana je u okviru projekta „Otvoreni regionalni fond za vanjsku trgovinu jugoistočne Evrope“ koji provode GIZ i Međunarodni trgovinski centar (ITC). Projektne aktivnosti su usmjerene na pružanje podrške strukturama CEFTA-e u njihovim naporima na provođenju obaveza iz Dodatnog protokola 5 prema CEFTA-i koji pruža okvir za uklanjanje trgovinskih prepreka između strana CEFTA-e.

Nakon što je Kosovo* 1. aprila 2020. godine ukinulo stopostotne uvozne takse za proizvode iz Srbije i Bosne i Hercegovine (takse su uvedene 21. novembra 2018.), izvoznici iz Bosne i Hercegovine su nastavili trgovinu poljoprivrednim proizvodima. Pozitivno u svemu ovome je što naši proizvođači nisu izgubili kontakte sa kupcima na Kosovu* i nisu bili primorani, po ukidanju taksi, ponovo istraživati tržište i tražiti nove kupce.

Početkom juna započela je implementacija projekta u BiH pod nazivom EU4Agri. Evropska unija izdvojila je 20 miliona eura za modernizaciju poljoprivredno-prehrambenog sektora u Bosni i Hercegovini. Sredstva će biti dostupna u okviru četvorogodišnje projekta EU4Agri (2020-2024), koji će grant sredstvima podržati oko 2.600 poljoprivredno-prehrambenih proizvođača u BiH. Na ovaj način EU pruža podršku ovom sektoru ne samo u otvaranju novih radnih mjesta, već očuvanju postojećih i oporavku od posljedica COVID-19 pandemije. Ukupna vrijednost projekta iznosi 20,25 miliona eura, a provode ga i sufinansiraju sa 250.000 eura sredstava Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP) u BiH i Češka razvojna agencija (CzDA).

Četvrti sastanak Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo između Evropske unije i Bosne i Hercegovine održan je 16. juna putem video-konferencije. Tokom sastanka razmijenile su se informacije o stanju u poljoprivrednom sektoru i mjerama koje su preduzete kako bi se sanirale posljedice pandemije bolesti COVID-19. Pozdravljen je pomak u oblasti izrade zakonodavnog okvira za zaštitu domaćih geografskih oznaka, koji je u saradnji sa nadležnim entitetskim ministarstvima poljoprivrede postigla Agencija za sigurnost hrane BiH. Članovi delegacije Evropske komisije su obaviješteni da je formirana radna grupa za izradu novog Zakona o vinu BiH, a istaknuta je i potreba uspostavljanja novog sistema za zaštitu geografskog porijekla vina. Na sastanku se razgovaralo o realizaciji Strateškog plana za ruralni razvoj BiH 2018-2021, te o pripremi programa razvoja ribarstva i akvakulture u BiH i usklađivanju zakonodavstva BiH sa propisima Evropske unije koji reguliraju tu oblast. Na sastanku su razmotrene i mjere koje su preduzete na sprječavanju širenja zaraznih bolesti kod životinja. Evropska komisija je pozvala institucije u BiH da nastave s usklađivanjem zakonodavstva BiH sa propisima EU u oblasti poljoprivrede.

Forum poljoprivredne politike, „Politika poljoprivrede i ruralnog razvoja na Zapadnom Balkanu u doba pandemije“, 20. po redu održan je kao online webinar od 12. do 16. oktobra 2020. godine. Bavio se uticajem COVID-19 na poljoprivredu, hranu i ruralna područja na Zapadnom Balkanu i naglasio neophodnost regionalne saradnje u doba pandemije. Tokom foruma predstavljen je nedavni

* Ovaj naziv je bez prejudiciranja statusa i u skladu je sa Rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija 1244/1999 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

razvoj poljoprivredne politike u kontekstu procesa približavanja EU i elaborirao kapacitete za istraživanje, inovacije i transfer tehnologije na Zapadnom Balkanu. Mala poljoprivredna gazdinstva i ruralna područja ponovo su bili u fokusu FPP, ističući njihov značaj u doba pandemije kroz razvoj kratkih lanaca vrijednosti, diverzifikaciju ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima i primjenu pristupa lokalnog razvoja koji vodi zajednica. Forum poljoprivredne politike 2020. održan je pod zajedničkim pokroviteljstvom Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja Kosova* i Stalne radne grupe za regionalni ruralni razvoj (SWG) u jugoistočnoj Evropi. Učesnici Foruma poljoprivredne politike 2020. visoko su cijenili podršku koju pružaju institucije i organizacije koje sazivaju: Evropska komisija (Generalni direktorat za poljoprivredu i ruralni razvoj), Njemačka međunarodna saradnja (GIZ) i Organizacija za hranu i poljoprivredu (FAO).

S obzirom na to da su kao posljedica pandemije gotovo zaustavljeni prodaja i izvoz vina što je direktno uticalo na zastoj u poslovanju vinara, kao odgovor na saniranje negativnih efekata izrađeno je Uputstvo o postupanju nadležnih institucija prilikom uvoza vinskog grožđa. U skladu sa postojećim zakonskim odredbama, Uputstvom se uređuju dodatne kontrole, nadzor i postupanje nadležnih institucija prilikom uvoza grožđa u BiH.

U cilju saniranja negativnih posljedica uzrokovanih pandemijom COVID-19 i zaštite domaće proizvodnje pokrenute su brojne aktivnosti sa kojima su se susreli proizvođači vina i grožđa, crvenog mesa i peradi. S tim u vezi, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je organiziralo zajednički sastanak sa nadležnim entitetskim ministarstvima za poljoprivredu i predstavnicima kompanije "Tareks", koja posluje u okviru turske Unije poljoprivrednih kreditnih zadruga u vezi nastavka izvoza mesa u Tursku. Tokom sastanka je razgovarano o zastoju koji ima turska strana u realizaciji svog dijela posla, te načinu prevazilaženja problema. Također je inicirano povećanje kvote za izvoz mesa u narednoj godini, čime bi se povećao izvoz proizvedenih zaliha mesa, nastalih zbog smanjene lokalne potrošnje uslijed pandemije koronavirusa, a time i dodatno unaprijedila zaštita domaće proizvodnje. Otvaranje novih tržišta za plasman domaćih proizvoda jedna je od mjera zaštite domaće proizvodnje te su s tim u vezi održani sastanci sa predstavnicima Ambasade Malezije i Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH na temu plasmana mesa na ovo tržište. Budući da su veterinarski certifikati između BiH i Malezije usaglašeni, izražena je spremnost za intenziviranjem i ubrzavanjem aktivnosti u vezi sa izvozom mesa iz BiH u Maleziju, te istaknuto da bi nadležni inspektori iz Malezije mogli doputovati u BiH ukoliko epidemiološki uslovi to dozvole.

Kancelarija za veterinarstvo BiH je u saradnji sa nadležnim entitetskim ministarstvima za poljoprivredu popunila upitnik za izvoz crvenog mesa u EU te dostavila Evropskoj komisiji na razmatranje. Još jedna od aktivnosti koja je realizirana u cilju otvaranja novih tržišta za plasman domaćih proizvoda i zaštite domaće proizvodnje je usaglašavanja certifikata potrebnih za izvoz ribe u Rusku Federaciju. Kancelarija za veterinarstvo je u saradnji sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa radila na ovom dijelu posla kako bi se ispunili preduslovi za certifikaciju kompanija za izvoz i dolazak nadležnih ruskih inspektora u kontrolu objekata.

1. STANJE U POLJOPRIVREDI BOSNE I HERCEGOVINE

1.1. Značaj poljoprivredno-prehrambenog sektora u ukupnim privrednim aktivnostima

Doprinos sektora poljoprivrede, šumarstva i ribarstva ekonomiji Bosne i Hercegovine tokom 2020. godine bilježi povećanje BDV-a i povećanje učešća u ukupnom BDV-u.

Bruto dodana vrijednost poljoprivrede, šumarstva, i ribolova je u 2020. godini veća za 7% od prošlogodišnjeg nivoa, dok je učešće u ukupnom BDV-u za 0,8 procentualnih poena veći.

Tabela 1. Bruto dodana vrijednost poljoprivrede, šumarstva, lova i ribolova u ukupnom BDV-u (2019-2020)

	Bruto dodana vrijednost (000 KM)		Indeks (2020/2019)	Udio u ukupnom BDV-u F BiH, RS, BD (%)	
	2019	2020		2019	2020
Federacija BiH	938.480	1.019.830	109	4,8	5,4
Republika Srpska	966.370	1.018.769	105	8,6	9,2
Distrikt Brčko BiH	72.800	72.964	100	10	10
Ukupno	1.977.650	2.111.563	107	6,7	7,5

Izvor: Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku BiH, Republički zavod za statistiku Republike Srpske

Na povećanje ukupne vrijednosti BDV-a uticao je rast BDV-a poljoprivrede, šumarstva i ribolova u Federaciji BiH za 9%, Republici Srpskoj za 5%, dok je u Distriktu Brčko BiH ostao na istom nivou vrijednosti BDV-a iz prethodne godine.

Kada je riječ o Federaciji BiH udio BDV-a poljoprivrede, šumarstva i ribolova u formiranju BDV-a Federacije BiH u 2020. godini iznosio je 5,4% što ukazuje da druge djelatnosti standardno imaju veći značaj u privredi Federacije BiH. Vrijednost primarne djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova je u odnosu na prethodnu godinu bila veća za 0,6 procentualnih poena.

Učešće bruto dodane vrijednosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova u formiranju BDV-a Republike Srpske u 2020. godini iznosio je 9%. Vrijednost primarne djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova je u odnosu na prethodnu godinu bila veća za 0,6 procentualnih poena. Imajući u vidu ovako visoko učešće u formiranju BDV-a, poljoprivreda, šumarstvo i ribolov predstavljaju jednu od značajnijih oblasti privrede u Republici Srpskoj.

Poljoprivredna djelatnost u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine je ostvarila bruto dodanu vrijednost u 2020. godini od 72.800 hiljada KM i ostala je na nivou kao i prethodne godine. Udio poljoprivrednog sektora u ukupnoj ekonomiji Distrikta je značajan i visok i u 2020. godini je u ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti Brčko distrikta učestvovao sa oko 10%.

1.2. Zaposlenost u djelatnosti poljoprivreda, šumarstva i ribarstva

Prema statističkim podacima o zaposlenosti po djelatnostima za 2020. godinu broj zaposlenih u poslovnim subjektima u djelatnosti poljoprivreda, lov i šumarstvo je prosječno iznosio oko 19.567 zaposlenih osoba od čega su 4.141 zaposlene žene. U odnosu na prethodnu godinu ukupan prosječan broj zaposlenih u ovoj djelatnosti je ostao isti, dok je broj zaposlenih žena veći za 2%.

Tabela 2. Zaposlene osobe u djelatnosti poljoprivreda, šumarstvo i ribolov (2019-2020)

	2019	2020	Indeks 2020/2019
Žene	4.057	4.141	102
Ukupno	19.664	19.567	100

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Broj zaposlenih u poslovnim subjektima u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova u Federaciji BiH za 2020. godinu je u prosjeku iznosio 10.743 i manji je za 2% u poređenju sa prethodnom godinom, u Republici Srpskoj 8.578 i veći je za 1%, i Distriktu Brčko 246 i veći je za 27% u odnosu na prethodnu godinu kada je bilo zaposleno 193 osobe.

1.3. Neto zarade u poljoprivredi, šumarstvu, ribolovu i prehrambenoj industriji, proizvodnji pića i duhanskih proizvoda

Kada je riječ o neto zaradi prosječna neto isplaćena plaća u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva po zaposlenom u 2020. godini je iznosila 838 KM i veća je u poređenju sa neto isplaćenom plaćom iz prethodne godine za 2%. U okviru djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva najveća neto zarada je u šumarstvu i sječi drva i iznosila je 875 KM u 2020. godini. Neto zarade i u ostalim djelatnostima koje spadaju u ovu grupu bilježe povećanje u 2020. godini i to biljna i stočarska proizvodnja za 6%, ribolov i akvakultura za 4%, te šumarstvo i sječa drva za 2% u poređenju sa ostvarenim neto zaradama iz prethodne godine.

Tabela 3. Prosječne neto zarade u poljoprivredi, šumarstvu, ribolovu i prehrambenoj industriji, proizvodnji pića i duhanskih proizvoda (2019-2020) u KM

Djelatnost	2019	2020	Indeks 2020/2019
Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	820	838	102
Biljna i stočarska proizvodnja, lovstvo i uslužne djelatnosti u vezi s njima	615	651	106
Šumarstvo i sječa drva (iskorištavanje šuma)	859	875	102
Ribolov i akvakultura	611	634	104
Proizvodnja prehrambenih proizvoda	657	690	105
Proizvodnja pića	1.019	992	97
Proizvodnja duhanskih proizvoda	881	939	107

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Kada je riječ o prerađivačkoj industriji najveća neto zarada od 992 KM je zabilježena u proizvodnji pića i manja je za 3% u odnosu na ostvarenu neto zaradu iz prethodne godine, zatim slijedi proizvodnja duhanskih proizvoda sa neto zaradom od 939 KM i 7% je veća nego prethodne godine. Neto zarada u proizvodnji prehrambenih proizvoda je najniža i iznosila je 690 KM u 2020. godini i zabilježila je povećanje od 5% u poređenju sa neto zaradom iz prethodne godine koja je iznosila 657 KM.

1.4. Otkupne cijene poljoprivrednih proizvoda

Poslovni subjekti su u 2020. godini od poljoprivrednih proizvođača otkupili poljoprivrednih proizvoda u vrijednosti 328 miliona KM, pri čemu je vrijednost otkupljenih proizvoda u ovoj godini manja za 1% u poređenju sa ukupnom vrijednosti otkupljenih poljoprivrednih proizvoda iz 2019. godine. Posmatrajući kategorije otkupljenih poljoprivrednih proizvoda, povećanje otkupa se bilježi kod industrijskog bilja za 107%, žitarica za 69%, ostalih proizvoda za 13%, i povrća za 7%. Znatno smanjenje otkupa je zabilježeno kod alkoholnih pića i to za 77%, krompira i voća za 21%, proizvoda životinja za 7%, životinja za 4% i krmnog bilja za 2%.

Također, poslovni subjekti su iz vlastite proizvodnje direktno prodali/isporučili poljoprivrednih proizvoda u vrijednosti od 305 miliona KM. Kategorija poljoprivrednih proizvoda koja je direktno prodana u najvećoj vrijednosti od 136 milion KM su žive životinje, zatim slijede proizvodi od životinja u vrijednosti od 56 miliona KM, voće u vrijednosti od 29 miliona KM i ostali proizvodi u vrijednosti od oko 29 miliona KM.

Tabela 4. Vrijednost otkupljenih proizvoda poljoprivrede prema grupama proizvoda u 2020. godini

Kategorije	Vrijednost (KM)		Indeksi vrijednosti 2020/2019	
	Otkup	Direktna prodaja	Otkup	Direktna prodaja
Žitarice	19.346.911	18.850.838	169,3	129,1
Industrijsko bilje	15.921.638	13.173.285	206,9	139,8
Krompir	2.428.150	1.269.954	79,2	74,2
Povrće	16.410.334	1.268.404	106,6	42,8
Stočno/krmno bilje	342.468	888.593	97,8	157
Voće	22.481.916	29.076.130	79,4	92,4
Sadni materijal		7.995.089	-	91,7
Alkoholna pića	5.200	10.785.515	22,6	67
Životinje	98.951.905	135.796.306	96,6	96
Proizvodi životinja	147.123.300	56.369.831	93,4	89,2
Ostali proizvodi	5.424.611	29.307.517	113,5	105,2
Ukupno	328.436.435	304.781.461	99,2	95,8

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Najznačajnije povećanje vrijednosti direktne prodaje u 2020. godini je također zabilježeno kod krmnog bilja i to za 57%, industrijskog bilja za 40%, žitarica za 29%, i ostalih proizvoda za 5%. Pad vrijednosti direktne prodaje u odnosu na prethodnu godinu je najviše zabilježen za povrće 57%, alkoholna pića za 33%, krompir za 26%, proizvodi od životinja za 11%, voća i sadnog materijala za 8% te životinja za 4%.

1.5. Prosječne otkupne cijene odabranih poljoprivrednih proizvoda

Otkupne cijene žitarica – Imajući u vidu da su tokom 2020. godine ostvareni veći prinosi žitarica a samim tim i ukupna proizvodnja, posebno pšenice i raži, otkupna cijena navedenih kultura je bila nešto viša u poređenju sa otkupnim cijenama iz prethodne godine. Ovome treba dodati da je na visinu otkupne cijene pšenice i ostalih žitarica značajno uticala povećana međunarodna potražnja. Otkupna cijena za jednu tonu pšenice u 2020. godini iznosila je 303 KM i viša je za 5 KM po toni, raži 430 KM i veća je za 11%, ječma 279 KM i niža je za 10% u odnosu na prethodnu godinu. Tona kukuruza je otkupljivana nakon berbe po cijeni od 300 KM, što je za oko 9% više nego prethodne godine.

Otkupne cijene industrijskih usjeva: Otkupna cijena soje u 2020. godini iznosila je 0,60 KM po kilogramu i ista je u poređenju sa otkupnom cijenom soje iz prethodne godine. Soja je još jedan od usjeva čiji je prinos ostao na nivou proizvodnje od 23 hiljade tona kao i prethodne godine. Bez obzira na povećanu ponudu, otkupna cijena je ostala na nivou prethodne godine.

Kilogram duhana u listu je u 2020. godini otkupljiv po cijeni od 2,80 KM i cijena je bila niža za 3% u poređenju s otkupnom cijenom duhana iz prethodne godine. Što se tiče uljane repice, kilogram je u otkupu plaćan po cijeni od 0,60 KM i ista je u poređenju sa otkupnom cijenom po kojoj je otkupljivano zrno uljane repice u prethodnoj godini.

Prosječne otkupne cijene krompira i povrća: Otkupna cijena kilograma krompira u 2020. godini iznosila je 0,40 KM/kg i bila je niža za 33% u poređenju sa otkupnom cijenom krompira iz prethodne godine. Što se tiče otkupnih cijena povrća, viša otkupna cijena u 2020. godini se bilježi kod otkupa bijelog luka za 10% i špinata za 7%. Niže otkupne cijene su zabilježene kod otkupa crnog luka za 44%, kupusa za 40% i paradajza za 15%, u poređenju sa otkupnim cijenama iz prethodne godine. Otkupna cijena graha je ostala ista kao i prethodne godine i iznosila je 3,5 KM /kg, mrkve 1,1 KM/kg i paprike 1,1 KM/kg.

Tabela 5. Prosječna otkupna cijena odabranih poljoprivrednih proizvoda u 2019-2020. (KM)

Naziv proizvoda	Jedinica mjere	2019	2020	Indeks 2020/2019
Pšenica, merkantilna	tona	298	303	102
Raž, merkantilna	tona	389	430	111
Ječam, merkantilni	tona	310	279	90
Kukuruz, merkantilni	tona	274	300	109
Uljana repica	kg	0,6	0,6	100
Soja	kg	0,6	0,6	100
Duhan, suhi list	kg	2,9	2,8	97
Krompir, merkantilni	kg	0,6	0,4	67
Grah	kg	3,5	3,5	100
Crni luk	kg	0,9	0,5	56
Bijeli luk	kg	4,0	4,4	110
Kupus	kg	0,5	0,3	60
Mrkva	kg	1,1	1,1	100
Zelena salata	kg	1,6	1,2	75
Špinat	kg	1,5	1,6	107
Paradajz	kg	1,3	1,1	85
Paprika	kg	1,1	1,1	100
Lucerka	kg	271	312	115
Šljive	kg	0,90	1,0	111
Jabuke	kg	0,50	0,8	160
Kruške	kg	1,1	1,2	109
Maline	kg	1,8	3,0	167
Grožđe	kg	1,3	1,1	85
Telad starosti do 1 godine	kg	5,3	5,0	94
Junad starosti od 1 do 2 godine	kg	4,0	3,9	98
Svinje za tov	kg	2,7	2,6	96
Jagnjad od 2 mjeseca do 1 godine	kg	5,2	4,6	88
Tovljeni pilići	kg	2,1	2,1	100
Jaja	komada	0,2	0,2	100
Kravlje mlijeko	litara	0,6	0,6	100
Med	kg	9,4	10	106

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Otkupne cijene voća i grožđa: Otkupna cijena šljive za 2020. godinu iznosila je u prosjeku 1 KM po kilogramu i bila je viša za 11% u odnosu na otkupnu cijenu iz prethodne godine. Otkupna cijena kruške je iznosila 1,20 KM po kilogramu što je 9% više u poređenju sa otkupnom cijenom iz prethodne godine koja je iznosila 1,10 KM. Maline i jabuke je voće kod kojeg je zabilježeno najviše povećanje otkupne cijene i to maline za 67% a jabuke za 60% u 2020. godini. Kilogram grožđa se u 2020. godini otkupljivao po cijeni od 1,10 KM što je za 15% niža otkupna cijena u poređenju sa cijenom iz prethodne godine kada je iznosila 1,30 KM.

Otkupne cijene žive stoke i peradi: Otkupna cijena svinja za tov 2020. godine je iznosila 2,60 KM po kilogramu i niža je za 4%, dok je otkupna cijena utovljenih pilića iznosila 2,10 KM po kilogramu i ostala je ista kao i prethodne godine. Što se tiče otkupne cijene jagnjadi starosti od 2 mjeseca do 1 godine, ona je iznosila 4,60 KM i niža je za 12%. Telad starosti do 1 godine otkupljivana su po cijeni od 5,00 KM i u odnosu na otkupnu cijenu iz prethodne godine bila je niža za 0,30 KM po kilogramu. Što se tiče otkupne cijene junadi starosti od 1 do 2 godine ona je iznosila 3,90 KM po kilogramu i niža je za 2% u poređenju sa otkupnom cijenom iz prethodne godine koja je iznosila 4 KM po kilogramu žive vage.

Otkupne cijene stočarskih proizvoda i meda: Otkupna cijena jaja po komadu iznosila je 0,20 KM po komadu i jednaka je otkupnoj cijeni iz prethodne godine, dok je otkupna cijena meda po kilogramu viša za 0,60 KM ili 6%. Kada je riječ o otkupnoj cijeni svježeg sirovog mlijeka, ona je iznosila 0,60 KM po litri i ista je u poređenju sa otkupnom cijenom iz prethodne godine.

1.6. Zasijane površine u proljetnoj i jesenjoj sjetvi

Ukupno zasijane površine tokom proljetne sjetve u BiH za 2020. godinu iznosile su 540.014 hektara te su zabilježile povećanje od 4% u poređenju sa zasijanim površinama iz prethodne godine. U strukturi zasijanih površina u proljetnoj sjetvi oko 59% površina je zasijano žitima, krmnim biljem 23%, povrćem 13%, industrijskim biljem 4%, na oko 1% površina su jagode i maline i na 0,2% površina je zasijano aromatično, začinsko i medicinsko bilje. Što se tiče jesenje sjetve zasijano je 112.045 hektara što je za 3.117 hektara ili 3% više nego prethodne godine. U strukturi zasijanih površina 89% površina zasijano je žitaricama, 6% krmnim biljem, povrćem 2% i industrijskim biljem 1% površina.

Tabela 6. Zasijane površine u proljetnoj i jesenjoj sjetvi u BiH 2019-2020. (u hektarima)

Usjevi	2019	2020	Indeks 2020/2019
Proljetna sjetva			
Žitarice (kukuruz, jara strna žita)	306.919	317.881	104
Industrijsko bilje	14.065	19.018	135
Povrće	67.688	72.006	106
Aromatično bilje	964	811	84
Jagode i maline	4.208	4.162	99
Krmno bilje	124.643	126.136	101
Ukupno	518.487	540.014	104
Jesenja sjetva			
Žitarice (ozima strna žita)	97.294	99.702	102
Industrijsko bilje	3.028	3.401	112
Povrće	2.248	2.095	93
Krmno bilje	6.358	6.847	108
Ukupno	108.928	112.045	103

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Površine zasijane žitima u proljetnoj sjetvi iznosile su 317.881 hektara i neznatno su veće i to za 4% u poređenju sa zasijanim površinama iz prethodne godine. Povećanje zasijanih površina u 2020. godini je zabilježeno kod industrijskog bilja za 35%, povrća za 2% i krmnog bilja za 1%. Manje zasijanih površina je evidentirano kod aromatičnog bilja za 16% i jagoda i malina i to za 1% u poređenju sa prethodnom godinom. Povećanje zasijanih površina u jesenjoj sjetvi u 2020. godini je, u poređenju sa zasijanim površinama iz prethodne godine, zabilježeno kod zasijanih površina industrijskim biljem i to za 12%, krmnim biljem za 8% i ozimih žita za 2%, dok su smanjene površine zasijane povrćem za 7%.

U Federaciji Bosne i Hercegovine u jesenjoj i proljetnoj sjetvi 2019/2020. godini ukupno je zasijano 204.627 ha, što je više za 4,5% u odnosu na sjetvu u 2018/2019. godini. Gledano po grupama usjeva, u odnosu na prošlu godinu, zabilježen je rast zasijanih površina u svim grupama i to: industrijskog bilja za 11%, povrća za 8%, žita za 4% i stočnog-krmnog bilja za 2%. Posmatrano po zasijanim površinama važnijih usjeva rast se bilježi kod zasijanih površina duhana za 29%, paradajza za 10%, krompira za 8%, kukuruza za proizvodnju zelene mase za 6%, kukuruza za zrno za 5% i pšenice za 4%. U jesenjoj sjetvi u 2020. godini u Federaciji Bosne i Hercegovine zasijano je 35.924 hektara što je više za 3,8% u odnosu na jesenju sjetvu u 2019. godini. Gledano po grupama usjeva, zasijana površina

stočnog krmnog bilja veća je za 5,3%, žita za 4,8%, dok je kod industrijskog bilja manja za 25% i povrća za 5% u odnosu na jesenju sjetvu u 2019. godini. Zasijana površina ozimom pšenicom u 2020. godini veća je za 3% u odnosu na 2019. godinu.

Prema rezultatima provedenog anketnog istraživanja, sa stanjem na dan 1. decembra 2019. godine, u Republici Srpskoj je u jesenjoj sjetvi zasijano 67 967 ha. U strukturi površina zasijanih u jesenjoj sjetvi, pšenica je zastupljena sa 53,0%, ječam sa 14,9%, zob sa 10,2%, tritikale sa 4,6%, uljana repica sa 2,7%, raž sa 1,9%, dok je pod ostalim kulturama zasijano 12,7% ukupne površine

Ukupno planirane sjetvene površine u proljeće 2020. godini u Republici Srpskoj iznose 169 959 ha. U strukturi zasijanih površina žitarice su zastupljene sa 81%, povrće sa 7%, stočno krmno bilje sa 6%, industrijsko bilje sa 5% dok je jagodičasto voće zastupljeno sa 0,9%.

Kada je riječ o Distriktu Brčko ukupno zasijane površine iznosile su 17.522 hektara. U strukturi zasijanih površina 13.490 hektara je zasijano žitaricama, 2.451 hektar industrijskim biljem, 985 hektara krmnim biljem, povrćem 544 hektara i međuusjevima i podusjevima 52 hektara. Površine pod ostalim oranicama i vrtovima iznose 11.226 hektara od čega neobrađene oranice i vrtovi iznose samo 5.115 hektara.

2. POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA

2.1. Biljna proizvodnja

Zbog bojazni od posljedica pojave COVID-19 virusa, kao i na moguću nestašicu poljoprivrednih proizvoda, proizvodnja je u proljeće 2020. godine vidljivo povećana a sve u cilju osiguranja dovoljnih količina hrane za domaće potrebe. Povećanje zasijanih površina i povoljni agro-klimatski uslovi su pogodovali proizvodnji i visokim prinosima ratarskih usjeva, povrća, voća i grožđa. Što se tiče stočarske proizvodnje, proizvodnja sirovog mlijeka je iznosila 631 milion litara i manja je za 2% u odnosu na proizvodnju iz prethodne godine, proizvodnja vune je iznosila 1.399 tona što je više za 1% u odnosu na prošlu godinu, proizvodnja jaja iznosila je 743 miliona i 408 hiljada komada i veća je za 3% u poređenju sa prethodnom godinom. Najznačajnije smanjenje proizvodnje se bilježi kod proizvodnje meda i to za 20% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine kada je iznosila 3.359 tona.

Žitarice - Struktura površina zasijanih žitaricama u Bosni i Hercegovini varira svake godine, skoro sve kulture, a posebno površine pod strnim žitima osjetno variraju. Uglavnom zasijana površina žitima najviše zavisi od tržišne potražnje i vremenskih uslova u toku jesenje sjetve.

Kukuruz je dominantan usjev u ukupnoj proizvodnji žitarica sa učešćem od 76%. Bez obzira na pad stočarske proizvodnje kao i smanjenje broja stoke, kukuruz je i dalje najzastupljeniji usjev na oranicama. Ostvarena proizvodnja kukuruza za zrno u 2020. godini od 1.426.356 tona je 25% više nego prošle godine. Kukuruz je u 2020. godini zasijan na površini od 200.603 hektara sa kojih je ostvarena prosječna proizvodnja po hektaru od 7,1 tonu što je 11% više nego prošle godine. Povećanje zasijanih površina i veći prinosi kukuruza po hektaru uz povoljne klimatske uslove uticali su na rekordnu proizvodnju kukuruza u posljednjih deset godina. Također, i kada je riječ o sjemenskom kukuruзу zabilježeno je značajno povećanje s obzirom da je proizvedeno 685 tona što je za 191% više nego prethodne godine. Prinos sjemenskog kukuruza po hektaru je iznosio 3,8 tona što je u odnosu na prinos iz prethodne godine više za čak 52%.

U 2020. godini u Federaciji BiH ostvarena je proizvodnja kukuruza za zrno od 304.646 tona, što je više za 25,3% u odnosu na 2019. Što se tiče Republike Srpske proizvedeno je 752.974 tone kukuruza te je

proizvodnja bila manja za 141.574 tone ili 16% manje. U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine proizvedeno je 100.470 tone kukuruza što je 3% više od proizvodnje u 2019. godini.

Rod pšenice u BiH u 2020. godini je iznosio 321.804 tone i veći je za 57.035 tona ili 22% u poređenju sa prošlom godinom. Povećanje zasijanih površina i povoljni vremenski uslovi koji su pogodovali pšenici od same sjetve, pa do punjenja zrna, te zrenja, ali i adekvatni tretmani uticali su i na povećanje prinosa pšenice od 4,6 tona po hektaru. Oko 68% proizvedene pšenice ili 218.749 tona je ostvareno u Republici Srpskoj, oko 80.302 tone ili 25% u Federaciji BiH, te 7% ili 16.758 tona u Distriktu Brčko. Što se tiče visine prinosa, ostvarena proizvodnja pšenice u Republici Srpskoj je bila veća za 23%, Federaciji BiH za 22%, u poređenju sa prošlogodišnjom proizvodnjom, a u Distriktu Brčko proizvodnja je (po službenim statističkim podacima) veća za 1%.

Isto tako, tokom 2020. godine, osim pšenice i kukuruza, od ostalih žitarica veća proizvodnja i prinosi su ostvareni i kada je riječ o proizvodnji heljde za 75%, zobi za 25%, ječma za 19% i raži za 5%.

Tabela 7 . Proizvodnja i prinos važnijih usjeva (2019-2020)

Vrsta usjeva	2019		2020		Indeks 2020/2019	
	Proizvodnja (tona)	Tona po hektaru	Proizvodnja (tona)	Tona po hektaru	Proizvodnja (tona)	Tona po hektaru
Pšenica	264.769	3.8	321.804	4.60	122	121
Kukuruz zrno	1.235.596	6.4	1.426.356	7.10	115	111
Kukuruz sjemenski	235	2.5	685	3.8	291	152
Heljda	742	1,2	1.301	1,6	175	133
Raž	10.449	2.9	10.958	3.10	105	107
Ječam	74.462	3.6	88.742	4.10	119	114
Zob	27.231	2.7	33.945	3.20	125	119
Soja	23.753	2.6	37.202	2.90	157	112
Uljana repica	8.567	2.5	10.142	2,7	117	108
Duhan	1.433	1.3	1.551	1.50	108	115
Krompir, ukupno	381.308	11.1	438.127	11.30	115	102
Krompir za sjeme	4.150	21.5	3.154	19.80	76	92
Mrkva	10.906	8.1	11.891	7.40	109	91
Luk crni	40.398	8.5	45.836	8.10	113	95
Luk bijeli	5.641	3.3	6.186	3.40	109	103
Grah	12.718	1.7	13.115	16.00	103	941
Grašak	4.217	3.1	4.427	3.00	105	97
Kupus	71.773	15.7	74.478	15.70	104	100
Paradajz	43.700	12.6	49.635	11.00	114	87
Paprika	44.633	13.6	44.707	12.80	100	94
Krastavac	34.311	11.9	38.108	13.10	111	110
Zelena salata	5.162	5.6	5.615	6.00	109	107
Lubenica	22.068	23.3	24.520	25.70	111	110
Djetelina	137.063	3.9	133.545	3.80	97	97
Lucerka	132.571	4.5	132.913	4.50	100	100
TDS	92.252	3.4	93.562	3.50	101	103
Kukuruz silažni	672.103	19.7	781.118	22.00	116	112
Jagode	10.582	8.1	11.359	8,5	107	105
Maline	19.749	6.7	18.794	6,7	95	100

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Uljarice - među najvažnijim usjevima za proizvodnju ulja izdvajaju se uljana repica i soja. Tokom 2020. godine ostvarena proizvodnja uljane repice je iznosila 10.142 tone i veća je za 17% u odnosu na prethodnu godinu. Na povećanje proizvodnje uljane repice uticalo je povećanje zasijanih površina za 9% i prinosa po hektaru za 8%. Kada je riječ o soji proizvedeno je 37.202 tone što je za 13.449 tona ili 57% više, s obzirom da su požnjene površine pod sojom bile veće za 40% kao i prinos po hektaru za 12% u poređenju sa prethodnom godinom.

Prema raspoloživim statističkim podacima u proizvodnji uljarica u Federaciji BiH ostvarena je proizvodnja soje od 9.458 tona i zabilježeno je povećanje proizvodnje za 31,3%.

Prema podacima o proizvodnji ranih i kasnih usjeva u Republici Srpskoj ostvarena je proizvodnja soje od 16.301 tone, uljane repice 4.989 tona i suncokreta od 647 tona. Proizvodnja soje je u poređenju sa prethodnom godinom veća za 22%, dok se značajnije povećanje bilježi u proizvodnji suncokreta i to za 199%, dok je u proizvodnji uljane repice zabilježeno smanjenje za 32%.

U Brčko distriktu BiH ostvarena je proizvodnja soje od 3.162 tone, uljane repice 614 tona i suncokreta 328 tona. Kod navedenih usjeva zabilježeno je smanjenje proizvodnje i to uljane repice za 14%, suncokreta za 11% i soje za 4% u poređenju s prethodnom godinom.

Duhan - Što se tiče duhana, površine na kojima se uzgajao duhan kao i prinosi duhana su povećani u 2020. godini. Ukupna proizvodnja duhana u listu je iznosila 1.550 tona i veća je za 8% dok je prinos duhana iznosio 1,5 tona po hektaru i veći je za 15% u poređenju sa prethodnom godinom.

Kada je riječ o proizvodnji duhana u Federaciji BiH, ista je iznosila 357 tona i smanjenjena je za 0,6% u odnosu na 2019, u Republici Srpskoj 1.182 tone i veća je za 11%, i Brčko distriktu BiH 11 tona i ostala je na istom nivou proizvodnje kao i prethodne godine.

Krmno bilje – Ukupna proizvodnja krmnog bilja je u 2020. godini iznosila 1.141.138 tona i veća je za 107.149 tona ili 10% u poređenju sa prethodnom godinom. Na ukupno povećanje proizvodnje krmnog bilja uticalo je značajnije povećanje proizvodnje kukuruza za silažu za 16% i travno-djetelinskih smjesa za 1%. Proizvodnja djeteline od 133.545 tona je bila manja za 3%, dok je proizvodnja lucerke od 132.913 tona ostala na istom nivou proizvodnje kao i prethodne godine.

Ostvarena proizvodnja najznačajnijih krmnih usjeva u Federaciji BiH je iznosila 627.025 tona i veća je za 12% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine. Krmni usjevi koji su zabilježili veću proizvodnju su djetelina i to za 8%, lucerka za 2% i travno-djetelinske smjese za 7%, mješavina mahunarki i žita za 7% i stočne repe za 16%. Ipak najznačajniji krmni usjev, kukuruz za zelenu masu je ostvario veći prinos za 18% što se odrazilo i na veću ukupnu proizvodnju koja je iznosila 509.204 tone što je oko 26% više nego prethodne godine.

Ukupna proizvodnja važnijih krmnih usjeva (djetelina, lucerka, zeleni kukuruz) u Republici Srpskoj iznosila je 446.659 tona, od čega 270.474 tone zelenog/silažnog kukuruza, 89.202 tone djeteline i 86.983 tone lucerke. I pored povoljnih vremenskih uslova proizvodnja navedenih usjeva je bila nešto manja u poređenju sa prethodnom godinom i to djeteline za 7% i lucerke za 0,9%, dok je proizvodnja silažnog kukuruza bila veća za 1,3%.

U Distriktu Brčko u 2020. godini je zabilježena standardna proizvodnja krme, s obzirom da je proizvedeno 3.870 tona i da je ista neznatno veća, oko 3%, od proizvodnje iz prošle godine.

Jagode i maline – Zasađena površina jagode u 2020. godini je iznosila 1.366 hektara i veća je za 65 hektara ili 5% u poređenju sa zasađenim površinama iz prethodne godine. Ostvarena proizvodnja jagoda u 2020. godini je iznosila 11.359 tona i veća je za 7%, dok je prosječan prinos jagode po hektaru iznosio 8,5 tona. Malina je bila zasađena na površini od 2.976 hektara sa kojih je proizvedeno 18.794 tona što je za 5% manje u odnosu na prošlogodišnji rod. Prinos ubrane svježje maline po

hektaru je iznosio 6,7 tona i isti je u poređenju sa rodnom iz prethodne godine. Smanjenje zasadenih površina za 4% i niži prinosi su uticali na manju proizvodnju maline.

Proizvodnja jagode u Brčko distriktu je iznosila 455 tona, a maline 77 tona, te je proizvodnja ostala na istom nivou kao i prethodne godine.

Krompir – Ukupne površine za sadnju krompira iznosile su 36.409 hektara od kojih je merkantilnim krompirom zasijano 93% površina, a 7% površina je pod sjemenskim krompirom. U 2020. godini oko 36.258 hektara je zasijano merkantilnim krompirom, a 151 hektar sjemenskim. Površine zasijane merkantilnim krompirom su bile veće za 7%, dok je značajno smanjenje površina zabilježeno kod sjemenskog krompira i to za 61 hektar ili 29% u poređenju sa prethodnom godinom. Što se tiče proizvodnje kod merkantilnog krompira, povećanje površina kao i prinosa krompira po hektaru od 2%, uticao je i na povećanje proizvodnje za 15%. U isto vrijeme, s obzirom da su smanjenje površine i prinos sjemenskog krompira po hektaru za 8% i proizvodnja je bila manja za 24% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u Federaciji BiH proizvedeno je 233.383 tone krompira te je zabilježeno povećanje proizvodnje od 17% s obzirom da su zasijane površine krompirom bile veće za 20% u odnosu na prethodnu godinu. Prinos krompira po hektaru iznosio je 9,5 tona po hektaru i manji je za 3%.

Što se tiče Republike Srpske proizvedeno je 201.384 tone krompira što je više za 16% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine.

Prema statističkim podacima za Brčko distrikt proizvedeno je 3.360 tona krompira te je proizvodnja u odnosu na prošlogodišnju veća za 8%.

Povrće - Ukupna proizvodnja važnijih povrtlarskih usjeva u 2020. godini je iznosila 318.518 tona i veća je za 8% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine. Posmatrajući pojedinačno povrtlarske usjeve, povećanje proizvodnje je zabilježeno kod paradajza za 14%, crnog luka za 13%, krastavaca i lubenice za 11%, bijelog luka, zelene salate i mrkve za 9%, graška za 5%, kupusa za 4% i graha za 3%, dok je proizvodnja paprike od 44.707 tona ostala je na nivou proizvodnje kao i prethodne godine.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u Federaciji BiH proizvedeno je kupusa i kelja 38.703 tone, crnog luka 34.269 tona, paradajza 27.532 tonu, paprike 15.417 tona, mrkve 7.647 tona, graha 7.617 tona, bijelog luka 3.871 tona i graška 537 tona. Povećanje proizvodnje je, u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine, evidentirano kod svih važnijih povrtlarskih kultura i to paradajza za 51%, mrkve i crnog luka za 28%, graha za 12%, bijelog luka i paprike za 10%, graška 4,5%, kupusa i kelja za 3,4%.

Tokom 2020. godine u Republici Srpskoj je proizvedeno kupusa i kelja 35.455 tona, paradajza 31.988 tona, paprike 29.200 tona, crnog luka 11.474 tone, graha 5.273 tone, mrkve 4.177 tona i graška 3.836 tona, te bijelog luka 2.297 tona. Povećanje proizvodnje je zabilježeno kod većine gajenih vrsta i to crnog luka za 15%, paprike za 6%, kupusa i kelja i graška za 5%, bijelog luka za 3% i paradajza za 1,6%, dok je proizvodnja graha manja za 12%, te mrkve za 6%.

Prema statističkim podacima u Distriktu Brčko površina za proizvodnju povrća u 2020. godini iznosila je 291 ha. Ukupna proizvodnja povrća za 2020. godinu iznosila je 1.104 tone od čega kupusa i kelja 320 tona, graha 225 tona, paradajza 115 tona, crnog luka 93 tone, paprike 90 tona, krastavaca 80 tona, mrkve 67 tona, graška 54 tone, lubenice i dinje 42 tone i bijelog luka 18 tona.

Voće - Zahvaljujući dobrim agroekološkim uslovima, kao i većim prinosima kod većine voćnih vrsta, zabilježeno je povećanje proizvodnje u odnosu na prethodnu godinu. Značajno povećanje proizvodnje je zabilježeno kod šljive i to za 39%, oraha za 37%, masline za 27%, višnje za 26%, trešnje

22%, kruške 18%, jabuke za 11%, limuna za 9% i smokve za 3%, dok je manja proizvodnja zabilježena kod breskve za 40% i kajsije za 27%. Na manju proizvodnju uticali su i manji prinos voća po stablu koji je kod breskve manji za 40% i kajsije za 30%. S obzirom da kajsije i breskve prve cvjetaju zbog pojave kasnih proljetnih mrazeva i niskih temperatura, znatno je smanjen prinos i rod ovih voćnih vrsta.

Tabela 8. Proizvodnja i prinos najznačajnijih voćnih vrsta 2019-2020. godina

Voćne vrste	2019		2020		Indeks 2020/2019	
	Proizvodnja (tona)	Prinos (kg/stablu)	Proizvodnja (tona)	Prinos (kg/stablu)	Proizvodnja (tona)	Prinos (kg/stablu)
Šljive	114.415	9	159.197	13	139	141
Jabuke	98.265	13	109.071	14	111	111
Kruške	30.345	11	35.949	12	118	111
Trešnje	9.379	10	11.406	12	122	120
Višnje	4.244	8	5.360	10	126	120
Kajsije	1.034	10	753	7	73	70
Breskve	10.610	16	6.412	10	60	60
Mandarine	79	15	79	15	100	101
Limun	15	7	16	8	109	107
Smokve	980	13	1.005	12	103	92
Masline	776	12	985	14	127	114
Orasi	3.409	6	4.664	8	137	135

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Prema statističkim podacima u 2020. godini u Federaciji BiH proizvedeno je 53.642 tone jabuke, 47.190 tona šljive, 14.021 tona kruške, breskve 5.389 tona, oraha 2.985 tona, maslina 982 tone, smokve 949 tona, mandarina 72,5 tona i limuna 14,3 tone. Zabilježen je porast ukupnog prinosa južnog voća u odnosu na prethodnu godinu i to limuna za 10% i maslina za 23,3%, dok je pad ukupnog prinosa južnog voća zabilježen kod mandarina za 2,3% i smokve za 2,6%. Ostvarena proizvodnja kruške veća je za 74%, oraha za 73%, jabuka za 68%, šljive za 65% i breskve za 58% u odnosu na 2019.

Prema statističkim podacima o proizvodnji kasnih i ranih usjeva za Republiku Srpsku, u 2020. godini proizvedeno je 99.857 tona šljive, 54.708 tona jabuke, kruške 21.486 tona, 3.769 tona višnje, 2.061 tona trešnje, oraha 1.371 tona, breskve 998 tona, kajsije 216 tona, smokve 56 tona, mandarina 6,5 tona, masline 3 tone, limuna oko 2 tone. Proizvodnja kod većine navedenih voćnih vrsta je veća u poređenju sa prethodnom godinom i to višnje za 136%, masline za 50%, šljive za 35%, mandarine za 30%, dok je proizvodnja trešnje bila manja za 28%, kajsije za 24%, jabuke za 16%, i kruške za 2%. Jedino je proizvodnja limuna ostala na istom nivou proizvodnje.

U Federaciji BiH je, prema statističkim podacima za 2020. godinu, proizvedeno 53.642 tone jabuke, šljive 47.190 tona, kruške 14.021 tonu, trešnje 7.352 tone, breskve 5.389 tona, oraha 2.985 tona, višnje 2.701 tona, masline 982 tone, smokve 949 tona, kajsije 512 tona, badema 79 tona, mandarina 72,5 tona i limuna 14,3 tone. Zabilježen je porast proizvodnje jabuke za 68%, kruške za 74%, oraha za 73%, šljive za 65%, višanja za 29%, maslina za 23%, trešanja za 18%, limuna za 10%, dok je pad proizvodnje zabilježen kod kajsija za 29%, badema za 5%, smokve za 2,6% i mandarina za 2,3%.

Prema raspoloživim statističkim podacima za Distrikt Brčko, broj rodni stabala voća u 2020. godini je iznosio 597.874. Ostvarena proizvodnja voća sa višegodišnjih zasada iznosila je: šljive 12.150 tona, jabuke 721 tona, višnje 598 tona, kruške 442 tone, oraha 308 tona, trešnje 285 tona, dunje 26 tona, breskve 25 tona i kajsije 25 tona.

Grožđe - Tokom 2020. godine je proizvedeno 44.695 tona grožđa, a ukupna proizvodnja je veća za 14% u odnosu na prošlu godinu. Na povećanje proizvodnje grožđa uticalo je povećanje broja rodni čokota za 1.243 hiljade komada ili 8% i povećanje prinosa grožđa po čokotu za 4% nego prethodne godine.

Tabela 9. Broj rodni čokota, proizvodnja i prinos grožđa (2019-2020)

Godina	Broj rodni čokota (hiljada)	Proizvodnja (tona)	kg po čokotu
2019	14.800	39.289	2,7
2020	16.043	44.695	2,8
Indeks 2020/2019	108	114	104

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Ukupna proizvodnja grožđa u Federaciji BiH iznosila je 42.357 tona i veća je za 17,1% u odnosu na 2019. Povećanje proizvodnje je rezultiralo većim brojem rodni čokota za 8% kao i prinosom grožđa od 3 kg po rodnom čokotu što je više za 11% nego prethodne godine.

U Republici Srpskoj ostvarena proizvodnja grožđa je iznosila 2.338 tona i manja je u poređenju sa prethodnom godinom za 25%.

2.2. Stočarska proizvodnja

2.2.1. Proizvodnja, otkup i prerada mlijeka i proizvodnja mliječnih proizvoda

Ukupna proizvodnja sirovog mlijeka u 2020. godini je iznosila 631 milion litara i manja je u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine za 12 miliona litara ili 2%. U ukupnoj proizvodnji mlijeka dominira proizvodnja kravljeg mlijeka sa učešćem od 97%, dok je učešće ovčijeg mlijeka 3% i kozjeg svega 1%.

Tabela 10. Proizvodnja sirovog mlijeka u BiH (hiljada litara)

Kategorija	2019	2020	Indeks 2020/2019
Kravlje mlijeko	620.845	609.625	98
Ovčije mlijeko	14.870	15.283	103
Kozje mlijeko	7.105	5.762	81
Ukupno	642.840	630.670	98

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Na osnovu podataka prikazanih u tabeli 10 vidljivo je da se kod proizvodnje kravljeg sirovog svježeg mlijeka u 2020. godini bilježi manji pad od 2% u poređenju sa proizvodnjom kravljeg sirovog mlijeka iz prethodne godine. Kada je riječ o proizvodnji svježeg sirovog kozjeg mlijeka bilježi se također smanjenje od 19%, dok je proizvodnja ovčijeg mlijeka veća za 3% u odnosu na prethodnu godinu.

Od ukupne količine proizvedenog kravljeg mlijeka u 2020. godini otkupljeno je 274.566 tona ili 44%. Količina otkupljenog svježeg sirovog mlijeka je veća od količine otkupljenog mlijeka iz prethodne godine za 13.805 tona ili 5%. Otkupljeno mlijeko sadrži prosječno 4% mliječne masti i 3,4% proteina.

Tabela 11. Otkup sirovog kravljeg mlijeka (2019-2020)

	2019	2020	Indeks 2020/2019
Otkup kravljeg mlijeka (tona)	260.761	274.566	105
Prosječan sadržaj masti %	3,9	4,0	102
Prosječan sadržaj proteina	3,3	3,4	103

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Ukupna proizvodnja konzumnog mlijeka i mliječnih proizvoda u 2020. godini je iznosila 248.413 tona i veća je za 6% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine. Veća količina prikupljenog i otkupljenog sirovog mlijeka svakako se odrazila i na povećanje proizvodnje mliječnih proizvoda.

Tabela 12. Proizvodnja konzumnog mlijeka i ostalih mliječnih proizvoda (2019-2020)

Proizvodi	2019	2020	Indeks 2020/2019
Konzumno mlijeko (tona)	140.821	151.283	107
Pavlaka (vrhnje)-(tona)	21.925	22.510	103
Fermentirani mliječni proizvodi (tona)	54.366	57.031	105
Maslac i ostali žuto-masni proizvodi (tona)	1.433	1.603	112
Sir (tona)	15.356	15.986	104
Ukupno	233.901	248.413	106

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Vodeći proizvod mlijeckarske industrije je uglavnom UHT konzumno mlijeko koje čini oko 61% ukupne proizvodnje, zatim na drugom mjestu sa učešćem od 23% su fermentirani mliječni proizvodi, pavlaka je treći rangirani proizvod sa učešćem od 9%, sir ima udio od 6%, dok 1% proizvodnje čine maslac i ostali žuto-masni proizvodi. Kod većine mliječnih proizvoda je zabilježena veća proizvodnja tokom 2020. godine i to maslaca i ostalih žuto-masnih proizvoda za 12%, konzumnog mlijeka za 7%, fermentiranih proizvoda za 5%, sira za 4% i pavlake za 3%.

2.2.2. Kapaciteti za proizvodnju jednodnevnih pilića

Instalirani kapaciteti za proizvodnju jednodnevnih pilića koka nosilja i pilića za tov kreću se u rasponu od 1.000 do 500.000 pa i više komada jaja. U suštini, u Bosni i Hercegovini se instalirani kapaciteti valionica najvećim dijelom koriste za proizvodnju pilića za tov.

Prema statističkim podacima za 2020. godinu broj inkubatorskih stanica je isti kao i prethodne godine. Kapacitet za leženje/valjenje jaja koja se istovremeno stavljaju u inkubator u 2020. godini je 4.496 hiljada komada i isti je u poređenju sa prethodnom godinom.

Tabela 13. Ukupan kapacitet i način korištenja inkubatorskih stanica (2019-2020)

Kategorija veličine (kapacitet)	2019				2020			
	Broj	Kapacitet, hiljada komada	Korištenje, hiljada komada		Broj	Kapacitet, hiljada kom.	Korištenje, hiljada komada	
			za nosilje	za meso			za nosilje	za meso
1.000 – 10.000	3	25	-	90	3	25	-	51
10.001 – 20.000	2	38	-	293	2	38	-	200
20.001 – 50.000	1	38	-	334	1	38	-	371
50.001 – 100.000	7	488	-	3.184	7	488	-	3.212
100.001 – 200.000	2	366	451	1.444	2	366	446	1.306
200.001 – 500.000	3	1.177	2.185	14.340	3	1.177	1.561	15.336
500.001 i više	3	2.364	-	32.752	3	2.364	-	32.237
Ukupno/Total	21	4.496	2.363	52.437	21	4.496	2.007	52.713

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Ukupan broj jaja stavljenih u inkubatore i namijenjenih za proizvodnju jednodnevnih pilića u 2020. godini je iznosio 54 miliona i 720 hiljada komada i neznatno je manji u poređenju sa brojem jaja stavljenih u inkubatore prethodne godine.

Ukupan broj jaja stavljenih u inkubatore i namijenjenih za proizvodnju jednodnevnih pilića koka nosilja u 2020. godini je bio manji za 15% u odnosu na 2019. godinu. Ukupan broj jaja stavljenih u inkubatore i namijenjenih za proizvodnju jednodnevnih pilića za tov u 2020. godini je ostao nepromijenjen.

2.2.3. Proizvodnja ostalih stočarskih proizvoda

Od ostalih stočarskih proizvoda značajni su proizvodnja jaja, vune i meda. Proizvodnja vune u 2020. godini iznosila je 1.399 tona što je više za 1% u odnosu na prošlu godinu, jaja 743 miliona i 408 hiljada komada i veća je za 3% u poređenju sa prethodnom godinom. Najznačajnije smanjenje proizvodnje se bilježi kod proizvodnje meda i to za 20%, u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine kada je iznosila 3.359 tona.

Tabela 14. Proizvodnja jaja, meda i vune u BiH

Proizvodi	2019	2020	Indeks 2020/2019
Jaja (000 komada)	722.876	743.408	103
Med (tona)	3.359	2.687	80
Vuna (tona)	1.381	1.399	101

Izvor: Agencija za statistiku BiH

2.2.4. Klanje stoke i neto proizvodnja mesa

Neto proizvodnja svih kategorija mesa je u 2020. godini iznosila 91.764 tone i neznatno je veća za 1% u odnosu na prethodnu godinu. U toku 2020. godine povećan je broj zaklanih goveda za 7%, dok je broj zaklanih ovaca smanjen za 34,22%, svinja za 7,18% i peradi za 1,44% u odnosu na period 2019. godine. Neto težina zaklanih goveda je povećana za 22,56%, dok je neto težina zaklanih ovaca smanjena za 33,52%, svinja za 1,65% i peradi za 1,12% u odnosu na isti period 2019. godine.

Tabela 15. Klanje stoke i peradi u klaonicama (2019-2020)

Kategorije	2019		2020		Indeks 2020/2019	
	Broj grla	Neto težina (tona)	Broj grla	Neto težina (tona)	Broj grla	Neto težina (tona)
Telad i goveda do 1 god.	24.379	3.311	19.125	2.724	78	82
Telad do 8 mjeseci	15.710	1.109	11.984	858	76	77
Junice	1.013	259	1.265	341	125	132
Bikovi	23.063	7.028	32.017	10.224	139	145
Krave	4.328	1.204	4.190	1.176	97	98
Goveda, ukupno	52.783	11.802	56.597	14.465	107	123
Jagnjad	67.634	952	57.902	875	86	92
Ostale ovce	23.772	441	2.225	51	9	12
Ovce, ukupno	91.406	1.393	60.127	926	66	66
Svinje, ukupno	107.967	7.749	100.213	7.621	93	98
Tovni pilići	42.615	67.165	41.453	66	97	0
Ostala perad	1.532	2.367	2.058	2.820	134	119
Perad, ukupno u hiljadama	44.147	69.532	43.511	68.752	99	99

Izvor: Agencija za statistiku BiH

3. Brojno stanje stoke i peradi

Prema statističkim podacima o brojnom stanju stoke za 2020. godinu ukupan broj goveda je smanjen za 1%, peradi za 1,3% i koza za 1,4%, dok je broj ovaca povećan za 0,1%, svinja za 0,7% i košnica za 6% u odnosu na isti period 2019. godine. U istom periodu ukupan broj konja je ostao na istom nivou. Kada je riječ o brojnom stanju koka nosilja isti manji je za 5%, te krava i steonih junica za 1%, dok je veće brojno stanje zabilježeno kod krmača i suprasnih nazimica za 3% i ovaca za priplod za 1% u poređenju sa brojnim stanjem iz prethodne godine.

Tabela 16. Brojno stanje stoke, peradi i košnica u BiH

Kategorija	Ukupno		Indeks 2020/2019
	2019	2020	
Goveda (hiljada grla)	430	427	99
Krave i steone junice (hiljada grla)	275	273	99
Ovce (hiljada grla)	1.013	1.014	100
Ovce za priplod (hiljada grla)	573	577	101
Svinje (hiljada grla)	543	547	101
Krmače i suprasne nazimice (hiljada grla)	72	74	103
Konji	14	14	100
Perad, hiljada komada	22.423	22.140	99
Koke nosilje (hiljada komada)	5.446	5.128	95
Koze	72	71	99
Košnice pčela	423	447	106

Izvor: Agencija za statistiku BiH

4. PODRŠKE POLJOPRIVREDI I RURALNOM RAZVOJU

Protekla 2020. godina je u BiH kao i svuda u svijetu obilježena pandemijom COVID-19 virusa koja je imala značajan uticaj kako na život ljudi, tako i na privredni sektor u cjelini. Nadležne institucije svih nivoa vlasti u BiH su tokom cijele godine preduzimale određene mjere kako bi se nepovoljan uticaj što više umanjio i ostavio što manje negativnih posljedica u svim sektorima. Kada govorimo o sektoru poljoprivrede, svi nivoi vlasti u BiH su pokrenuli određene aktivnosti podrške u okviru svojih nadležnosti. Sve ove aktivnosti su u nastavku opisane u okviru pojedinačnih pregleda aktivnosti nadležnih institucija.

Federacija Bosne i Hercegovine: Podrška poljoprivredi i ruralnom razvoju u FBiH tokom 2020. godine je implementirana na osnovu Programa novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju za 2020. godinu¹ i *Pravilnika* za svaki od modela podrške. Program novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju za 2020. godinu je Vlada Federacije BiH usvojila u februaru 2020. godine². Prema navedenom Programu, ukupna vrijednost podrške planirana za 2020. godinu iznosila je 87.000.000,00 KM, od čega je 12.000.000,00 KM planirano za biljnu proizvodnju, 55.592.143,90 KM za animalnu, zatim 12.808.856,00 KM za ruralni razvoj i 7.562.690,37 KM za ostale vrste podrške. Predstavljene budžet za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju bio je za 27%, (odnosno 18.300.000,00 KM) veći u odnosu na godinu ranije. Najveće povećanje zabilježeno je kod mjera podrške ruralnom razvoju i mjera ostalih vrsta podrški. Naime, podrška ruralnom razvoju u 2020. godini je bila veća za oko

¹ Odluka o usvajanju programa utroška sredstava s kriterijima raspodjele "Subvencija privatnim preduzećima i preduzetnicima – podsticaj za poljoprivredu" (Službene novine FBiH 14/20)

² Izmjena I. (Službene novine FBiH 23/20) 03.04.2020. godine i Izmjena II. (Službene novine FBiH 96/20) 29.12.2020. godine

11.000.000,00 KM u odnosu na godinu ranije, dok je podrška mjerama ostalih vrsta podrški uvećana za oko 7.000.000,00 KM. Pored povećanja budžeta, ruralna politika je proširena i novim mjerama. Tako je pored investicija u mehanizaciju, opremu i nabavku rasplodne stoke u 2020. godini su planirane i investicije u objekte, te podizanje višegodišnjih nasada. Sve ostalo vezano za strukturu budžeta namijenjenog za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju u FBiH, kao i način implementiranja istog je ostalo manje-više nepromijenjeno u odnosu na 2019. godinu.

Što se tiče regulatornog okvira, tokom 2020. godine donesen je novi set Pravilnika za svaki od modela podrške, kao i izmjene i dopune istih³. Također, donesena je i Odluka o izradi Strategije poljoprivrede i ruralnog razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021-2027. (Službene novine FBiH 62/20).

Kada govorimo o odgovoru na pandemiju koronavirusa, prve reakcije od strane Vlade Federacije BiH zabilježene su krajem marta 2020. godine. Naime, Vlada FBiH je zadužila resorna ministarstva (Federalno ministarstvo poljoprivrede i kantonalna ministarstva) da hitno preduzmu aktivnosti s ciljem podsticanja proizvodnje strateških prehrambenih proizvoda. S tim u vezi je izmijenila i dopunila Odluku o usvajanju Programa utroška sredstava za podršku poljoprivredi tokom 2020. godine. Izmjene i dopune se odnose na prioritarno finansiranje projekata proljetne sjetve, kao i na rokove za dostavu dokumentacije za proizvodnje započete prije i nakon 1. oktobra prošle godine. Za podršku mjerama proljetne i jesenje sjetve izdvojeno je 9,5 miliona KM, te je obuhvaćeno 18.400 poljoprivrednih proizvođača.

Vlada FBiH je također početkom septembra donijela i Odluku o usvajanju kreditno-garantnog programa za poljoprivredu i prehrambenu industriju kako bi pomogla obrtima i preduzećima iz oblasti poljoprivredne i prehrambene industrije. Osnovni cilj Programa je da se u uslovima otežanog poslovanja uslijed pandemije COVID-19 osigura podrška obrtima, preduzećima iz oblasti poljoprivrede i prehrambene industrije i poljoprivrednim zadrugama. Podrška je usmjerena na održavanje tekuće likvidnosti, te postojećeg stepena zaposlenosti, kao i na kreiranje novih radnih mjesta. Ukupan iznos garancija koje se mogu izdati u okviru ovog Programa iznosile su 100 miliona KM.

Republika Srpska: Tokom 2020. godine, podrška poljoprivredi i ruralnom razvoju u Republici Srpskoj je implementirana na osnovu „Plana korištenja sredstava za podsticanje razvoja poljoprivrede i sela“⁴ i „Pravilnika o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za razvoj poljoprivrede i sela“. Pravilnik o realizaciji podrške u 2020. godini je usvojen u januaru 2020. godine („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 7/20). Prema Planu korištenja sredstava za podršku poljoprivredi tokom 2020. godine, planiran je iznos u visini od 75 miliona KM, što predstavlja povećanje od 4 miliona KM (5,35%) u odnosu na godinu ranije. Struktura budžeta je bila ista kao i ranijih godina i podijeljena je kako slijedi:

- podrška tekućoj proizvodnji, 52.310.000 KM;
- podrška dugoročnom razvoju, 14.720.000 KM;
- sistemske mjere podrške 7.970.000 KM.

Kada je riječ o odgovoru na pandemiju koronavirusa, kao što je slučaj u Federaciji BiH i u Republici Srpskoj, prvenstveno se pristupilo intervencijama u oblasti podsticanja proljetne sjetve. Kako bi se podstakla proljetna sjetva, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske je krajem marta 2020. godine preusmjerilo 2,2 miliona KM kreditnih sredstava tekućeg IFAD projekta za

³ Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu i uslovima ostvarivanja novčane podrške po modelu podsticaja proizvodnji (Službene novine FBiH br. 24/20); Pravilnik o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podrški po modelu ruralnog razvoja (Službene novine FBiH br. 24/20); Pravilnik o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podrški po modelu ostalih vrsta podrški (Službene novine FBiH br. 24/20); Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podrški po modelu ostalih vrsta podrški (Službene novine FBiH br. 33/20)

⁴ Službeni glasnik RS 11/20

ovu namjenu. Mjera je donesena sa ciljem uspostavljanja prehrambene sigurnosti širom Republike Srpske putem podjele sjemenskih paketa za potrebe malih poljoprivrednih gazdinstava. Također, početkom aprila Ministarstvo poljoprivrede je predstavilo Plan proljetne sjetve za 2020. godinu, kao i detaljan popis mjera za ublažavanje posljedica izazvanih pojavom novog koronavirusa. Prema navedenom planu, pored redovnih sredstava za podršku poljoprivredi (75 miliona KM), planirana su i dodatna sredstva. Ukupni iznos dodatnih sredstava za poljoprivredu bio je 12,5 miliona KM, od kojih je 10 miliona iz Kompenzacijskog fonda i 2,5 miliona iz sredstava IFAD projekta. Sredstva su raspodjeljena na sljedeći način:

- 5 miliona KM za kapitalne investicije (izvor: Kompenzacijski fond);
- 2 miliona KM za interventni otkup povrća (izvor: Kompenzacijski fond);
- 3 miliona KM za interventni otkup junadi i svinja (izvor: Kompenzacijski fond);
- 2 miliona KM za sjetvene pakete povrća za proljetnu sjetvu (izvor: IFAD - Projekt unapređenja konkurentnosti u ruralnim područjima);
- 0,5 miliona KM za sjetvene pakete soje (izvor: IFAD - Projekt unapređenja konkurentnosti u ruralnim područjima).

Brčko distrikt BiH: Odjeljenje za poljoprivredu Brčko distrikta koje je nadležno za kreiranje i provođenje mjera poljoprivredne politike na teritoriji Distrikta, podstičaje za poljoprivredu i ruralni razvoj u 2020. godini je realiziralo u skladu sa „Pravilnikom o načinu i uslovima za podsticaj poljoprivrednoj proizvodnji za 2020. godinu“. Što se tiče finansijskog okvira za realizaciju podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju, Planom i programom utroška sredstava za ovaj vid podrške je planirano 12.000.000,00 KM. Također, s ciljem adekvatnog odgovora na pandemiju koronavirusa, Vlada Brčko distrikta BiH je izdvojila dodatnih 1,5 miliona KM za podršku poljoprivrednim proizvođačima. Kako u entitetima tako su i u Brčko distriktu zabilježeni dodatni problemi s kojim su se u protekloj godini susreli poljoprivredni proizvođači. Naime, u prvoj polovini 2020. godine, isplaćeno je tek 80% podsticaja iz 2019. godine, a na usvajanje Pravilnika o načinu i uslovima za podsticaj u poljoprivredi se čekalo do septembra. Pored navedenih ograničenja, došlo je i do zastoja u izvozu stoke, te je otežana nabavka repromaterijala.

4.1. Ukupna izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj u BiH

Podrška poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH se implementira iz budžeta entiteta, Federacije BiH i Republike Srpske, Brčko distrikta, te deset kantona u Federaciji BiH. Tokom 2020. godine, na ime podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH je ukupno isplaćeno 206,00 miliona KM.

Tabela 17. Poljoprivredni budžeti u BiH (2010-2020)

(000 KM)

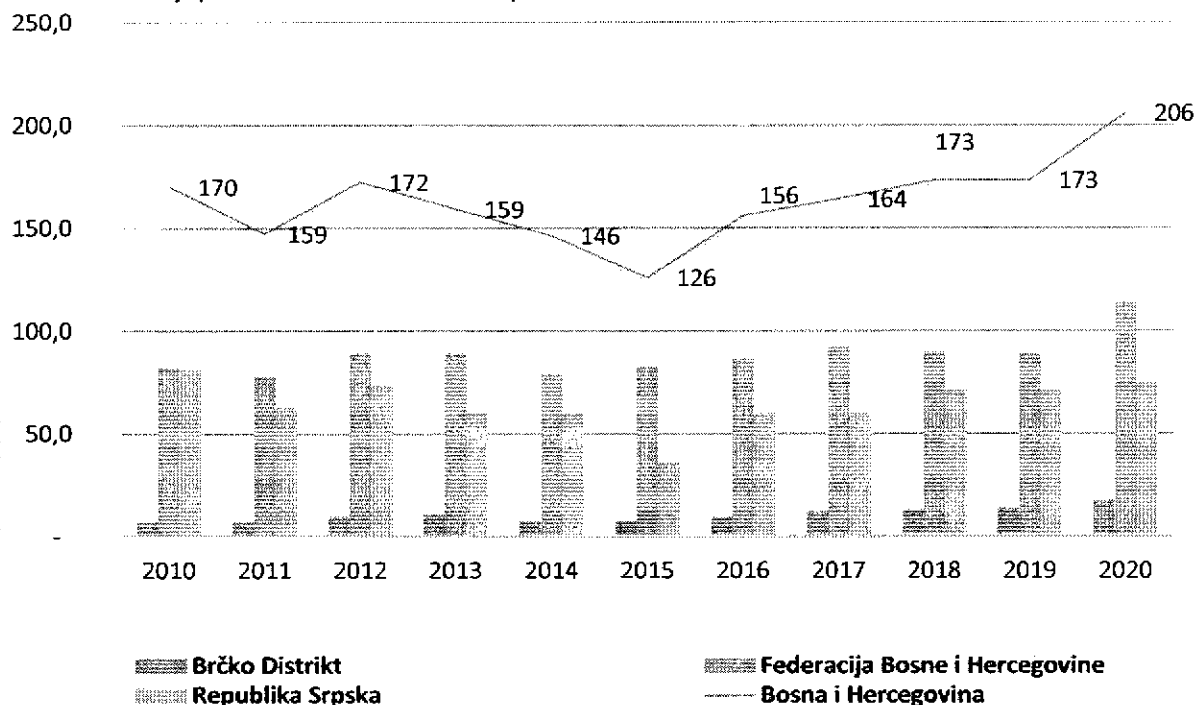
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
BD	9,620	10,417	7,370	7,759	9,541	11,832	12,764	13,950	17,556
FBiH	89,482	88,851	79,059	82,416	86,394	92,172	89,374	88,997	114,017
RS	73,169	60,000	59,893	60,000	60,006	59,999	70,999	72,000	75,000
Ukupno	172,271	159,268	146,323	150,175	155,942	164,005	173,138	176,847	206,573

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu BD

Kako je vidljivo iz Tabele 17 iznos izdvojenih sredstava za period posmatranja od 2012. do 2020. godine za poljoprivredu i ruralni razvoj je bio najveći u 2020. godini kada je po prvi put premašen iznos od 200 miliona KM.

Nadalje, u odnosu na 2019. godinu, izdvajanja su veća za oko 19%, što predstavlja značajno povećanje. Struktura podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH u 2020. godini u odnosu na nadležne institucije koje su implementirale istu, predstavljena je grafikonom 1.

Grafikon 1: Poljoprivredni budžeti u BiH za period 2010-2020. (u milionima KM)

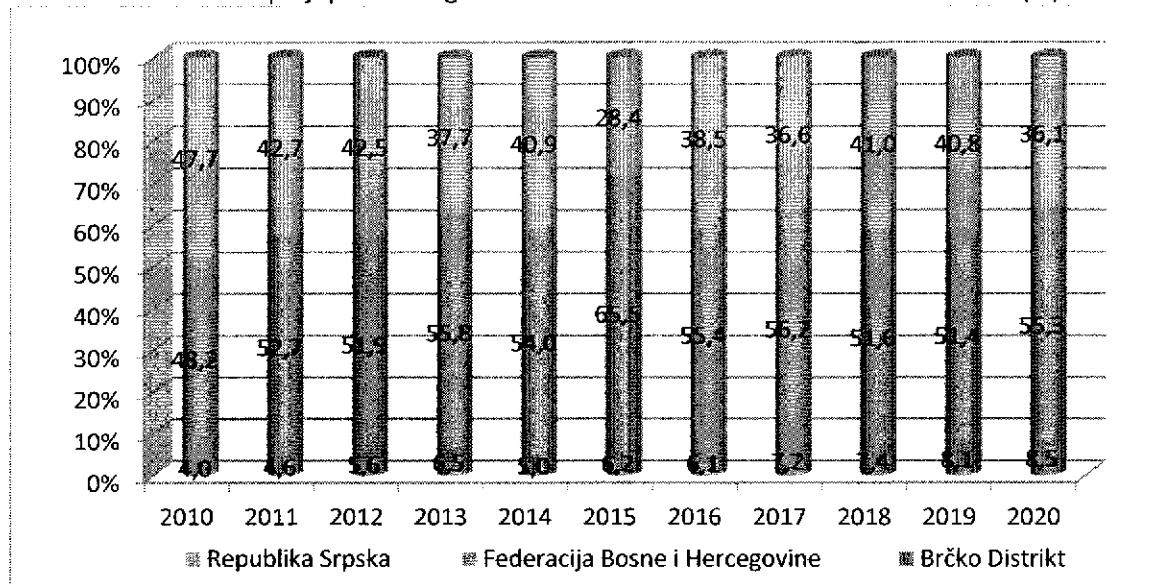

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu BD

Od ukupnih sredstava izdvojenih u BiH, Federacija BiH tokom cijelog perioda posmatranja izdvaja najviše sredstava za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju, a u 2020. godini je izdvojila nešto više od 114 miliona KM, odnosno 55,3% ukupno realiziranih poljoprivrednih budžeta u BiH. Također, navedeni iznos je najveći iznos koji je Federacija BiH isplatila u periodu posmatranja, te je u odnosu na prethodnu godinu veći za 28%. Prema visini sredstava isplaćivanih za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH na drugom mjestu je budžet izdvojenih sredstava u Republici Srpskoj. Tokom protekle godine iz budžeta Republike Srpske je na ime podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju isplaćeno skoro 75 miliona KM, te dodatna sredstva u iznosu od 12,5 miliona KM. Navedeni iznos je također najveći koji je Republika Srpska isplatila za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju od 2010. godine. U odnosu na prethodnu godinu, veći je za 6%. U Brčko distriktu je u 2020. godini izdvojeno 17,5 miliona KM, po čemu je Brčko distrikt na trećem mjestu po visini izdvojenih sredstava i ima učešće od 8,5% u ukupno izdvojenom budžetu za poljoprivredu u Bosni i Hercegovini. Tokom 2020. godine, u Brčko distriktu je izdvojeno 25% više sredstava u odnosu na godinu ranije. Prošlogodišnji iznos podrške u Brčko distriktu je također najveći zabilježeni iznos u posmatranom periodu. Procentualni prikaz strukture podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH tokom 2020. godine je predstavljen grafikonom 2.

Grafikon 2: Struktura poljoprivrednog budžeta u BiH

(u procentima)

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu BD

4.2. Poljoprivredne podrške u regiji i poređenje sa podrškama u Bosni i Hercegovini

U nastavku ćemo ukratko predstaviti visinu i strukturu poljoprivrednih podrški koje su tokom 2020. godine isplaćene u zemljama regije, te ćemo iste uporediti sa podrškama isplaćenim u našoj zemlji.

Republika Srbija - Tokom protekle godine, kao i prethodnih godina, Srbija je po visini izdvojenih sredstava za podršku poljoprivredi lider u regiji. U 2020. godini na ime podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju u Srbiji je isplaćeno 311,99 miliona eura. U odnosu na 2019. godinu, Srbija bilježi pad izdvajanja za poljoprivredu za neznatnih 0,48%, što je uglavnom posljedica manjih izdvajanja za mjere IPARD-a. Ako posmatramo strukturu budžeta, možemo vidjeti da je najviše sredstava izdvojeno za direktna plaćanja, 199,86 miliona eura, zatim za ruralni razvoj 71,6 miliona eura. Sredstva za IPARD podsticaje su na trećem mjestu. U 2020. godini u Srbiji je na ime IPARD podsticaja naznačeno 33,4 miliona eura.

Tabela 18. Struktura podsticaja u Srbiji (2020)

(EUR)

Obim sredstava za direktna plaćanja iznosi	199,862,209.75
Obim sredstava za podsticaje za mjere ruralnog razvoja iznosi	71,616,909.08
Obim sredstava za kreditnu podršku u poljoprivredi iznosi	5,103,342.69
Obim sredstava za posebne podsticaje iznosi	1,956,281.36
Obim sredstava za IPARD podsticaje iznosi	33,460,916.90
UKUPNO	311,999,659.78

Izvor: Kancelarija o raspodjeli podsticaja u poljoprivredi i ruralnom razvoju 2020.

Republika Sjeverna Makedonija - Prema visini sredstava izdvojenih za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju, Sjeverna Makedonija je druga zemlja u regiji. Tokom protekle godine izdvojila je 124,7 miliona eura, što je za oko 13,8% manje u odnosu na 2019. godinu. Navedeno umanjeње podrške je posljedica značajnog smanjenja podrške mjerama direktne podrške poljoprivrednicima. Naime, u 2020. godine je za ovaj vid podrške isplaćeno 36,1 milion eura manje u odnosu na 2019.

godinu. I pored navedenog, najveći iznos podrške u 2020. godini je isplaćen u vidu direktnih plaćanja poljoprivrednicima u iznosu 79,9 miliona eura. Na drugom mjestu je podrška ruralnom razvoju na ime koje je isplaćeno 28,6 miliona eura. Sredstva naznačena za IPARD su na trećem mjestu i iznose 15 miliona eura.

Tabela 19. Struktura podsticaja u Republici Sjevernoj Makedoniji (2020) (EUR)

Direktna plaćanja	79,901,960.78
Ribarstvo i akvakultura	1,143,790.85
Ruralni razvoj	28,663,872.55
IPARD	15,000,000.00
Ukupno	124,709,624.18

Izvor: Dokumenti Republike Sjeverne Makedonije dostupni na stranici Agencije za agrarna plaćanja Republike Sjeverne Makedonije

Crna Gora - Crna Gora je na posljednjem mjestu po izdvajanjima za poljoprivredu u regiji. U 2020. godini je izdvojila 60,72 miliona eura, što je za 34,1% više u odnosu na 2019. godinu. Navedeno povećanje je rezultat povećanja sredstava naznačenih za Program IPARD II., kao i većih izdvajanja za kreditna sredstva koja se implementiraju kroz program (MIDAS 2). Uvidom u strukturu budžeta koja je predstavljena u Tabeli 20, vidimo da se najveći dio plaćanja za podršku poljoprivredi vezuje za donacije koje se isplaćuju iz Programa IPARD II. i projekta IFAD, te EU /IPA projekta. Direktna plaćanja koja se isplaćuju iz državnog budžeta su na drugom mjestu.

Tabela 20. Struktura budžeta za poljoprivredu u Crnoj Gori (2020) (EUR)

Razvoj poljoprivrede, ruralni razvoj i ribarstvo (direktna plaćanja)	20,837,500.00
Kontribuciju za potrebe realizacije međunarodnih projekata (IFAD)	650,000.00
Provođenje mjera sigurnosti hrane i hrane za životinje	349,000.00
Provođenje mjera zdravstvene zaštite životinja	2,341,000.00
Provođenje fitosanitarnih mjera	227,000.00
Donacije ukupno	27,326,000.00
Program IPARD II.	26,000,000.00
Projekt IFAD	816,000.00
Projekt EU/IPA	510,000.00
Kreditna sredstva ukupno	8,992,000.00
Institucionalni razvoj i jačanje poljoprivrede Crne Gore (MIDAS 2)	8,230,000.00
Projekt IFAD	762,000.00
UKUPNO	60,722,500.00

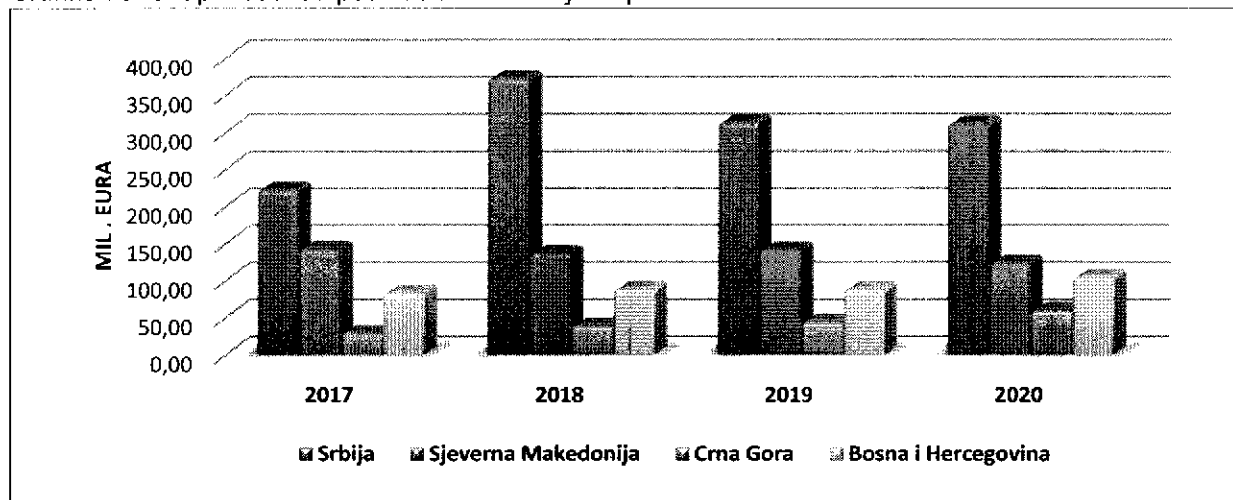
Izvor: Kancelarija o uslovima, načinu i dinamici provođenja mjera poljoprivredne politike za 2020.

4.3. Poređenje poljoprivrednih podrški zemalja regije sa podrškom poljoprivredi u BiH

U regionalnom poretku koji je predstavljen grafikonom 3, možemo vidjeti da je Srbija tokom cijelog perioda posmatranja lider u izdvajanjima za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju. Na drugom mjestu je Sjeverna Makedonija, koja se također konstantno drži na drugoj poziciji. Bosna i Hercegovina je prema visini izdvajanja za poljoprivredu na trećem mjestu, slijedi je Crna Gora koja je tokom posmatranog perioda izdvajala najmanje iznose podrški poljoprivredi i ruralnom razvoju. Zemlje koje su zabilježile povećanje podrške u odnosu na 2019. godinu su Bosna i Hercegovina i Crna Gora, s tim da je Crna Gora zabilježila najveće povećanje i to za 34,1%. Srbija i Sjeverna Makedonija su tokom protekle godine izdvojile manje sredstava u odnosu na 2019. godinu. Srbija je zabilježila

neznatno smanjenje podrške i to za 0,48%, dok je Sjeverna Makedonija izdvojila 13,8% manje sredstava u odnosu na 2019. godinu.

Grafikon 3: Ukupni budžeti posmatranih zemalja za period 2017-2020.

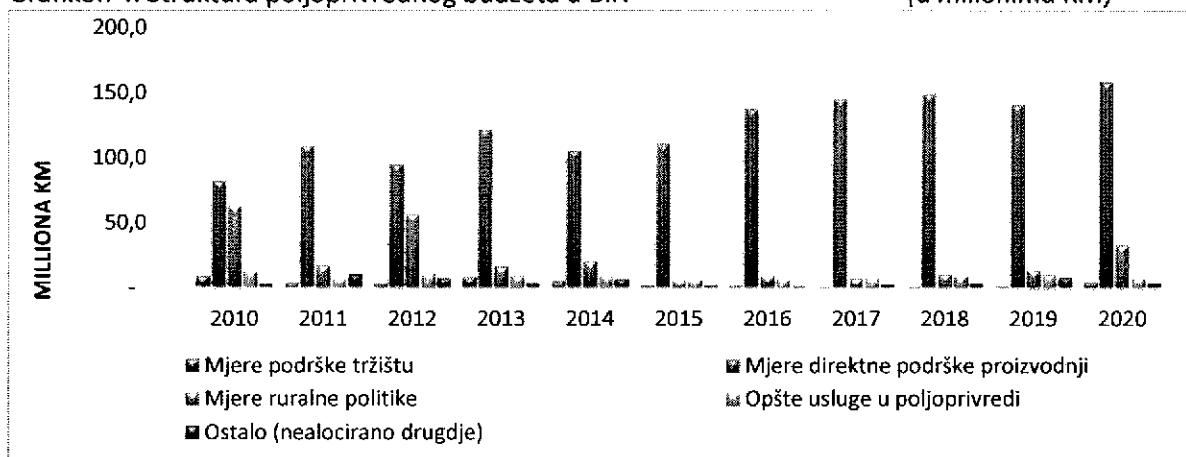
Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH na osnovu objavljenih podataka posmatranih zemalja

4.4. Analiza strukture budžetske podrške po grupama mjera

Kada su u pitanju izdvajanja po grupama mjera, u 2020. godini nije bilo značajnijih odstupanja u odnosu na godine ranije. Mjere direktnih podrški proizvodnji se i u 2020. godini nalaze na prvom mjestu po ukupno izdvojenim sredstvima. Na drugom mjestu su mjere ruralnog razvoja, dok su opće usluge u poljoprivredi na trećem mjestu. Četvrto mjesto za razliku od 2019. godine pripada grupi mjera podrške tržištu, dok je na zadnjem mjestu nealocirano (ostalo).

Grafikon 4: Struktura poljoprivrednog budžeta u BiH

(u milionima KM)

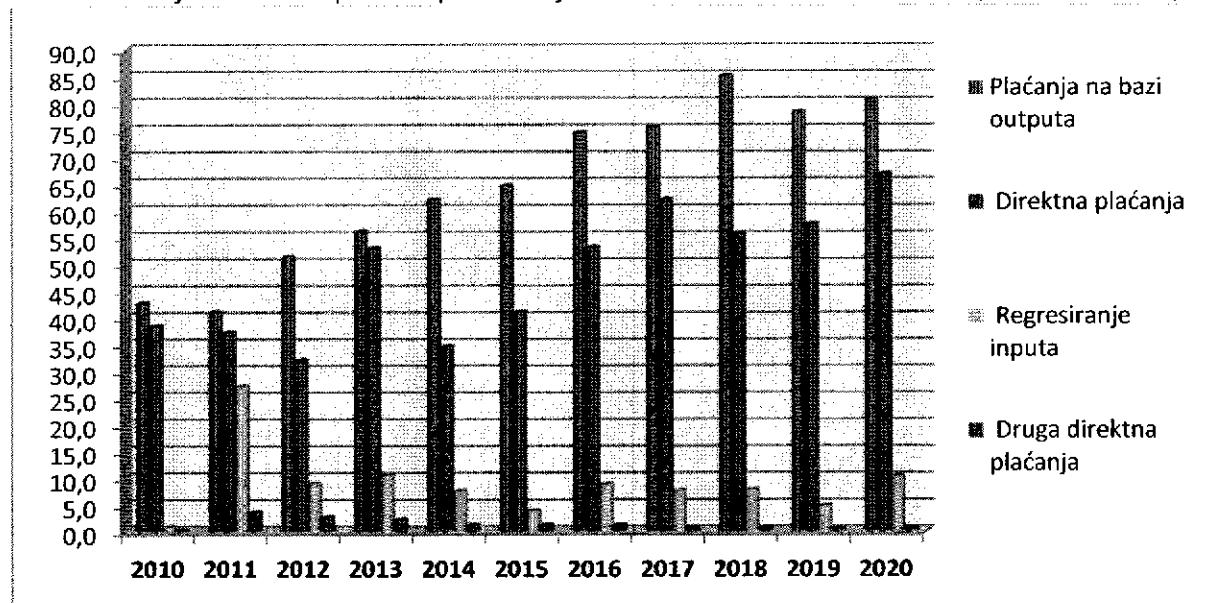
Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonarnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu BD

Mjere direktne podrške proizvođačima/proizvodnjama

Kao i prethodnih godina, mjere direktne podrške proizvodnji drže primat po visini izdvajanja, za iste je tokom 2020. godine izdvojeno 158,24 miliona KM, što predstavlja 76,8% od ukupno izdvojenih sredstava za poljoprivredu i ruralni razvoj svih nadležnih institucija u BiH. U odnosu na 2019. godinu

izdvajanja za mjere direktnih plaćanja su veća za 17,24 miliona KM, što je rezultat povećanja izdvajanja za sve vrste podrški u okviru mjera direktne podrške.

Grafikon 5: Mjere direktne podrške proizvodnji u BiH – struktura (u milionima KM)

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu BD

Kada gledamo strukturu direktnih podrški proizvodnji, na prvom mjestu su plaćanja na bazi proizvedenih količina (output), za koja je u 2020. godini izdvojeno nešto više od 80,54 miliona KM, ili 39,09% od ukupnih budžeta za poljoprivredu. U odnosu na 2019. godinu zabilježeno je povećanje za 2,22 miliona KM.

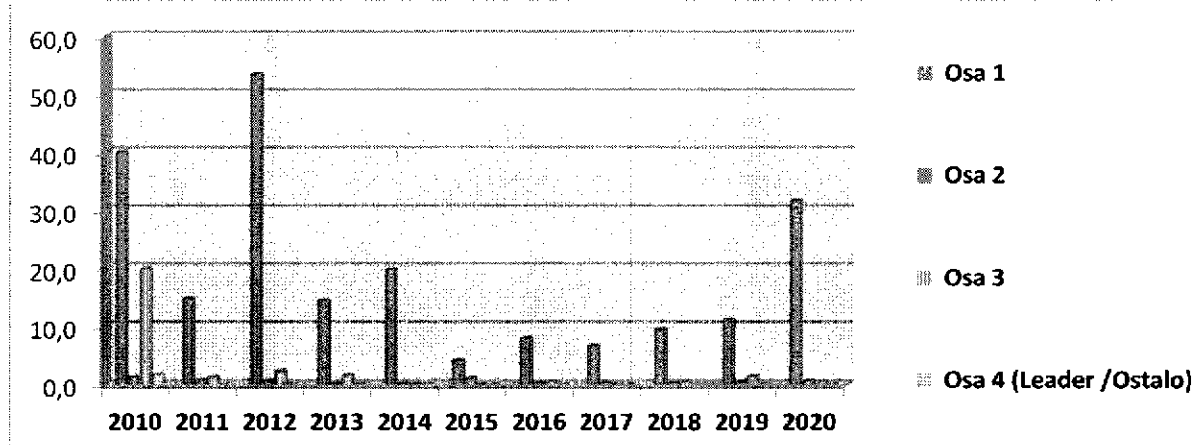
Na drugom mjestu su direktna plaćanja za koja je u 2020. godini izdvojeno 66,76 miliona KM, odnosno 32,41% ukupnih budžeta. Tokom protekle godine, direktna plaćanja su zabilježila značajno povećanje u odnosu na 2019. godinu za 9,39 miliona KM.

Na trećem mjestu, u okviru mjera direktnih podrški proizvodnji, su plaćanja za regresiranje inputa. U 2020. godini za navedene mjere je izdvojeno 10,29 miliona KM, što predstavlja 4,99% ukupnih budžeta za poljoprivredu. Treba naglasiti da je navedena participacija značajno veća u odnosu na godinu ranije kada je iznosila 2,77%. Na četvrtom, odnosno na posljednjem mjestu po visini izdvojenih sredstava u 2020. godini u okviru direktnih podrški su druga direktna plaćanja. Za ista je tokom protekle godine utrošeno oko 635 hiljada KM, što također predstavlja povećanje za 24,5% u odnosu na 2019. godinu.

Mjere ruralnog razvoja

Tokom 2020. godine, za podršku mjerama ruralne politike u BiH je izdvojeno skoro 32 miliona KM, što predstavlja povećanje u odnosu na 2019. godinu za oko 149%. Navedeno povećanje budžeta je rezultat povećanja budžetske podrške ruralnom razvoju sa federalnog nivoa. Naime, Fedaracija BiH je u toku protekle godine za podršku ruralnom razvoju izdvojila oko 20 miliona KM. U ukupno realiziranom budžetu za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju u 2020. godini, podrška ruralnom razvoju je participirala sa 16%, te je na drugom mjestu u ukupnom poretku, poslije mjera direktne podrške poljoprivrednicima.

Grafikon 6. Mjere ruralnog razvoja – struktura

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu BD

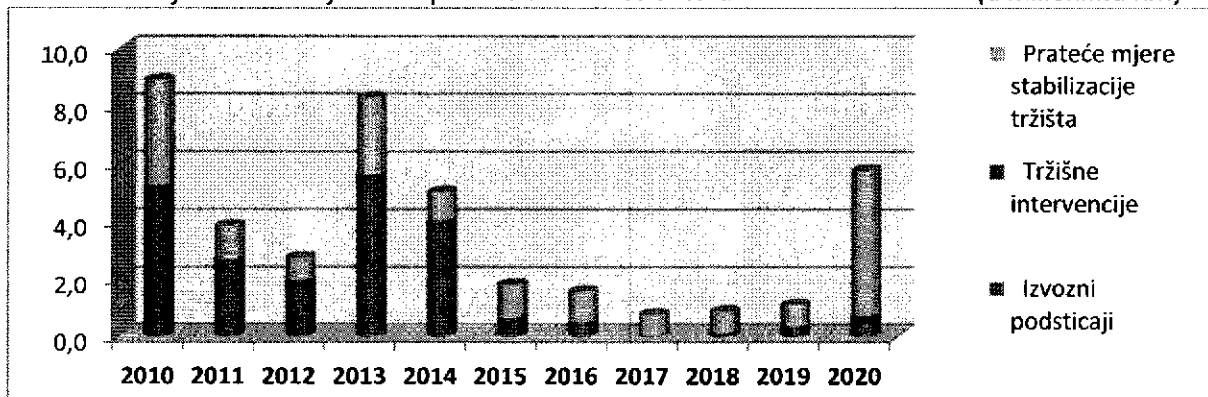
Grafikonom 6 predstavljena je struktura podrške ruralnom razvoju tokom protekle godine. Evidentno je da je najveći iznos podrške kao i prethodnih godina implementiran putem mjera iz ose 1, gdje je implementirano 96% sredstava utrošenih na podršku ruralnom razvoju u 2020. godini. Druga osa po visini izdvojenih sredstava je osa 2, putem koje je utrošeno oko 1,8% od ukupno realizirane podrške ruralnom razvoju, slijedi je osa 3 sa učešćem od 1,5%. Za podršku mjerama koje se mogu svrstati u osu 4 utrošen je neznatan iznos sredstava, svega 0,15% budžeta implementiranog za podršku mjerama ruralnog razvoja.

Mjere tržišno-cjenovne politike

Mjerama tržišno-cjenovne politike utiče se na stabilnost domaćeg tržišta poljoprivrednih proizvoda, što u praksi ima za posljedicu jačanje konkurentnosti domaće poljoprivredne proizvodnje. S tim u vezi, u Bosni i Hercegovini se izdvajaju i određena sredstva za mjere podrške tržištu, ali zbog neefikasnog sistema djelovanja tržišno-cjenovne politike u BiH pomenute mjere nemaju adekvatnu snagu da utiču na stabilnost cijena poljoprivrednih proizvoda u zemlji.

Grafikon 7. Mjere tržišno-cjenovne politike u BiH – struktura

(u milionima KM)

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu BD

Navedeno može predstavljati jedan od glavnih razloga da se ovim mjerama poklanja manje značaja. Nakon izrazito malog izdvajanja za ovu grupu mjera (2015-2019) u 2020. godini situacija se donekle popravlja kada je izdvojeno ukupno 4,27 miliona KM, odnosno 2,1% od ukupnog budžeta za poljoprivredu, što predstavlja povećanje u odnosu na prethodnu godinu za oko 3,17 miliona KM.

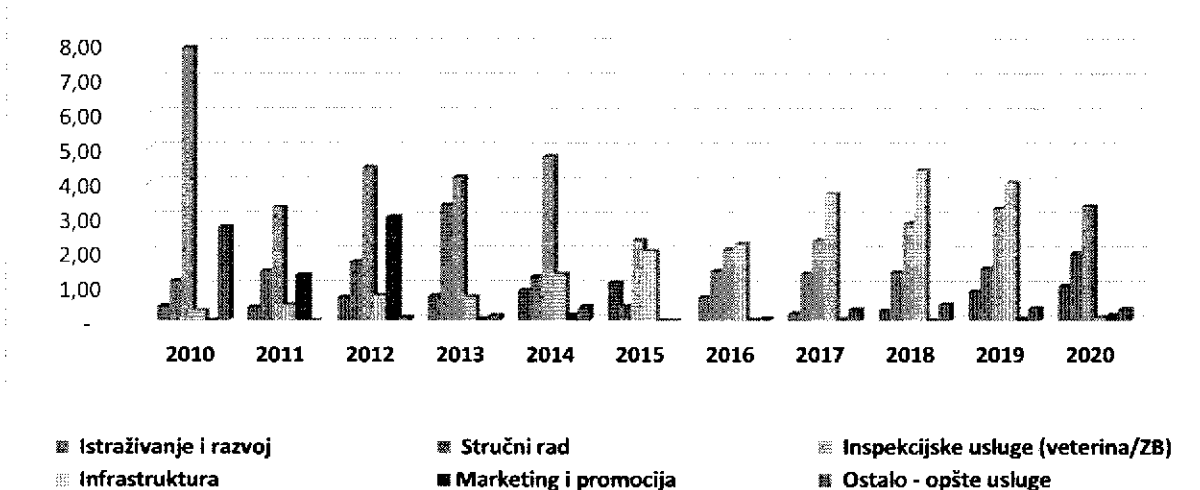
Najveći iznos finansijskih izdvajanja za posmatrani period (2010-2020) je zabilježen u 2010. godini kada je za ove mjere utrošeno 8,9 miliona KM ili 5,2% od ukupnog poljoprivrednog budžeta.

Ono što je karakteristično za ovu grupu mjera je da je u 2020. godini došlo do određenih izmjena unutar same strukture grupe. Prateće mjere stabilizacije tržišta, gdje spadaju uglavnom plaćanja otkupljivačima i prerađivačima su u 2020. godini imale dominantno učešće u budžetu za tržišno-cjenovne podrške, kada je za ove mjere utrošeno 3,36 miliona KM ili 78,7% budžeta, što je za posmatrani period drugi iznos po veličini izdvojenih sredstava odmah nakon iznosa iz 2010. godine. Na drugom mjestu je mjera tržišnih intervencija sa učešćem od 860,7 hiljada KM, odnosno 20,2%. Ovom mjerom su isplaćene naknade za izvoznike koji su izvozili voće, povrće, mlijeko i mesne prerađevine. Primjetno je da je, kada je ova mjera u pitanju, odnos variranja visine finansijskih izdvajanja poprilično izražen. Tako je u 2010. godini izdvojeno punih 5,27 miliona KM, dok je u periodu 2010-2020. bilo pojedinih godina u kojima, za spomenutu mjeru, uopće nisu bila planirana nikakva finansijska sredstva. Kada je riječ o podsticajima usmjerenim na proizvodnje sa plasmanom na druga tržišta, ista su zastupljena sa skromnih 49,9 hiljada KM što je 1,1% od budžeta za mjere podrške tržištu. Ovako niska stopa finansijskih izdvajanja, po pitanju mjera tržišno-cjenovne politike, uz česte strukturne promjene ne pruža mnoge prilike za uspostavljanje njihove jače efikasnosti kojima bi se iznašla rješenja koja bi dovela do stabilnijih cijena poljoprivrednih proizvoda i jačeg i efikasnijeg domaćeg tržišta.

Mjere općih usluga u poljoprivredi

Mjere općih usluga u poljoprivredi u BiH su tokom 2020. godine podržane sa 6,8 miliona KM, što predstavlja 3,3% od ukupnih poljoprivrednih budžeta. U odnosu na 2019. godinu, zabilježeno je smanjenje izdvojenih sredstava za 31,3%. Za razliku od prethodinih godina, tokom 2020. godine prema visini realizirane podrške, na prvom mjestu je grupa mjera koja se odnosi na inspeksijske usluge gdje je izdvojeno 3,3 miliona KM, odnosno 48,3% ukupnih budžeta utrošenih na ovaj vid podrške. Na drugom mjestu su izdvajanja za stručni rad, na koji je utrošeno 1,9 miliona KM, odnosno 28,4% ukupnog iznosa utrošenog za opće usluge. Za istraživanje i razvoj je tokom prošle godine izdvojeno nešto više od 1 milion KM, odnosno 14,6% budžeta općih usluga. Sljedeća, po visini izdvojenih sredstava, je grupa mjera koja se odnosi na ostale opće usluge, koja učestvuje sa 5% u budžetu općih usluga. Na posljednjem mjestu, po utrošku sredstava u okviru ove grupe mjera, su mjere koje se odnose na ruralnu infrastrukturu, za koje je u 2020. godini utrošeno svega 97.229 KM.

Grafikon 8: Mjere općih usluga u poljoprivredi u BiH- struktura (u milionima KM)

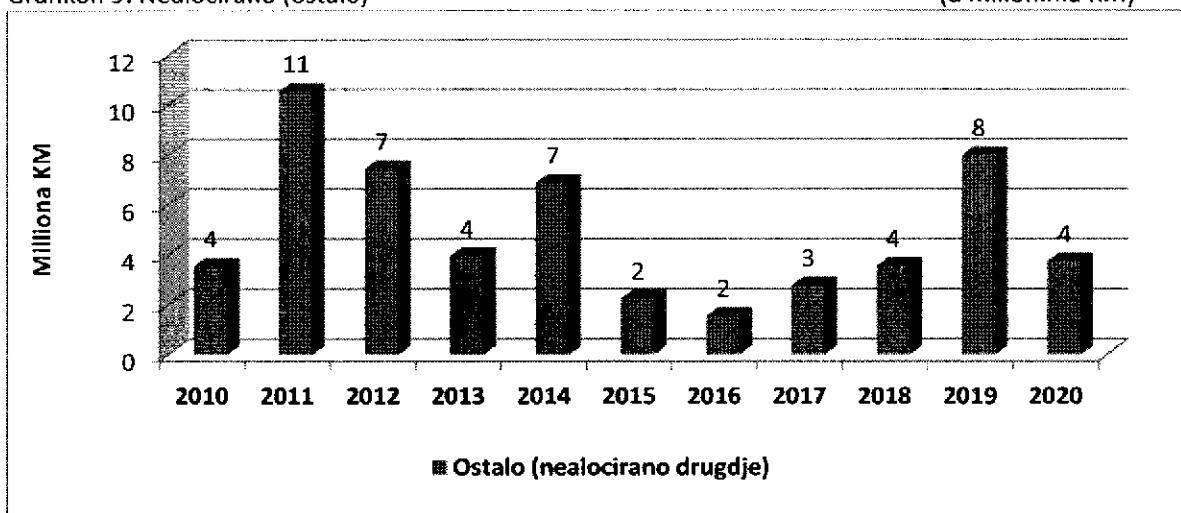
Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonálnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu BD

Nealocirano (ostalo)

U ovu grupu se uvrštavaju podrške koje se prema klasifikaciji podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju BiH ne mogu klasificirati ni u jednu drugu grupu prethodno opisanih mjera. Iznos sredstava za ovu grupu u 2020. godini iznosio je 3,76 miliona KM ili 1,8% ukupnih budžeta, što je mnogo bolje u odnosu na prošlu godinu kada je taj iznos bio 7,98 miliona ili 4,6%. O navedenom bi se trebalo povesti računa i u narednom periodu, prilikom izrade budžeta za podsticaje nadležnih institucija u poljoprivrednoj proizvodnji, kako bi se ovaj pozitivni trend nastavio.

Grafikon 9: Nealocirano (ostalo)

(u milionima KM)

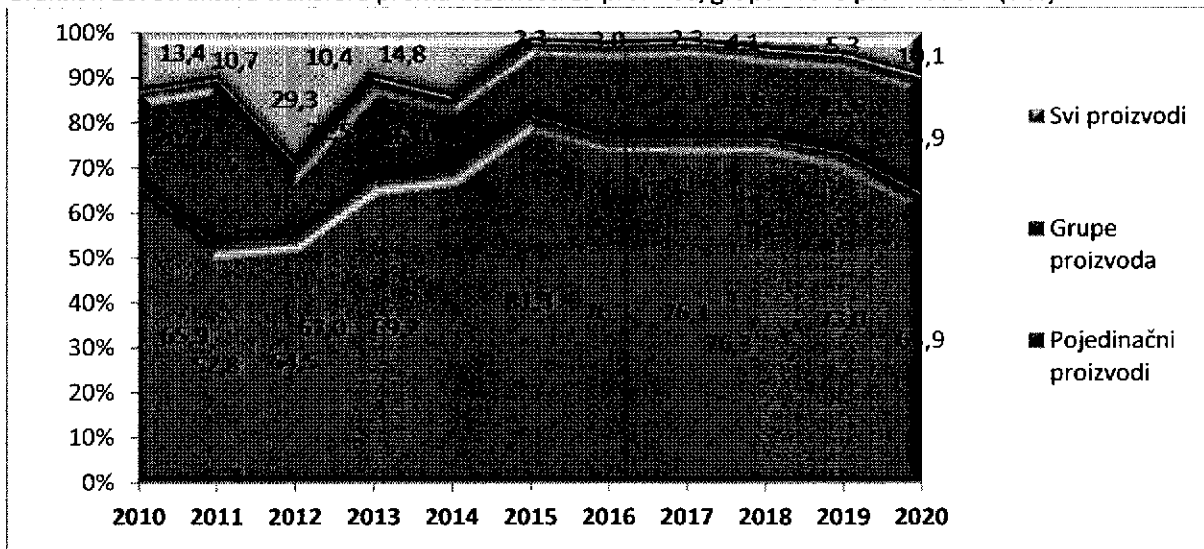

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu BD

4.3. Struktura podrške po proizvodima/proizvodnjama

Struktura podrške po proizvodima/proizvodnjama predstavljena je u grafikonu 10. Iz navedenog grafikona je vidljivo da je i tokom 2020. godine najveći iznos podrške utrošen na podršku pojedinačnim proizvodima. Za navedeni vid podrške u protekloj godini izdvojeno je nešto više od 123 miliona KM, ili 64% svih budžeta nadležnih institucija.

Grafikon 10: Struktura transfera prema vezanosti za proizvod/grupu ili sve proizvode (u %)

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu BD

Uvidom u strukturu podrške, evidentno je da je tokom 2020. godine došlo do smanjenja podrške proizvodima u odnosu na prethodne godine. Kada govorimo o ostalim vrstama podrške, podrška za grupu proizvoda je tradicionalno na drugom mjestu. Za grupe proizvoda u 2020. godini je utrošeno blizu 50 miliona KM ili 26% ukupnih budžeta. Grupa mjera podrške koje se odnose na podršku svim proizvodima je prema visini izdvojenih sredstava na trećem mjestu. Za ovu grupu mjera je utrošeno nešto više od 19 miliona KM, odnosno 10,12% ukupnog budžeta nadležnih institucija, što predstavlja povećanje za 142% u odnosu na 2019. godinu.

Struktura podrške po proizvodima/grupama proizvoda je predstavljena u tabeli 21. Evidentno je da je i tokom 2020. godine kravlje mlijeko dobilo najveći iznos podrške i to 40,84% u odnosu na sve ostale proizvode/grupe proizvoda. Pored mlijeka značajnije je podržana proizvodnja govedeg mesa koja participira u procentu od 4,15%, te meda 4,03%. Ostali pojedinačni proizvodi su ispod 4% učešća.

Tabela 21. Distribucija podrški po proizvodima/grupama proizvoda (%)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stočarska proizvodnja						
Mlijeko (kravlje)	55.86	49.18	50.36	51.25	45.48	40,84
Mlijeko (ovčije i kozje)	0.20	0.14	0.23	0.24	0.32	0,35
Govede meso	5.23	7.41	6.51	6.65	6.37	4,15
Svinjsko meso	3.14	3.42	3.45	4.52	5.23	2,26
Ovčije meso	0.11	0.14	0.00	0.27	-	0,10
Pileće meso	1.85	1.80	1.53	1.61	1.94	1,47
Jaja	0.54	0.32	0.32	0.41	0.42	0,44
Med	0.67	0.84	1.09	1.31	1.59	4,03
Riba	1.98	1.84	1.79	1.51	1.74	1,84
Čurići	0.00	0.00	0.00	0.00	-	0,06
Konji	0.00	0.03	0.03	0.03	0.03	1,18
Biljna proizvodnja						
Pšenica	5.25	6.97	7.29	5.44	6.59	2,70
Kukuruz	3.66	1.90	1.84	1.13	1.13	1,22
Ječam	0.28	0.49	0.42	0.28	0.63	0,49
Duhan	0.37	0.29	0.25	0.24	0.14	1,15
Krompir	0.32	0.51	0.17	0.15	0.15	0,87
Soja	0.44	0.09	0.01	0.43	0.40	0,18
Grožđe	0.97	0.57	0.54	0.48	0.54	-
Gljive	0.06	0.08	0.09	0.06	0.02	0,13
Ljekovito i aromatsko bilje	0.36	0.33	0.16	0.26	0.32	0,39
Grupe proizvoda						
Povrće	2.43	2.77	3.51	3.23	3.52	4,59
Voće	3.29	5.36	4.25	5.13	4.72	6,61
Žitarice	0.17	0.29	0.33	1.45	2.08	0,95
Krmno i industrijsko bilje	0.44	1.18	1.10	1.10	1.32	0,65
Biljna proizvodnja uopćeno	4.38	6.01	5.53	5.13	3.42	5,85
Mlijeko i meso - goveda	0.78	0.55	2.10	0.35	2.78	3,72
Mlijeko meso ovce/koze	4.96	4.48	4.76	3.24	3.80	3,54
Svi proizvodi	2.26	3.05	2.34	4.11	5.32	10,12
UKUPNO	100.00	100.00	100.00	100.00	100,00	100,00

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonarnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu BD

U okviru transfera za grupe proizvoda, najviše su podržavane proizvodnje voća i povrća, na koje je utrošeno 4,59%, odnosno 6,61% ukupnog poljoprivrednog budžeta.

Kada se govori o povećanju odnosno umanjenju podrške u odnosu na 2019. godinu, uočava se da je podrška proizvodnji meda zabilježila povećanje za oko 2,44%, dok je podrška proizvodnji mlijeka zabilježila smanjenje za 4,64%.

4.5. IPA III. – Instrument for Pre-Accession Assistance (2021-2027)

Krajem 2020. godine završeno je programsko razdoblje Instrumenta IPA II., te je Evropska unija nacrtom Regulative o uspostavljanju IPA III. najavila nastavak pružanja pomoći zemljama kandidatima i zemljama potencijalnim kandidatima za članstvo. Riječ je o sveobuhvatnom instrumentu pomoći, kontinuitetu IPA II., koji je planiran i bit će programiran za period 2021-2027. Ono što je do ovog momenta poznato o novom sedmogodišnjem periodu IPA III. je uglavnom sadržano u nacrtu Regulative o uspostavljanju navedenog instrumenta, koji još uvijek nije usvojen. Potrebno je provesti dogovore o višegodišnjem finansijskom okviru te drugim horizontalnim pitanjima.

Prema navedenom prijedlogu Regulative, za period 2021-2027., EU će u vidu pomoći zemljama na putu u EU doznačiti 14,5 milijardi eura. Kao i do sada, pomoć će biti dostupna zemljama kandidatima za članstvo, zatim potencijalnim kandidatima, te zemljama članicama za programe prekogranične saradnje sa zemljama u fazi pristupa. Pretpristupnom pomoći podržat će se korisnici u donošenju i provođenju ključnih političkih, institucijskih, socijalnih i ekonomskih reformi radi poštivanja vrijednosti EU-a i postepenog usklađivanja s pravilima, standardima i politikama EU-a.

Navedeno predstavlja opći cilj Instrumenta IPA III., koji ima i sljedeće posebne ciljeve:

- a. Ojačati vladavinu zakona, demokratiju, poštivanje ljudskih prava, osnovnih prava i međunarodnog prava, kao i poboljšati upravljanje migracijama, uključujući upravljanje granicama;
- b. Povećati efikasnost javne uprave i podržati strukturne reforme i dobro upravljanje na svim nivoima;
- c. Oblikovati pravila, standarde, politike i prakse korisnika u skladu s onima Unije i jačati pomirenje i dobrosusjedske odnose;
- d. Ojačati ekonomski i socijalni razvoj uključujući povećanu povezanost i regionalni razvoj, poljoprivredu i ruralni razvoj te politike socijalne zaštite i zapošljavanja, ojačati zaštitu okoliša, povećati otpornost na klimatske promjene, ubrzati prelazak na ekonomiju s niskim udjelom ugljika i razvijati digitalnu ekonomiju.

Pomoć u okviru IPA III. zasnivat će se na programskom okviru IPA-e za postizanje specifičnih ciljeva. IPA III. programski okvir utvrdit će Komisija za vrijeme trajanja višegodišnjeg finansijskog okvira Unije. Programski okvir IPA III. uzeće u obzir relevantne nacionalne strategije i sektorske politike. Pomoć će biti usmjerena i prilagođena specifičnom položaju korisnika, uzimajući u obzir daljnje napore potrebne za ispunjavanje kriterija za članstvo kao i kapacitete tih korisnika. Pomoć će biti različita u obimu i intenzitetu u skladu sa potrebama, posvećenosti reformama i napretku u njihovom provođenju.

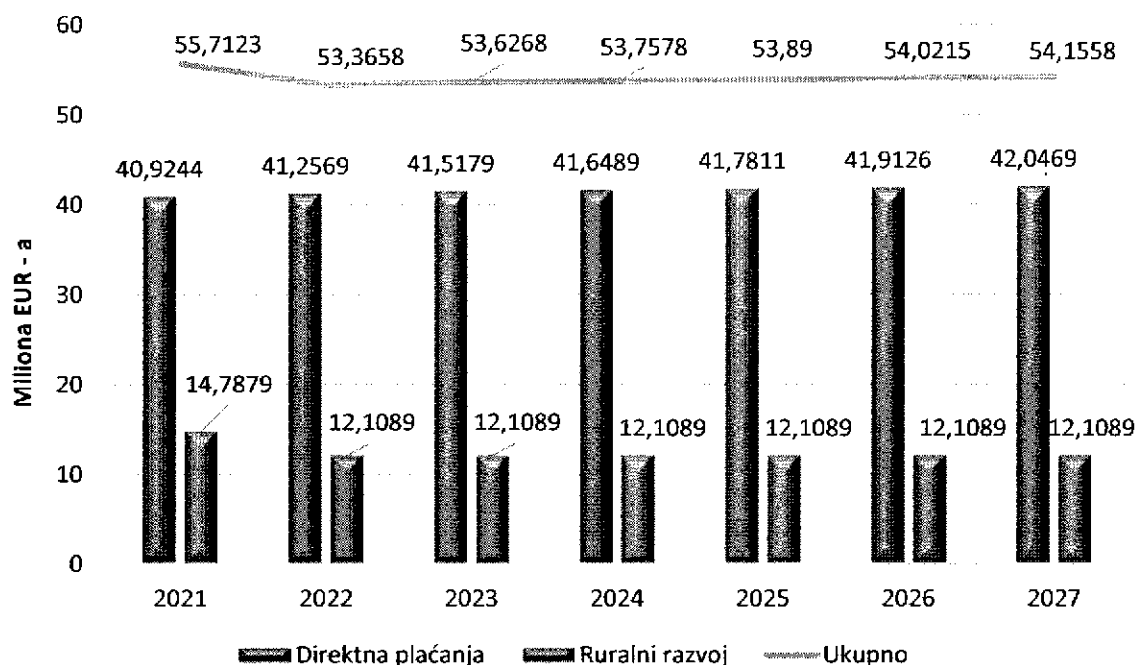
Pomoć u okviru IPA III. provodit će se putem direktnog i indirektnog upravljanja kroz godišnje ili višegodišnje akcijske planove i mjere.

4.6. Zajednička poljoprivredna politika (Common Agriculture Policy – CAP) 2021-2027.

U Evropskoj uniji je počelo novo finansijsko razdoblje CAP-a (2021-2027). Budžet namijenjen za finansiranje novog CAP-a iznosi 386,6 milijardi eura, što predstavlja povećanje u iznosu od 36,6

milijardi eura ili za 10% u odnosu na CAP 2014-2020. Za direktne podrške je alocirana 291,1 milijarda eura ili 75,3% ukupnog CAP budžeta, od čega je 270 milijardi eura namijenjeno za podršku dohotku, a ostatak je namijenjen za podršku poljoprivrednim tržištima. Ukupna alokacija za podršku ruralnom razvoju iznosi 95,5 milijardi eura, što uključuje 8,1 milijardu eura iz instrumenta za oporavak EU koji će pomoći u rješavanju posljedica pandemije COVID-19.

Grafikon 11: Budžet za Zajedničku poljoprivrednu politiku EU (CAP)

Izvor: EU Commission – Multiannual financial framework 2014-2020 and financing of the CAP

Tokom prve dvije godine CAP 2021-2027. godine, nastavit će se primjenjivati postojeće regulative (CAP 2014-2020), kako je utvrđeno u prelaznoj Regulativi usvojenoj 23. decembra 2020. Nova CAP značajno će pojednostaviti i modernizirati način rada politike, pružajući značajnu dodatnu vrijednost poljoprivrednicima i društvu u cjelini. Evropska komisija je kao najvažnije prioritete CAP-a nakon 2020. godine naznačila veći nivo očekivanja u pogledu politike u području okoliša i klime, te bolje usmjeravanje podrške kao i jače oslanjanje na uspješnu vezu između istraživanja, inovacija i savjetovanja. Predložila je i način na koji se može poboljšati uspješnost CAP-a, novi model ostvarivanja politike kako bi se cilj politike preusmjerio s usklađenosti na uspješnost, te se u nadležnosti EU-a i država članica uvelo više supsidijarnosti, odnosno donošenje odluka što bliže korisnicima. Novi model usmjeren je na bolje postizanje ciljeva EU-a na temelju strateškog planiranja, široke političke intervencije i zajedničkih pokazatelja uspješnosti, čime se poboljšava usklađenost politika u okviru budućeg CAP-a s drugim ciljevima EU-a.

5. TRGOVINSKA RAZMJENA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA BOSNE I HERCEGOVINE SA SVIJETOM

Ukupan obim trgovine poljoprivredno-prehrambenim proizvodima u 2020. godini je iznosio 3,85 milijardi KM i bio je manji za 123 miliona KM ili 3% u odnosu na prethodnu 2019. godinu kada je iznosio 3,97 milijardi KM. Izvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda je iznosio 846,40 miliona KM, dok je uvoz poljoprivrednih proizvoda bio 3,01 milijardu KM, te je zabilježen deficit u razmjeni poljoprivrednim proizvodima od 2,16 milijardi KM. U posmatranoj godini u odnosu na 2019. godinu, zabilježen je rast izvoza poljoprivrednih proizvoda za 3%, pad uvoza za 5% te pad deficita za 7%.

Pokrivenost uvoza izvozom BiH u razmjeni poljoprivredno-prehrambenim proizvodima u 2020. godini je iznosila 28,16%.

Posmatrano po regijama u 2020. godini u odnosu na 2019. godine rast izvoza poljoprivrednih proizvoda zabilježen je u svim regionima, osim u EU, gdje je zabilježen pad od 0,5%. U isto vrijeme, uvoz poljoprivrednih proizvoda bilježi pad iz svih regiona. Bosna i Hercegovina sa Turskom bilježi suficit u razmjeni poljoprivrednih proizvoda u visini od 23,4%. Pored Turske, Bosna i Hercegovina za 2020. godinu suficit bilježi i u trgovini sa EFTA-om, i to u visini od 20%.

Tabela 22. Uporedni pregled BiH razmjene poljoprivrednim proizvodima po regionima - (miliona KM)

	2019	2020	Učešće 2020	Indeks 2020/2019
UVOZ				
EU	1.734,77	1.645,31	54,73%	94,84
CEFTA	921,45	893,66	29,73%	96,98
EFTA	4,64	4,46	0,15%	96,10
UoST*	88,67	83,68	2,78%	94,37
Ostatak svijeta	403,53	379,03	12,61%	93,93
UKUPNO	3.153,07	3.006,14	100,00%	95,34
IZVOZ				
EU	334,39	332,74	39,31%	99,51
CEFTA	276,26	291,90	34,49%	105,66
EFTA	17,90	20,40	2,41%	113,96
UoST*	131,22	136,19	16,09%	103,79
Ostatak svijeta	62,93	65,18	7,70%	103,57
UKUPNO	822,69	846,40	100,00%	102,88
TRGOVINSKI BILANS				
EU	-1.400,39	-1.312,57	60,77%	93,73
CEFTA	-645,19	-601,76	27,86%	93,27
EFTA	13,26	15,94	-0,74%	120,22
UoST*	42,54	52,51	-2,43%	123,44
Ostatak svijeta	-340,60	-313,85	14,53%	92,15
UKUPNO	-2.330,38	-2.159,74	100,00%	92,68

Izvor: Analiza VTR MVTEO 2020

Preliminarni podaci

* Zemlje ugovora o slobodnoj trgovini (Turska)

** Poljoprivredni proizvodi su razvrstani po WTO

Bosna i Hercegovina je od poljoprivrednih proizvoda (u skladu sa carinskom nomenklaturom WTO-a) najviše uvozila ostale prehrambene proizvode – sirupe (2106 90) u vrijednosti od 170,45 miliona KM kod kojih je zabilježen rast vrijednosti uvoza od 5% u odnosu na 2019. godinu. Na drugom mjestu su komadi goveđeg mesa sa kostima (0201 20) u vrijednosti od 127,16 miliona KM kod kojih je

zabilježen pad vrijednosti uvoza od 13%, zatim ostala pšenica i suražica (1001 99) u vrijednosti od 118,44 miliona KM kod koje je također zabilježen rast uvoza od 1,8%.

Tabela 23. Uvoz najznačajnijih poljoprivrednih proizvoda u BiH (miliona KM)

RB	HS 6	OPIS	2019	2020	Učešće 2020	Indeks
1	210690	Ostali prehrambeni proizvodi – sirupi (laktozni, izoglukočni, glukozni, voćni)	162,87	170,45	5,67%	104,7
2	020120	Goveđe meso, svježe ili rashlađeno - ostali komadi sa kostima:	146,86	127,16	4,23%	86,6
3	100199	Ostala pšenica i suražica	116,30	118,44	3,94%	101,8
4	230990	Ostali preparati za prehranu životinja	108,81	107,59	3,58%	98,9
5	220300	Pivo dobijeno od slada:	114,07	103,94	3,46%	91,1
6	220210	Vode, uključujući mineralne vode i gazirane vode, sa dodatim šećerom ili drugim sredstvima za zaslađivanje ili aromatizaciju	82,55	71,00	2,36%	86,0
7	240220	Cigarete koje sadrže duhan:	70,55	67,75	2,25%	96,0
8	180690	Ostali proizvodi od čokolade	73,39	66,85	2,22%	91,1
9	120600	Suncokretovo sjeme, nezavisno je li lomljeno ili ne:	51,80	66,82	2,22%	129,0
10	090111	Kafa, nepržena sa kofeinom	70,39	62,82	2,09%	89,2
Ukupno (1-10)			997,59	962,83	32,03%	96,5
Ostalo			2.155,48	2.043,31	67,97%	94,8
UKUPNO			3.153,07	3.006,14	100,00%	95,3

Izvor: Analiza VTR MVTEO 2020

Preliminarni podaci

*Poljoprivredni proizvodi su razvrstani po WTO

U 2020. godini, BiH je od poljoprivrednih proizvoda najviše izvozila maline, kupine, dudove (0811 20) u vrijednosti od 69,66 miliona KM i ostvarila rast od 15% u odnosu na 2019. godinu, mlijeko i pavlaku (0401 20) u vrijednosti od 65,98 miliona KM i zabilježila rast od 9%, te ulje od sjemena suncokreta ili šafranike, za tehničke ili industrijske svrhe (1512 19) u vrijednosti od 65,40 miliona KM gdje je u odnosu na prethodnu godinu zabilježen pad od 3%.

Tabela 24. Izvoz najznačajnijih poljoprivrednih proizvoda iz BiH (miliona KM)

RB	HS 6	OPIS	2019	2020	Učešće 2020	Indeks
1	081120	Maline, kupine, dudovi (murve)	60,66	69,66	8,23%	114,8
2	040120	Mlijeko i pavlaka, sa sadržajem masti većim od 1%, ali ne većim od 6% po masi:	60,32	65,98	7,79%	109,4
3	151219	Ulje od sjemena suncokreta ili šafranike, za tehničke ili industrijske svrhe	67,68	65,40	7,73%	96,6
4	160232	Ostali pripremljeni ili konzervirani proizvodi, od kokoši vrste <i>Gallus domesticus</i> :	27,41	50,18	5,93%	183,1
5	220210	Vode, uključujući mineralne vode i gazirane vode, sa dodatim šećerom ili drugim sredstvima za zaslađivanje ili aromatizaciju	37,79	33,42	3,95%	88,4
6	151211	Sirovo ulje od sjemena suncokreta, šafranike	44,72	33,12	3,91%	74,1
7	190531	Slatki keks	23,54	28,74	3,40%	122,1

8	020130	Goveđe meso, svježe ili rashlađeno, bez kostiju	0,99	25,10	2,97%	2.542,1
9	190532	Vafli i oblande:	18,19	19,54	2,31%	107,4
10	410150	Cijele goveđe kože i kože kopitara, mase po koži veće od 16 kg:	24,02	17,00	2,01%	70,8
Ukupno (1-10)			365,31	408,13	48,22%	111,7
Ostalo			457,38	438,27	51,78%	95,8
UKUPNO			822,69	846,40	100%	102,9

Izvor: Analiza VTR MVTEO 2020

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani po WTO-u

6. REALIZACIJA MJERA I PRIORITETA U OBLASTI POLJOPRIVREDE, ISHRANE I RURALNOG RAZVOJA U 2020. GODINI

Zakonska regulativa (izrada/izmjena i dopuna propisa, realizacija odredbi postojećih pravnih propisa)

Zakon o vinu

Početak 2020. godine ponovo je pokrenut rad na izradi Zakona o vinu Bosne i Hercegovine donošenjem Odluke o izmjeni odluke o formiranju radne grupe za izradu Zakona o vinu Bosne i Hercegovine i podzakonskih akata Zakona o vinu BiH. Odluku je 19.06.2020. godine donio ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, ali je zbog pojave pandemije korona virusa novoformirana Radna grupa održala prvi sastanak tek u septembru 2020. godine, nakon više odgađanja sastanka zbog epidemiološke situacije. Na prvom sastanku je izložena hronologija rada ove Radne grupe u prethodnom periodu i iznesen je prijedlog daljeg sistematskog i planskog pristupa izradi zakonodavstva u oblasti vina u Bosni i Hercegovini. Za potrebe ovakvog pristupa pripremljen je Nacrt akcijskog plana harmonizacije regulative sektora vinarstva u Bosni i Hercegovini sa regulativom sektora vinarstva u Evropskoj uniji, kao i Nacrt zakona i paketa podzakonskih akata. Glavni cilj predstavljenog akcijskog plana je definiranje osnovnih aktivnosti, načina i dinamike prilagođavanja postojeće ili izrade nove regulative za sektor vinarstva u BiH. Predstavljeni akcijski plan oslanja se na postojeću institucionalnu strukturu u BiH. Na sastanku je naglašeno, a što stoji i u samom akcijskom dokumentu da je prije konačne izrade nacrtu i prijedloga zakona i podzakonskih akata na nivou Bosne i Hercegovine potrebno, između ostalog, postići politički konsenzus entiteta u Bosni i Hercegovini o strukturalnim principima i obimu regulacije sektora vinarstva na nivou BiH i na nivou entiteta. Bez tog konsenzusa i planskog i sistematskog pristupa nije moguće urediti sistem i uskladiti ga sa evropskim sistemom. U vezi sa prethodnim, zatraženo je mišljenje predstavnika nadležnih institucija entiteta kao i ostalih zainteresiranih strana, prije svega proizvođača vina, o predstavljenim tekstovima dokumenata i samom pristupu izradi dokumenata. Generalno, predstavnici entitetskih ministarstava poljoprivrede ocijenili su pristup kao prihvatljiv, a nakon što su službeno dobili nacrtu svih pripremljenih dokumenata i detaljno ih pregledali, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je dalo pozitivno mišljenje, dok je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske u mišljenju naglasilo da ovim zakonom treba urediti samo vanjskotrgovinsko poslovanje, odnosno tržišne odredbe. Dodatno, osigurana je i tehnička podrška u radu Radne grupe u okviru EU projekta: "Podrška Evropske unije za konkurentnost poljoprivrede i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini/*European Union Support to Agriculture Competitiveness and Rural Development in Bosnia and Herzegovina - EU4AGRI*".

Tekst Zakona o uređenju tržišta vina koji je predstavljen na prvom sastanku rađen je na način da se ispoštuje zaključak Vlade Republike Srpske spomenut gore u tekstu a odnosi se na vanjskotrgovinsko poslovanje. Generalno pristup je bio da se uradi Zakon koji će uspostaviti okvire na zajedničkom

nivou kako je to učinjeno i Regulativom 1308/2013 o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda Evropske unije a koji uključuje i vino. U suštini, u pogledu nadležnosti napravljen je pristup u uspostavljanju i implementaciji regulative u oblasti vinarstva onako kako je to uređeno u Evropskoj uniji; Evropska komisija – države članice, nivo BiH – entiteti/BD/kantoni.

Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o hrani, Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini i Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine

S obzirom na dugogodišnji rad svih nadležnih institucija na pripremi zakonodavstva u oblasti hrane, veterinarstva i poljoprivrede koji nije finaliziran dostavljanjem nacrtu propisa u proceduru razmatranja i usvajanja, pristupilo se ponovnom pokretanju rada za pripremu nacrtu predmetnih zakona. Naime, u septembru 2020. godine ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je donio Odluku o imenovanju Radne grupe za pripremu Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o hrani („Službeni glasnik BiH“, broj 50/04), Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 34/02) i Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 50/08). U skladu sa tim, Radna grupa je održala prvi sastanak već početkom oktobra putem MS Teams platforme, zbog pogoršane epidemiološke situacije. Kako je u međuvremenu započeo sa radom *Twining* projekt Evropske unije „Podrška EU izgradnji kapaciteta i postepenom usklađivanju s pravnom stečevinom EU u sektoru sigurnosti hrane u BiH“, Radna grupa je ovim dobila i tehničku pomoć za svoj rad.

U oblasti organske proizvodnje, a u cilju realizacije zaključaka Vijeća ministara, MVTEO BiH je uputio poziv nadležnim institucijama entiteta da se zajednički, u skladu sa svojim nadležnostima i u saradnji sa Direkcijom za evropske integracije, pristupi realizaciji zaključaka, odnosno da se otpočne sa analizom pravne stečevine iz ove oblasti, s obzirom na konstatacije i preporuke EK i Vijeća ministara iz navedenih dokumenata. Planirana je izrada analize stepena usklađenosti entitetskih zakona s propisima EU u prvoj fazi, ali i podzakonskih akata u narednim fazama, kao i međusobna uporedna analiza zakonskih rješenja i međusobne usklađenosti propisa entiteta.

Po pitanju izrade okvirnog zakona na nivou BiH iz oblasti organske proizvodnje, stav Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Republike Srpske je dostavljen i ponovljeno je prethodno iskazano odbijanje i neslaganje sa izradom Zakona o organskoj proizvodnji Bosne i Hercegovine, ali i sa izradom sveobuhvatne analize zakonodavstva u oblasti organske proizvodnje ističući da će se analiza usklađenosti sa poglavljem *acquis-a*, uključujući i Poglavlje 11, izraditi kroz Program integriranja, a također je ponovljen stav da za donošenje Zakona o organskoj proizvodnji Bosne i Hercegovine nema ustavnog osnova.

Implementacija Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) – Okvirni dokument

Na osnovu iskustava stečenih u prvom ciklusu izvještavanja o realizaciji Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) - Okvirni dokument, pokrenuta je Inicijativa za unaprjeđenje ovog strateškog dokumenta. Suština Inicijative je uspostavljanje stalnih službenih komunikacijskih kanala sa partnerskim institucijama (ASH, UZZB, KZV, KHSPPPRR, DEI, MFT BiH, BHAS, FZS i RZS RS) koje zajedno sa nadležnim institucijama (MVTEO, FMPVŠ, MPŠV RS i OPŠV BD) osiguravaju podatke i informacije za izradu godišnjih izvještaja o realizaciji SPRR-a.

S tim u vezi pripremljeni su novi nacrti Odluke⁵, Obrazloženja odluke⁶, Poslovnik⁷ i Akcijski plan⁸. Nakon što je dogovoreno provođenje aktivnosti navedenih u Inicijativi, organiziran je i 15.10.2020.

⁵ Nacrt odluke o formiranju Radne grupe za praćenje realizacije Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) - Okvirni dokument.

⁶ Nacrt obrazloženja Odluke o formiranju Radne grupe za praćenje realizacije Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) - Okvirni dokument.

održan V. sastanak Radne grupe. Na sastanku je usaglašen tekst Nacrta odluke, Obrazloženja odluke i Poslovnika, dogovoreni su rokovi za izvršenje radnih zadataka i usvojen je Akcijski plan i monitoring okvir sa setom tabela i indikatora za prikupljanje podataka o realizaciji SPRR-a za 2019. g. Potom je proveden proces formalnog imenovanja članova i kontakt osoba Radne grupe.

Nakon okončanja procedure imenovanja organiziran je i 11. i 12.11.2020. godine održan I. sastanak Kontakt tima za praćenje realizacije SPRR-a, na kom je potvrđen predloženi tekst Nacrta odluke, Obrazloženja odluke, Poslovnika, Akcijskog plana i monitoring okvira sa setom tabela i indikatora za prikupljanje podataka.

Radnoj grupi i Kontakt timu na sastanku su dostavljeni uputstvo za popunjavanje i tabele za prikupljanje podataka za 2019. godinu o realizaciji SPRR-a. Kao rok za dostavljanje podataka određen je 30.12. 2020. ali potrebne informacije nisu dostavile sve nadležne institucije u predviđenom roku.

Strateški plan ruralnog razvoja BiH (2021-2027) - Okvirni dokument

S obzirom da period implementacije aktuelnog SPRR-a ističe sa decembrom 2021., pripremljen je dokument pod nazivom Inicijativa za izradu Nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2021-2027) - Okvirni dokument. Inicijativa sadrži pregled pravne osnove za izradu strateškog dokumenta, osvrt na proces izrade SPRR-a (2018-2021) i prijedlog uvodnih aktivnosti sa obrazloženjima. U skladu sa prijedlogom aktivnosti pripremljeni su i nacrti: šeme strukture IK, šeme protoka informacija u IK, Nacrt odluke o pristupanju izradi SPRR-a, Nacrt obrazloženja Odluke o pristupanju izradi SPRR-a, Nacrt odluke o formiranju IK, Nacrt obrazloženja Odluke o formiranju IK, Nacrt poslovnika o radu IK i Nacrt sadržaja SPRR-a (2021-2027). Nakon što je sa predstavnicima nadležnih institucija dogovoreno provođenje aktivnosti navedenih u Inicijativi, dokument je službeno dostavljen na uvid i mišljenje nadležnim institucijama.

LAG/LEADER

LEADER je inovativni pristup kreiranja politika ruralnog razvoja u EU putem koga se podstiče udruživanje stanovnika ruralnih sredina i partnera iz javnog, privatnog i nevladinog sektora, te uključivanje istih u razvoj i implementaciju projekata, kao i drugih aktivnosti usmjerenih ka rješavanju problema lokalne zajednice. Kroz LEADER se pruža podrška sektorima i kategorijama korisnika koji nisu u mogućnosti da dobiju pomoć u okviru drugih programa namijenjenih ruralnim područjima.

LAG predstavlja lokalno javno-privatno partnerstvo uspostavljeno između predstavnika različitih socio-ekonomskih sektora (javnog, privrednog i nevladinog sektora), formirano na ruralnom području u skladu sa LEADER principima. Kroz svoj rad, LAG-ovi doprinose diverzifikaciji privrednih aktivnosti, unaprjeđenju kvaliteta života, očuvanje okoliša, očuvanju tradicije i kulturno-historijskog naslijeđa u ruralnim sredinama.

U programskom periodu 2007-2013., LEADER je inkorporiran u zajedničku politiku ruralnog razvoja EU, čime je postao obavezna komponenta programa ruralnog razvoja država članica EU. LEADER se finansira iz finansijskih koverti, u okviru Evropskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD). Finansijska sredstva iz fonda LEADER, mogu koristiti isključivo Lokalne akcijske grupe (LAG). I u programskom periodu 2014-2020., LEADER je ostao obavezni program za fond EFARD, s tim što je primjena LEADER pristupa dodatno proširena kao Lokalni razvoj pod vodstvom zajednice u ruralnim, ribarskim i urbanim područjima (*Community Led Local Development- CLLD*). CLLD se može aplicirati u okviru EAFRD-a (kao LEADER), Evropskog fonda za pomorstvo i ribarstvo (*European Maritime and Fisheries Fund - EMFF*), Evropskog socijalnog fonda (*European Social Fund - ESF*) i Evropskog fonda za regionalni razvoj (*European Regional Development Fund - ERDF*) i tamo gdje programi države članice

⁷ Nacrt poslovnika o radu Radne grupe za praćenje realizacije Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) - Okvirni dokument, 5. Nacrt akcijskog plana rada za izradu Izvještaja o realizaciji Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) - Okvirni dokument za 2019. godinu.

⁸ Nacrt poslovnika o radu Radne grupe za praćenje realizacije Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) - Okvirni dokument, 5. Nacrt akcijskog plana rada za izradu Izvještaja o realizaciji Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) - Okvirni dokument za 2019. godinu

dozvoljavaju. LAG-ovi mogu pripremiti i implemetirati integrirane lokalne strategije koristeći finansijska sredstva iz više izvora. Očekuje se da će i u narednom programskom periodu 2021-2027. podrška LEADER programu i LAG-ovima biti nastavljena.

Od država koje se žele priključiti EU, također se traži da uvrste LEADER komponentu u svoje programe ruralnog razvoja. S tim u vezi, BiH je obavezna uvesti LEADER pristup u planiranje ruralnog razvoja i uspostavljanju pravno-finansijskog okvira za razvoj i funkcioniranje LAG-ova.

Nadležnim institucijama i LAG-ovima, dostavljeni su upitnici za prikupljanje podataka o njihovim aktivnostima tokom 2019. godine. Na osnovu prikupljenih informacija pripremljen je Izvještaj o radu LAG-ova u 2019. godinu.

S obzirom da je došlo do zastoja u radu LAG-ova (nije bilo projektnih aktivnosti u prethodnoj godini) pripremljena je Inicijativa za pokretanje aktivnosti razvoja LAG-ova i uvođenja LEADER programa. Nakon što su pripremljeni tehnički preduslovi provođenja aktivnosti navedenih u Inicijativi, nadležnim institucijama je upućen zahtjev za imenovanje kontakt osoba koje će u narednom periodu raditi na pitanjima LEADER-a i LAG-ova. Proces imenovanja kontakt osoba je završen tokom decembra 2020. godine, čime su se stekli uslovi za nastavak i daljnji rad predstavnika nadležnih institucija po ovom pitanju.

Korištenje pretpristupnih fondova Evropske unije namijenjenih poljoprivredi i ruralnom razvoju za period 2014-2020.

Pored aktivnosti koje su vezane za vanjskotrgovinsku politiku i strana ulaganja, međunarodne trgovinske odnose, carinsko-tarifnu politiku, ekonomski razvoj, preduzetništvo i zaštitu potrošača, MVTEO BiH je odgovorno za obavljanje poslova i zadataka koji se odnose na definiranje politika u saradnji sa nadležnim entitetskim ministarstvima, osnovnih principa, koordinaciju djelatnosti i usklađivanje planova entitetskih tijela i institucija na međunarodnom planu u području poljoprivrede, kao i aktivnosti za planiranje i koordinaciju međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH osigurava planiranje i koordinaciju međunarodne pomoći na nivou BiH što podrazumijeva, s jedne strane, koordinaciju interesa relevantnih aktera unutar zemlje i, s druge strane, koordinaciju aktivnosti donatora u ovom sektoru. Dodatno, jedan od kriterija sektorskog pristupa u okviru IPA-e upravo zahtjeva postojanje sektorske strukture za koordinaciju donatora i izrade godišnjih izvještaja o donatorskoj pomoći za dati sektor.

IPA 2016: EU4Business Project - Konkurentnost i inovacije: Lokalne razvojne strategije - aktivnosti na implementaciji komponente za poljoprivredu započele 01.04.2018. godine

UNDP je odgovoran za provedbu projektnih aktivnosti u oblasti poljoprivrede, proizvodnje hrane i ruralnog razvoja. U okviru ove projektne komponente podsticajna sredstva iznose oko 6 miliona KM, a namijenjena su za podršku modernizaciji velikih lanaca vrijednosti u poljoprivrednoj i prehrambenoj industriji, kroz sistematizaciju i integriranje operacija u svim fazama lanca snabdijevanja: proizvodnji, sakupljanju, preradi, marketingu i prodaji. Pored toga, planirana je podrška diverzifikaciji ruralnih ekonomskih aktivnosti, s fokusom na male poljoprivrednike koji dominiraju ruralnom Bosnom i Hercegovinom.

UNDP je također odgovoran za proces izrade, provođenja, praćenja i evaluacije mjera podrške (grantova) u oblasti poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja, dok će cjelokupan proces biti usmjeravan putem Sektorske radne grupe za poljoprivredu i ruralni razvoj (u daljnjem tekstu: Radna grupa).

Radna grupa se sastoji od Konsultativno-programске podgrupe i Operativne podgrupe, a kako bi se osigurao transfer znanja i praksi na relevantno osoblje te efikasnije pristupilo rješavanju strateških i operativnih pitanja u ovom procesu, a u skladu s relevantnim javnim politikama u Bosni i Hercegovini i Projektom.

Pored toga, Upravni odbor EU4Business redovno održava sastanke putem kojih se prati napredak u implementaciji aktivnosti projekta. Predstavnik Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine u Upravnom odboru projekta je službenik Sektora za ekonomski razvoj i preduzetništvo, sektorski koordinator za IPA II. sektor: Konkurentnost i inovacije.

U maju 2020. godine, kao odgovor na pandemiju COVID- 9, EU4Business je u raspisao javni poziv za potencijalne korisnike bespovratnih sredstava kako bi ublažio negativne efekte COVID-19 na poljoprivredno-prehrambeni sektor u BiH. Od 93 pristigle prijave, 29 projektnih prijedloga dobilo je pozitivnu ocjenu, od kojih je 15 izabrano za finansiranje putem EU4Business, a 14 kroz EU4Agri projekt.

IPA 2018 EU4AGRI - Projekt „Podrška Evropske unije za konkurentnost poljoprivrede i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini“

Ovo je četverogodišnja paket podrške nadležnim institucijama i proizvodnom sektoru u Bosni i Hercegovini (2020-2024), sa ciljem modernizacije poljoprivredno-prehrambenog sektora, otvaranja novih i zadržavanja postojećih radnih mjesta, te podrške oporavku od krize prouzrokovane COVID-19 virusom. Projekat EU4Agri primarno je finansiran sredstvima Evropske unije (EU) u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA). Vrijednost projekta je 20 miliona eura, uz zajedničko sufinansiranje Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP) i Češke razvojne agencije (CzDA). Za provođenje projektnih aktivnosti, odnosno realizaciju ove Akcije odgovoran je UNDP, te su u proteklom periodu održane dvije radionice sa relevantnim akterima u cilju pripreme projektnog zadatka (ToR) za komponentu (1) grantova koji će biti usmjereni za jačanje konkurentnosti bh. poljoprivrede.

Grant podrška poljoprivredi: EU4AGRI (iz programa iz IPA 2018 pod nazivom „EU podrška u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, sigurnosti hrane, veterinarskih i fitosanitarnih standarda“) je komponenta projekta vrijedna 20 miliona eura započela je u martu 2020. godine. Tokom 2020. godine objavljena su tri javna poziva za dodjelu grantova i to: prvi za podršku investicijama u preradi i marketing poljoprivrednih proizvoda, sa ukupnim budžetom od 3 miliona eura, drugi javni poziv koji je usmjeren na podršku investicijama u ruralni turizam, vrijedan 2,55 miliona eura i treći za razvoj ruralnog turizma.

Sa budžetom od 910.000 eura, projekt EU4AGRI podržao je provedbu 14 prijedloga projekata odabranih na javnom pozivu EU4Business s ciljem ublažavanja negativnih učinaka COVID-19 na poljoprivredno-prehrambeni sektor. Od 14 projekata, 12 projekata se provodi u podsektorima mlijeka, voća i povrća (po šest u svakom od njih), nakon čega slijede 4 projekta u podsektoru pšenice i uljarica i 1 projekt u podsektoru meda. 475 malih poljoprivrednika dobilo je podršku tim putem.

Twining Projects

Provedba tri *twining* projekta u oblasti sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike, programiranih u okviru IPA 2018 Akcijskog programa za Bosnu i Hercegovinu, započela je u septembru 2020. godine, u skladu sa planiranom dinamikom. Provođenje projekata dodijeljeno je odabranom konzorciju iz država članica EU, kako slijedi:

- *Twining* projekt „Podrška EU izgradnji kapaciteta i postepeno usklađivanje pravne stečevine u sektoru **sigurnosti hrane** u Bosni i Hercegovini“ provodi Služba za hranu i veterinarstvo Republike Litvanije, zajedno sa partnerskim službama Mađarske i Italije, počeo je po planu, 1. septembra 2020. dolaskom eksperta u Agenciju. Budžet projekta je u visini od 1,5 miliona eura.
- *Twining* projekt „Podrška EU izgradnji kapaciteta i postepenom usklađivanju pravne stečevine u **veterinarskom sektoru** u Bosni i Hercegovini“ provodi Austrijska agencija za zdravlje i sigurnost hrane, zajedno sa partnerskim službama iz Francuske i Hrvatske (konzorcij). Za projekat su izdvojena sredstva u iznosu od 3.000.000 eura.

- *Twinning* projekt „Podrška EU izgradnji kapaciteta i postepenom usklađivanju pravne stečevine u **fitosanitarnom sektoru** u Bosni i Hercegovini“ je počeo sa implementacijom u novembru 2020. godine online, zbog epidemiološke situacije. Implementatori projekta su Italija kao nositelj i Poljska.

- **Jačanje institucionalnih kapaciteta za koordinirano provođenje politike (odgovornost za implementaciju: UNDP)**

Tokom 2020. godine UNDP je započeo pripremu pregleda revizije institucionalnih funkcija, struktura i kapaciteta (MVTEO BiH, entitetska ministarstva poljoprivrede i Odjeljenje poljoprivrede u Brčko distriktu). Cilj je da se postavi osnova za mjerenje napretka u pogledu razvoja institucionalnih kapaciteta, sa fokusom na dizajniranje, provođenje, praćenje i evaluaciju političkih akcija koje doprinose realizaciji Strateškog plana ruralnog razvoja BiH - Okvirni dokument.

- **Jačanje savjetodavnih službi (odgovornost za provedbu: CzDA i UNDP)**

U 2020. godini započele su pripreme za odabir pružaoca usluga za provođenje procjene tržišta savjetodavnih usluga. To će uključivati pregled potražnje među poljoprivredno-prehrambenim subjektima (poljoprivrednici/proizvođači i prerađivači) profesionalnih savjetodavnih usluga (savjetodavne usluge i usluge poslovnog razvoja). Procjena potražnje bit će povezana s procjenom pružanja savjetodavnih usluga od strane nedržavnih aktera kao što su udruženja, konsultantske kompanije, zadruge, dobavljači ulaznih sirovina i drugi akteri kako bi se utvrdio nivo proširenja i savjetodavnih usluga koje se trenutno nude.

- **Poboljšanje sistema upravljanja informacijama (odgovornost za implementaciju: CzDA)**

CzDA je u 2020. godini započela provoditi pripremu analize stanja i utvrđivanje kritičnih praznina i potreba u sistemima za upravljanje podacima u okviru poljoprivrednog informacijskog sistema. Tim međunarodnih stručnjaka održao je niz konsultativnih sastanaka s institucionalnim partnerima kako bi se utvrdili prioriteti za modernizaciju i nadogradnju u prikupljanju podataka, razmjeni podataka, digitalizaciji podataka, prezentaciji i analizi, u odnosu na statističke zahtjeve i najbolje prakse EU. Polovinom novembra 2020. godine nadležnim organima su, radi konsultacija i dostavljanja komentara, predstavljeni sljedeći materijali: “Procjena vinskog sektora u Bosni i Hercegovini” te “Procjena politike i zakonodavstva u poljoprivredi, sa fokusom na vinogradarstvo/vinarstvo, institucionalne savjetodavne službe i informacijski sistem u Bosni i Hercegovini - trenutna situacija i predložene projektne intervencije”.

Uspostavljanje IPARD strukture u Bosni i Hercegovini

Potpuno je jasno da je i dalje osnovni i nezaobilazni preduslov za korištenje IPARD sredstava Evropske unije za poljoprivredu i razvoj ruralnih područja uspostavljen pravni i institucionalni okvir. Institucionalna struktura za korištenje IPARD pretpristupnih sredstava se sastoji iz općeg IPA okvira, upravljačkog i kontrolnog sistema i IPARD operativne strukture. Osnova za pružanje IPA II. finansijske podrške BiH za poljoprivredu je Indikativni strateški dokument koji priprema Evropska komisija u konsultacijama sa zemljom korisnicom. Kako je u drugoj polovini 2017. godine rađena srednjoročna revizija Indikativnog strateškog dokumenta, a pošto su u koordinaciji Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH već bile nastavljene aktivnosti nadležnih institucija na izradi Strateškog plana ruralnog razvoja BiH, poljoprivredni sektor je uvršten kao potencijalno prihvatljiva oblast za korištenje pretpristupnih sredstava iz IPA II. paketa. Kako su aktivnosti na izradi Strateškog plana ruralnog razvoja BiH napredovale nastavkom rada predstavnika svih nadležnih institucija na izradi prijedloga dokumenta, Evropska komisija je uključila sektor poljoprivrede u Indikativni strateški dokument, ali uz uslov da Strateški plan ruralnog razvoja BiH bude usvojen. Početkom 2018. godine, Vijeće ministara BiH je usvojilo Strateški plan ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine (2018-2021) – Okvirni dokument, a potom i oba doma Parlamentarne skupštine BiH. Usvajanjem ovog dokumenta

stvoren se uslovi za korištenje pretpristupnih sredstava Evropske unije namijenjenih poljoprivredi i razvoju ruralnih područja u BiH u cilju unaprjeđenja održivog razvoja ruralnih područja.

Ipak, za korištenje IPARD sredstava u standardnim procedurama koje su iste za svaku od zemalja pristupnica, osim izrađenog Indikativnog strateškog dokumenta, zemlja korisnica mora imati izrađene strateške dokumente neophodne za povlačenje IPARD II. Jednako kao i za druge zemlje pristupnice i za Bosnu i Hercegovinu to znači da treba imati izrađena i usvojena dva dokumenta, i to osim usvojenog Strateškog plana ruralnog razvoja mora imati i izrađen, usvojen i od Evropske komisije prihvaćen IPARD Program.

Kako drugi tehnički uslov za korištenje IPARD sredstava, uspostavljena IPARD operativna struktura i dalje predstavlja ograničavajući faktor, uporedo sa izradom Strateškog plana ruralnog razvoja BiH, vođene su konsultacije sa predstavnicima relevantnih direktorata Evropske komisije, prije svih sa Direktoratom za proširenje i Direktoratom za poljoprivredu. Imajući u vidu da proces izgradnje IPARD operativne strukture podrazumijeva reformu postojećih uprava (ili dijelova uprava) u IPARD operativnu strukturu, a što zahtijeva duži vremenski period, nastojao se osigurati pristanak predstavnika Evropske komisije za korištenje IPA pretpristupnih sredstava u IPARD sličnom obliku. Nakon više održanih sastanaka, razgovora i konkretnih prijedloga, a uz povoljne informacije toka izrade Strateškog dokumenta, predstavnici Evropske komisije su prihvatili i po prvi put podržali mogućnost korištenja sredstava IPA II. paketa za direktnu podršku poljoprivrednicima u jačanju konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje i diverzifikaciju ruralnih aktivnosti. Dogovoreno je i da se nastavi podrška jačanja kapaciteta institucija za postepeno prilagođavanje domaćih politika poljoprivrede sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom Evropske unije. Nacrt Akcijskog dokumenta je takođe izrađen i dostavljen preko Direkcije za evropske integracije Evropskoj komisiji na komentare i preporuke. Ovim se stiču uslovi nastavka tehničke pomoći Evropske unije za započete aktivnosti na iznalaženju adekvatnog modela IPARD operativne strukture, jer za korištenje IPARD sredstava i dalje ostaje tehnički uslov koji se odnosi na uspostavljanje IPARD operativne strukture za BiH.

S obzirom na specifičnosti organizacije Bosne i Hercegovine, uspostavljanje IPARD operativne strukture u BiH ne teče kao u drugim zemljama koje su prošle ovu fazu. Razlog su, svakako, Ustavom dodijeljene nadležnosti u oblasti poljoprivrede, uključujući i sistem isplate novčanih podrški koje su na entitetskom i kantonalnom nivou, dok su sa druge strane, zahtjevi EU kada je IPARD struktura u pitanju jasni - da je u zemljama kandidatima neophodno uspostaviti jedinstvenu IPARD strukturu za cijelu zemlju. Iz ovih razloga, pitanje uspostavljanja IPARD strukture, iako je na dnevnom redu već duži niz godina, još uvijek nije riješeno i treba ga razmatrati u okviru svih aktivnosti evropskih integracija i ispunjavanje uslova za pristupanje EU.

U toku 2020. godine aktivnosti na izradi IPARD operativne strukture su se pokrenule. Ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine donio je, na osnovu člana 4. stav 2. Zakona o ministarstvima i drugim organima Bosne i Hercegovine („Sl. glasnik BiH“, br. 5/03, 42/02, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09, 87/12, 6/13 i 19/16) i Zakona o upravi Bosne i Hercegovine („Sl. glasnik BiH“, br. 32/02, 102/09 i 72/17), Odluku o imenovanju Radne grupe za uspostavljanje Upravljačkog odbora odgovornog za upravljanje IPARD programom, broj 01-50-2210/20, od 23.06.2020. godine.

Ovom Odlukom formirana je Radna grupa za izradu prijedloga modela Upravljačkog tijela Instrumenta pretpristupne pomoći za ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Radna grupa). Radnu grupu čine članovi imenovani od strane državnih i entitetskih institucija, kao i institucija Brčko distrikta BiH koji su zaduženi za poljoprivredu i ruralni razvoj, finansije i evropske integracije.

Tokom 2020. godine su održana četiri sastanka Radne grupe na kojima su članovi iznijeli svoje mišljenje o dosadašnjim aktivnostima na uspostavljanju Upravljačkog odbora, diskutirali o stavovima koje su zastupale pojedine institucije kao i službenim stavovima Evropske unije po pitanju uslova koje moraju ispuniti države koje žele da koriste sredstva pretpripravnih fondova Evropske unije za ruralni razvoj (IPARD). Članovi Radne grupe su iskazali zajednički interes o konkretnim aktivnostima kako bi u što većoj mjeri približili stavove s ciljem što skorijeg ispunjavanja uslova za aktivaciju pretpripravnih fondova.

Poljoprivredni informacijski sistem i poljoprivredna statistika

Poljoprivredni informacijski sistem generira, obrađuje i publikuje poljoprivredne podatke iz oblasti poljoprivrede. Obradom informacija u poljoprivrednom informacijskom sistemu dolazimo do znanja koja nam trebaju omogućiti planiranje politika usmjerenih na razvoj poljoprivrede u Bosni i Hercegovini. Poljoprivredni informacijski sistem je skup podsistema koji obrađuju pojedinačne oblasti u poljoprivredi i treba da djeluju kao jedna cjelina. Kontrola podsticajnih sredstava i kreiranje kvalitetnih politika u poljoprivrednom sektoru trebaju se zasnivati na analizama podataka koji se nalaze u Poljoprivrednom informacijskom sistemu. Sakupljene informacije koje su u ovom sistemu trebaju biti dostupne poljoprivrednim proizvođačima, trgovcima poljoprivrednih proizvoda te potrošačima. Poljoprivredni informacijski sistem ima značajnu ulogu i kao alat u pristupu finansijskim sredstvima iz šema podrške EU i fondova namijenjenih razvoju poljoprivrede, na osnovu usklađenosti sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom EU. Pojedini podsistemi poljoprivrednog informacijskog sistema omogućavaju direktan transfer podrški prema poljoprivrednim proizvođačima.

Komponente poljoprivrednog informacijskog sistema

Poljoprivredni informacijski sistem možemo strukturalno podijeliti u dvije cjeline. U prvoj cjelini su operativni podsistemi koji su uspostavljeni i usmjereni masovnim prikupljanjem podataka i njihovom obradom. Druga cjelina u ovom kontekstu nije interesantna za razmatranje, a bavi se specifičnim informacijama. Prva cjelina se sastoji od pet osnovnih podsistema koji predstavljaju jezgro poljoprivrednog informacijskog sistema a to su:

- Statistički sistem - popis poljoprivrede, Mreža računovodstvenih podataka poljoprivrednih gazdinstava (FADN), Poljoprivredni tržišni informacijski sistem (AMIS/PTIS)
- Registri i GIS podsistemi (Registar poljoprivrednih gazdinstava i Registar klijenata, Registar identifikacije životinja, Fitosanitarni registar, Registar vina i vinove loze, Registar organske hrane i GIS zemljišni sistemi),
- Integrirani administrativni kontrolni sistem (IACS) - koji čine Sistem za identifikaciju i registraciju poljoprivrednih parcela (LPIS), Sistem unakrsne usklađenosti (CC), Platni sistem i Inspekcijski sistem.

Prva tri podsistema se uglavnom koriste u donošenju odluka, dok su ostali sistemi tehničke prirode. Registri su grupirani na administrativne i referentne. Referentni registri predstavljaju registre administrativnih propisa i standarda koji su obavezni u zadovoljenju pravila na polju plaćanja u poljoprivredi.

IACS sistem je osnova za kontrolu tačnosti informacija i upravljanje plaćanja iz fondova EU prema poljoprivrednim proizvođačima. Ovaj sistem je osmišljen isključivo za podršku ključnoj komponenti Zajedničke poljoprivredne politike koja osigurava usklađenost i raspodjelu kompenzacijske ili direktne podrške poljoprivrednim proizvođačima.

LPIS sistem identifikacije zemljišnih parcela je geografski informacijski sistem koji sadrži prostorne podatke, evidentira tipove sistema proizvodnje, korištena područja i osigurava osnovu za procjenu rizika koji je povezan sa plaćanjima. LPIS je ključna komponenta Integriranog administrativnog sistema kontrole.

Sistem unakrsne usklađenosti omogućava proces uspostave usklađenosti između primanja podrške poljoprivrednika i poštovanja osnovnih pravila koja se odnose na očuvanje okoliša, zdravlja ljudi i životinja, kao i dobrobiti životinja.

Platni sistem je izvršni administrativni mehanizam koji provodi mjere podrške za poljoprivredu i ruralni razvoj, objavljuje podrške, obrađuje zahtjeve za podrškama, provodi odobrenja uz provedene kontrole, objavljuje rezultate i osigurava transfer novca.

Inspeksijske službe provode kontrole na licu mjesta. Ove kontrole su obavezne i provode se putem višestrukih sistema u poljoprivredi, kao što su sistemi kontrole sigurnosti hrane, fitosanitarni i veterinarski sistemi te inspeksijski administrativni sistemi.

Stepen razvijenosti Poljoprivrednog informacijskog sistema u Bosni i Hercegovini

Poljoprivredni informacijski sistem u BiH je u fazi početnog razvoja jer mu nedostaju ključni sistemi/podsistemi posebno posmatrano iz ugla zahtjeva EU na putu pridruživanja Bosne i Hercegovine u evropsku zajednicu zemalja. Prvenstveno se misli na IACS sistem i sistem plaćanja kao korisnika ovakvog sistema. Za realizaciju ovog sistema, kao što je već poznato, potrebno je usvojiti usaglašen stav koji će odrediti smjer u kojem sistem treba da se razvija. Prije toga nije moguće uspostaviti funkcionalan sistem iako se na tehničkom nivou sistem može razviti uz uvažavanje potrebe za kvalitetnim ljudskim resursima. Bosna i Hercegovina raspolaže sa sljedećim poljoprivrednim sistemima/podsistemima: Statistički adresar poljoprivrednih gazdinstava, Registar za identifikaciju i kontrolu kretanja životinja, Registar poljoprivrednih gazdinstava i registar klijenata, Fitosanitarni registar, GIS-katastar i Inspeksijski sistemi. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH u pogledu ljudskih resursa i transfera znanja koordinira tehničku pomoć koju pruža TAIEX, realizacijom radionica, misija i studijskih posjeta. Ovu praksu svakako treba nastaviti i provoditi je u saradnji sa ostalim nadležnim institucijama u poljoprivredi.

Izrada programa integriranja BiH u Evropsku uniju

Izrada Programa integriranja Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju je jedan od ključnih prioriteta iz Mišljenja Evropske komisije vezan za izradu programa usvajanja *acquis*-a za BiH, započeta je pripremnim sastankom koji je održan 21.10.2020. godine. Na ovom online sastanku su članovima Komisije za evropske integracije i rukovodstvo radnih grupa za evropske integracije predstavljeni Metodologija za njegovu izradu i prateći plan aktivnosti. Izradom Programa integriranja naznačene su i obaveze preuzete Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju i preporukama Evropske komisije vezano za potrebu da se propisi EU, a s obzirom na nadležnosti nivoa vlasti, preuzmu i provedu na planski i usklađen način u BiH. Također, taj dokument pojednostavljuje planiranje rada, a javnosti i zakonodavnoj vlasti daje dobar instrument za praćenje rada izvršne vlasti na svim nivoima, te procesa pristupanja BiH u EU.

Program integriranja uključuje akcijski plan za usklađivanja propisa u BiH sa propisima EU i akcijski plan za realizaciju preporuka Evropske komisije, te pregled administrativnih kapaciteta, a obuhvata planski period od četiri godine. Dokument izrađuje 36 radnih grupa i Komisija za evropske integracije te ostala tijela mehanizma koordinacije u pet faza, a rok za njegov završetak je 15 mjeseci, po usvajanju metodologije. Komisija za Evropske integracije je 24.09.2020. godine usvojila Metodologiju za izradu plana integriranja te je započeo i proces pripreme predmetnog dokumenta. Ovo je prvi put da BiH izrađuje ovako sveobuhvatan planski dokument realizacije obaveza u procesu evropskih integracija kao i prvi put da se kreira jedinstvena baza podataka svih propisa u BiH koji su usklađivani s propisima EU.

Plan integriranja također uključuje i preuzimanje i usklađivanje propisa i za poglavlja 11. Poljoprivreda i ruralni razvoj, 12. Sigurnost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika i 13. Ribarstvo. Aktivnost na realizaciji ovog posla je započela u decembru 2020. godine izradom liste prioritarnih propisa EU u

okviru svakog poglavlja sa kojima treba vršiti usklađivanje u planskom periodu od 4 godine. Također, uzeti su u obzir i prioriteti iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, preporuke Mišljenja Evropske komisije o zahtjevu BiH za članstvo u EU sa Analitičkim izvještajem, ocjene i preporuke Evropske komisije iznijete u Godišnjem izveštaju o BiH, preporuke EK sa sastanaka Odbora za stabilizaciju i pridruživanje, pododborâ i Posebne grupe za reformu javne uprave, preporuke iz misija stručne procjene.

Nakon što je završena izrada liste priortetnih propisa koji će se usklađivati sa propisima EU za svako od poglavlja započeta je druga faza tj. unos propisa u informacijski sistem Direkcije za evropske integracije i prikupljanje potrebnih podataka o propisima te popunjavanje pratećih obrazaca vezanih za proces usklađivanja pravnih propisa.

Realizacija aktivnosti definiranih u Mapi puta s ciljem stvaranja uslova za izvoz proizvoda biljnog i životinjskog porijekla

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, zajedno sa drugim nadležnim institucijama, Kancelarijom za veterinarstvo i Upravom BiH za zaštitu zdravlja bilja, a u saradnji sa Agencijom za sigurnost hrane, kao i prethodnih godina, radilo je na aktivnostima i iznalaženju rješenja za osiguravanje i poboljšanje uslova izvoza poljoprivrednih proizvoda biljnog i životinjskog porijekla. U tom cilju nadležne agencije su bile zadužene da nastave sa aktivnostima i osiguraju koordinaciju za prijem i kontrolu međunarodnih inspekcija, radi omogućavanja nastavka izvoza roba životinjskog porijekla na tržište Evropske unije i tržišta trećih zemalja, prije svega, Ruske Federacije i Republike Turske.

Za jednu zemlju je ključno da osigura sigurnost i kvalitet hrane koja ulazi u međunarodnu trgovinu te da je uvezena hrana u skladu sa državnim zahtjevima. Novo globalno okruženje za trgovinu hranom postavlja značajne obaveze, kako zemljama koje uvoze, tako i zemljama koje izvoze, da ojačaju svoje sisteme i provode strategije kontrole hrane koje su zasnovane na riziku.

Usklađivanje uloge i nadležnosti institucija u mreži hrane smatra se prioritetom. Provodi se kroz izradu i usvajanje adekvatnog zakonodavstva iz ove oblasti, gdje se jasno definišu nadležnosti institucija u sektoru sigurnosti hrane. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je nositelj aktivnosti izmjene tri zakona: Zakona o hrani („Službeni glasnik BiH“, broj 50/04), Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 34/02) i Zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 50/08).

Izrada Izvještaja Mape puta s ciljem stvaranja uslova za izvoz proizvoda biljnog i životinjskog porijekla priprema se jednom godišnje, te upućuje Vijeću ministara Bosne i Hercegovine na razmatranje i usvajanje. Posljednji Izvještaj je usvojen na 10. sjednici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine u junu 2020. godine.

Mjere za poboljšanje uslova vanjskotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće proizvodnje u oblasti poljoprivrede i prehrambene industrije

Pojava pandemije koronavirusa je jedan od važnijih događaja koji su obilježili prethodnu godinu i aktivnosti Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH/Ministarstvo/MVTEO BiH), a time i hitne neplanirane intervencije ministra i Ministarstva. Ni jedan proizvod neophodan za normalno funkcioniranje društva i institucija nije nedostajao, čak ni za kratko vrijeme. Sve što je bilo potrebno za stanovništvo, prije svega hrana i lijekovi, bilo je osigurano i na raspolaganju.

Osiguran je i olakšan promet roba između strana CEFTA-e u novonastaloj situaciji uzrokovane pandemijom koronavirusa. Ministarstvo je provelo aktivnosti na kreiranju liste vitalnih proizvoda i

popisa graničnih prelaza otvorenih za teretni transport, kao i izradi analize sa prijedlogom mjera koje će poboljšati protok roba i osigurati snabdjevenost tržišta, prije svega hranom i medicinskim sredstvima. Ministarstvo je u saradnji sa entitetskim ministarstvima nadležnim za trgovinu kreiralo listu neophodnih namirnica, a u saradnji sa Ministarstvom civilnih poslova Bosne i Hercegovine, entitetskim ministarstvima zdravstva i Agencijom za lijekove Bosne i Hercegovine listu prioriternih lijekova i drugih medicinskih sredstava. Proizvodi sa spomenute liste na za to određenim graničnim prelazima između zemalja CEFTA-e su sve vrijeme ubrzano prolazili kroz tzv. zelenu prioritetnu traku, čime je omogućen lakši promet roba u novonastaloj situaciji. Sistem zelenih traka postao je operativan početkom aprila, a elektronsko obavještanje o dolasku kamiona je besprijekorno funkcioniralo u sistemu elektronske razmjene podataka (SEED) na osnovu dogovorenog popisa robe.

Također, ponovo je uspostavljena vrlo korektna, funkcionalna i redovna saradnja Ministarstva sa nadležnim institucijama entitetskog nivoa vlasti i Brčko distrikta u oblasti poljoprivrede i proizvodnje hrane. Sve preduzete mjere Ministarstva u okviru svojih nadležnosti su prethodno dogovorene i usaglašene sa predstavnicima entitetskih institucija nadležnih za poljoprivredu.

Ministarstvu su se više puta obraćali proizvođači vina zbog problema u poslovanju, uslijed pojave COVID-19. Zatražena je zaštita domaće proizvodnje od uvoza lošeg grožđa i vina. U saradnji sa Agencijom za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine, Agencijom za nadzor nad tržištem, inspektoratima Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine i Brčko distrikta, Kancelarijom za veterinarstvo Bosne i Hercegovine i Upravom Bosne i Hercegovine za zaštitu zdravlja bilja, dogovorena je pojačana kontrola sigurnosti i kvaliteta roba iz uvoza u cilju zaštite domaće proizvodnje kao i zdravlja ljudi. Na osnovu donesenih zaključaka, Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine je izdala preporuku Republičkoj upravi za inspeksijske poslove Republike Srpske, Federalnoj upravi za inspeksijske poslove i Inspektoratu Brčko distrikta, da putem svojih inspekcija pojačaju nadzor na granici. Pojačane mjere su se odnosile na kontrolu na ostatke pesticida i kontaminanata u grožđu (stonom i vinskom) pri uvozu (Pravilnik o maksimalnim nivoima ostataka pesticida u i na hrani i hrani za životinje biljnog i životinjskog porijekla („Službeni glasnik BiH“, br. 89/12 i 92/17) što je kao rezultat imalo zabranu uvoza pošiljki kod kojih je utvrđeno povećano prisustvo pesticida, a što je u konačnici dovelo do smanjenja uvoza grožđa za jednu trećinu u odnosu na prethodnu godinu.

Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH obratilo se više udruženja poljoprivrednih proizvođača voća i povrća koji plasiraju svoje proizvode na tržište Evropske unije sa zahtjevom za rješavanje problema sa kojima su se suočili prilikom izvoza. Naime, problemi su bili vezani za izvoz robe koja podliježe fitosanitarnoj inspekciji nadležnih organa u Hrvatskoj, koja je uglavnom korištena kao tranzitna zemlja, a koji se tiču radnog vremena fitosanitarnih inspektora na graničnom prelazu Stara Gradiška i graničnom prelazu Nova Sela. Radno vrijeme fitosanitarnih inspektora na GP Stara Gradiška je bilo od 08.00 do 16.00 sati, a na GP Nova Sela od 07.00 do 15.00 sati, u oba slučaja samo radnim danima. S obzirom da se radi o svježim proizvodima, sa vrlo visokim sadržajem vode koja do krajnjeg kupca treba da stigne u što kraćem vremenskom roku zbog kvarljivosti i slabljenja kvaliteta, ovako određeno radno vrijeme fitosanitarnih inspektora na spomenuta dva granična prelaza je to onemogućavalo, te se ukazala potreba za produženjem radnog vremena fitosanitarnih inspektora. U cilju rješavanja problema održan je sastanak sa predstavnicima Asocijacije BiH šljive i Grupacije proizvođača krastavca kornišona i relevantnih institucija BiH na kojem je dogovoreno da se Ministarstvo hitno obrati nadležnim organima Republike Hrvatske sa zahtjevom za produženje radnog vremena fitosanitarnih inspektora kao i da se uvede rad subotom. Zahtjev je upućen Ministarstvu poljoprivrede Republike Hrvatske, Državnom inspektoratu Republike Hrvatske, Ambasadi Bosne i Hercegovine u Republici Hrvatskoj, Ambasadi Hrvatske u Bosni i Hercegovini kao i Misiji Bosne i Hercegovine u Briselu. U vrlo kratkom roku, Državni inspektorat Republike Hrvatske je donio Odluku o produženju radnog vremena fitosanitarnih inspektora na graničnim prelazima Stara

Gradiška i Nova Sela od ponedjeljka do petka od 07.00 do 19.00 sati, a subotom od 07.00 do 15.00 sati.

Ova Odluka je bitno uticala na smanjenje gužvi na granicama, a samim tim i omogućila da domaći poljoprivredni proizvodi do krajnjeg kupca u zemljama EU mogu stići u kraćem vremenskom periodu i bez slabljenja kvaliteta robe tokom čekanja na granici.

Ministarstvu su se obraćali Savez udruženja poljoprivrednih proizvođača Republike Srpske i Seljački savez Federacije Bosne i Hercegovine sa zahtjevom da se iznađe rješenje za otkupom viškova poljoprivrednih proizvoda. Prema njihovim navodima, zbog prekomjernog uvoza, na tržištu su se pojavili velike količine viškova domaćih proizvoda, prije svega mesa i mlijeka. Ministarstvo je više puta interveniralo organizirajući sastanke nadležnih institucija i proizvođača. Savezi su također insistirali na uvođenju zaštitnih mjera kako bi se, prema njihovim riječima, spriječio prekomjeran uvoz i zaštitila domaća proizvodnja. U isto vrijeme zbog stanja na tržištu i nepovoljnog položaja poljoprivrednih proizvođača u Republici Srpskoj je realiziran interventni otkup povrća, svinja i junadi u visini od 5 miliona KM.

Iako je bilo i različitih gledišta učesnika u proizvođačko-prerađivačkom i trgovinskom lancu, prema podacima nadležnih entitetskih institucija, stanje na tržištu je i dalje nepovoljno, iako je uvoz goveđeg mesa smanjen za više od 5.000 tona, dok je uvoz svinjskog mesa smanjen za oko 4.000 tona u odnosu na 2019. godinu. Također, dodatni problem predstavlja smanjena potrošnja uslijed pojave pandemije COVID-19, te niska otkupna cijena.

Uvoz mlijeka je također smanjen u odnosu na prošlu godinu, a prema navodima predstavnika Grupacije prerađivača mlijeka i mliječnih proizvoda u BiH, na terenu ipak nije ostao niti jedan litar neatkupljenog mlijeka, niti su snižene otkupne cijene.

Pojedine grupacije snadbjevača su Ministarstvu uputili stav u kojem se izražava protivljenje uvođenju bilo kakvih zaštitnih mjera jer bi to imalo negativan efekat na ukupni vanjskotrgovinski promet BiH.

Svoj stav o protivljenju uvođenja bilo kakvih zaštitnih mjera je dostavila i grupa prerađivača, naglasivši da bi se na taj način ugrozio njihov rad i egzistencija.

S obzirom na opredijeljenost za zaštitom domaće proizvodnje, Ministarstvo je izradilo Prijedlog odluke o praćenju stanja na tržištu poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i mjerama za unaprjeđenje poljoprivredne proizvodnje, te uputilo nadležnim entitetskim institucijama na mišljenje o opravdanosti donošenja odluke, s obzirom na entitetsku nadležnost poljoprivredne proizvodnje.

U kontekstu zaštite domaće proizvodnje ovo Ministarstvo je upravo koristeći povoljnosti slobodne trgovine radilo na poboljšanju izvoza, kako u zemlje EU tako i treće zemlje, posebno poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, čime bi se na najefikasniji način mogao kompenzirati njihov eventualni povećani uvoz. S obzirom da je programom rada Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i politikom koju je u tom kontekstu zastupalo, Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, zaštita domaće proizvodnje je svo vrijeme bila prioritet. To je u isto vrijeme zahtijevalo pravovremeno i usaglašeno reagiranje na svim nivoima vlasti, svakog u skladu sa ustavnim nadležnostima.

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je aktivno učestvovalo u pregovorima sa Delegacijom EU u BiH o mogućnosti izvoza crvenog mesa iz Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju. Nakon usaglašavanja odgovora sa entitetskim ministarstvima poljoprivrede, odgovori na upitnik su 07.10.2020. godine dostavljeni Evropskoj komisiji.

Kancelarija za veterinarstvo Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu Kancelarija za veterinarstvo BiH) je, u saradnji sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, usaglasila certifikat sa Ruskom Federacijom tako da se uskoro očekuje izvoz ribe na ovo značajno tržište. Prema postojećoj praksi, trebalo bi da uslijedi proces certificiranja domaćih kompanija za izvoz, u okviru kojeg se očekuje dolazak nadležnih ruskih inspektora u BiH.

Kada je u pitanju saradnja sa entitetskim ministarstvima poljoprivrede, potrebno je istaći da je Ministarstvo kontinuirano, tokom cijele godine, organiziralo sastanke sa entitetskim ministrima poljoprivrede, što se pokazalo kao dobra praksa u postizanju dogovora o aktuelnim i važnim temama iz oblasti poljoprivrede i veterinarstva. Na sastancima je dogovoren set mjera za unaprjeđenje poljoprivredne proizvodnje u Republici Srpskoj i Federaciji BiH. Mjere, između ostalog, uključuju pojačan nadzor nad uvozom poljoprivrednih sirovina i prehrambenih proizvoda na graničnim prelazima u BiH, ispunjavanje preduslova za zbrinjavanje animalnog otpada, potreba provođenja poljoprivrednog popisa neophodnog za kreiranje poljoprivrednih politika, kao i povlačenje sredstava iz pretpristupnih fondova EU. Analizirane su i dosadašnje aktivnosti u vezi sa mogućnošću izvoza konzumnih jaja na evropsko tržište, pri čemu je konstatirano da će tri ministarstva, u skladu sa nadležnostima, početkom naredne godine ispuniti obaveze kako bi se realizirao ovaj cilj. Na sastancima su definirani predstojeći koraci potrebni za izradu i usvajanje zakona i drugih propisa koji će omogućiti odobravanje i korištenje sredstava EU u oblasti poljoprivrede.

U Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je u julu 2020. godine održan sastanak sa direktorima Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine, zavoda za statistiku Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine te predstavnicima entitetskih ministarstava poljoprivrede kako bi se postigao dogovor oko realizacije projekta poljoprivrednog popisa. Na sastanku je zaključeno da je neophodno pokrenuti proces poljoprivrednog popisa koji će pružiti uvid u stvarno stanje sektora, broj poljoprivrednih gazdinstava i članova njihovih porodica, raspoložive površine poljoprivrednog zemljišta, strukturu posjeda, kvalitet i starost raspoložive mehanizacije i druge informacije koje je potrebno poznavati da bi se poljoprivredna politika mogla planirati i provoditi. Također je dogovoreno da Agencija za statistiku BiH u saradnji sa entitetskim ministarstvima poljoprivrede i zavodima za statistiku pripremi Informaciju o organiziranju poljoprivrednog popisa, koja treba da opiše izazove sa kojima se suočavaju agencije za statistiku kao i potrebe ministarstava za tačnim i mjerljivim podacima radi izrade strategija, akcijskih planova i povlačenja sredstava iz EU fondova. Shodno dogovoru, Agencija za statistiku BiH je izradila Informaciju o potrebi pripreme, provođenja i diseminacije rezultata popisa u BiH 2021-2024. koju je 06.10.2020. godine, radi izrade finalnog prijedloga za VM, uputila na mišljenje entitetskim ministarstvima poljoprivrede, entitetskim zavodima, Vladi Brčko distrikta i Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa. U Informaciji je predviđeno usvajanje jedinstvene metodologije za poljoprivredni popis, bez donošenja Zakona o poljoprivrednom popisu. Informacijom je predviđeno je da se popis provede 2023. godine.

Ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je donio Odluke o formiranju sljedećih radnih grupa:

1. Radna grupa za pripremu Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o hrani („Službeni glasnik BiH“, broj 50/04), Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 34/02) i Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 50/08) čiji je zadatak priprema izmjene i dopune tri nacrta zakona.

S obzirom na dugogodišnji rad na pripremi zakonodavstva u oblasti hrane, veterinarstva i poljoprivrede, bez finalnih rezultata, bilo je neophodno da se pristupi ponovnom pokretanju Radne grupe za pripremu tekstova predmetnih zakona i njihovim usaglašavanjima.

Na sastanku Radne grupe otvorena su pitanja za koja je potrebno naći rješenje u okviru entitetskih ministarstava, a odnose se na način preuzimanja i implementacije Uredbe EU 625/2017 koja se odnosi na službene kontrole hrane biljnog i životinjskog porijekla, kao i definiranje Zakona o hrani odnosno pravca, da li će se raditi izmjene i dopune Zakona o hrani i veterinarstvu ili će se ići u pripremu novog propisa.

2. Radna grupe za pripremu Nacrta zakona o vinu Bosne i Hercegovine i podzakonskih akata Zakona o vinu Bosne i Hercegovine.

Nakon petogodišnjeg zastoja, nastavljeno je sa koordinacijom na uspostavljanju modernog i efikasnog sistema u oblasti vinarstva i vinogradarstva usklađenog sa EU sistemom. Na sastanku Radne grupe je konstatirano da je reformirani sektor vinarstva u EU jedan izuzetno kompleksan sistem jer se radi o vinu koji je najreguliraniji pojedinačni proizvod u EU. Iz tog razloga iznesen je prijedlog daljeg sistematskog i planskog pristupa izradi zakonodavstva u oblasti vina u Bosni i Hercegovini. Za potrebe ovakvog pristupa pripremljen je Nacrt akcijskog plana harmonizacije regulative sektora vinarstva u Bosni i Hercegovini sa regulativom sektora vinarstva u Evropskoj uniji, Nacrt zakona o organizaciji tržišta vina i paket podzakonskih akata. Glavni cilj predstavljenog akcijskog plana je definiranje osnovnih aktivnosti, načina i dinamike prilagođavanja postojeće ili izrade nove regulative za sektor vinarstva u BiH. Predstavljeni akcijski plan oslanja se na postojeću institucionalnu strukturu u BiH.

3. Radna grupe za izradu prijedloga modela Upravljačkog tijela Instrumenta pretpristupne pomoći za ruralni razvoj (IPARD) Bosne i Hercegovine i prijedloga modela sistema plaćanja.

Na ovaj način, nakon višegodišnjeg zastoja, ponovo su pokrenute i intenzivirane aktivnosti na koordinaciji i postizanju dogovora na uspostavljanju IPARD operative strukture koja je preduslov za korištenje sredstava iz prepristupnih fondova EU.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na 18. sjednici, održanoj 22.10.2020. godine, donijelo Odluku o kriterijima za raspodjelu tekućih grantova odobrenih Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine za podršku sajamskim i drugim manifestacijama i aktivnostima u zemlji u svrhu promocije i razvoja privrede u Bosni i Hercegovini i to u iznosu od 300.000,00 KM. Na osnovu Odluke o kriterijima objavljen je Javni poziv za podršku sajamskim i drugim manifestacijama i aktivnostima u zemlji u svrhu promocije i razvoja privrede u Bosni i Hercegovini za 2020. godinu. Nakon što je Komisija provela postupak po predmetnom javnom pozivu ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine je u skladu sa Odlukom o kriterijima sačinio Prijedlog odluke o izboru sajamskih i drugih manifestacija u zemlji i iznosu dodijeljenih grant sredstava za podršku sajamskim i drugim manifestacijama i aktivnostima u zemlji u svrhu promocije i razvoja privrede u Bosni i Hercegovini i istu dostavio na saglasnost Vijeću ministara Bosne i Hercegovine. Dodijeljenim sredstvima je značajnim dijelom potpomognut i sektor poljoprivrede.

Kancelarija za veterinarstvo BiH je, s obzirom na informacije da postoji sumnja na prisustvo afričke svinjske kuge u Republici Srbiji, usvojila Uputstvo o privremenoj zabrani uvoza određenih pošiljki radi sprečavanja unosa u Bosnu i Hercegovinu afričke svinjske kuge iz Republike Srbije, kojim se zabranjuje uvoz domaćih i divljih svinja, mesa domaćih i divljih svinja, kao i proizvoda porijeklom od domaćih i divljih svinja koji nisu bili obrađeni na način da je sa sigurnošću uništen virus afričke svinjske kuge. Ovo Uputstvo će biti na snazi sve do dobijanja službene informacije od strane nadležnih tijela Republike Srbije o prestanku sumnje na pojavu afričke svinjske kuge. Inače, Evropska komisija je već znatno ranije donijela Provedbenu odluku Komisije od 9. oktobra 2014. o mjerama kontrole zdravlja životinja u pogledu afričke svinjske kuge u određenim državama članicama i o stavljanju izvan snage Provedbene odluke 2014/178/EU. Zabrana otpremanja živih svinja, sjemena, jajnih stanica i zametaka svinja, svinjskog mesa, pripravaka i proizvoda od svinjskog mesa te ostalih proizvoda koji sadržavaju svinjsko meso, uključujući pošiljke životinjskih nusproizvoda dobijenih od svinja iz određenih područja zemalja članica EU koje se navedene u Prilogu ove Odluke i ažuriraju se na osnovu aktuelnih procjena epizootiološke situacije na ovo oboljenje. Prema ovoj Odluci oboljenje afričke kuge svinja je registrirano u sljedećim EU zemljama: Estonija, Latvija, Litva i Poljska, tako da je došlo i do poremećaja i cijena svinjskog mesa koje variraju otkada je kriza sa svinjetinom nastala u Evropi. Nakon toga pa do danas, najveći broj slučajeva afričke kuge svinja registriran je u Poljskoj – više od 1.500, slijedi Rumunija sa nešto više od 1.000 slučajeva te Mađarska i baltičke zemlje. U Evropi je od početka 2019. godine zabilježeno više od 4.500 slučajeva ove bolesti, a u istom periodu

uništeno je oko 500.000 svinja. Najnovijom Provedbenom odlukom Komisije (EU) 2020/773 od 11. juna 2020. godine o izmjeni Priloga Provedbene odluke 2014/709/EU o mjerama kontrole zdravlja životinja u pogledu afričke svinjske kuge u određenim državama članicama od 12.06.2020. godine (objavljenoj u Službenom listu Evropske unije, OJ L 184, 12.06.2020. godine), donijeta je ažurirana lista zemalja u Prilogu Provedbene odluke 2014/709/EU gdje su navedene zemlje članice koje su pogođene ovim zaraznim oboljenjem: Belgija, Estonija Mađarska, Latvija, Litva, Poljska, Rumunija, Slovačka i koje se navode u tekstu iz Priloga ove Odluke.

Kada je riječ o izvozu proizvoda animalnog porijekla na tržište EU potrebno je naglasiti da je krajem oktobra 2020. godine upućen zahtjev EU za dodavanje objekta „Perutnina Ptuj S” d.o.o Srbac na listu za izvoz mesa peradi u EU nakon čega je isti uvršten na listu DG SANTE (Direktorat za zdravlje i sigurnost hrane EU). Time je pored „Madi” iz Tešnja i „Brovis” iz Visokog još jedan objekat dobio dozvolu za izvoz mesa peradi. Uvrštavanjem Bosne i Hercegovine na listu država iz kojih je odobren izvoz mesa peradi, u skladu sa Regulativom 142/2011, omogućen je i izvoz određenih nusproizvoda, a koji se do sada nisu mogli izvoziti, kao što su prerađeno đubrivo i proizvodi dobijeni od prerađenog đubriva peradi, proizvodi od krvi za proizvodnju dobijenih proizvoda za upotrebu izvan lanca ishrane životinja iz uzgoja, lovački trofeji od ptica i sirova hrana za kućne ljubimce dobijena od peradi.

Nakon dostavljanja odgovora i pojašnjenja na dodatna pitanja dostavljena od strane DG SANTE u vezi popunjavanja upitnika za izvoz crvenog mesa na tržište EU, u periodu od 15-16.10.2020. godine održana je videokonferencija kojoj su prisustvovali predstavnici DG SANTE, Kancelarije za veterinarstvo BiH, te predstavnici Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske i Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede šumarstva. Videokonferencija je organizirana u cilju davanja pojašnjenja koja se odnose na segment zdravlja životinja, a primarno u dijelu koji se odnosi na imanja na kojima se drže životinje, način njihove registracije i evidentiranja u bazi podataka, označavanje životinja, stočne pijace, evidentiranje klanja životinja, biosigurnost na farmama, sistem nadziranja bolesti, status BSE-a, te provođenje ispitivanja sa EU/OIE referentnim laboratorijama te laboratorijama unutar zemlje. Nakon diskusije po svim tačkama objašnjavanja funkcioniranja sistema, predstavnici DG SANTE su zaključili da je napravljen značajan napredak te da je veoma važna činjenica da je veterinarski sektor svjestan nedostataka, te da radi na njihovom rješavanju i otklanjanju. Primarno je navedeno da je potrebno nastaviti aktivnosti koje se odnose na otklanjanje nedostataka u sistemu identifikacije životinja i kontrole kretanja koja uključuje i prijavu klanja, održavanju registra farmi ažurnim, provođenju aktivnosti u kontroli sticanju statusa za BSE, te jačanju pasivnog nadzora bolesti. Nakon sveobuhvatne diskusije, predstavnici DG SANTE su naveli da je plan za 2021. godinu već pripremljen i da BiH nije planirana za provođenje revizije, ali s obzirom na fleksibilnost plana moguće su i promjene. Navedeno je da BiH treba iskoristiti naredni period da maksimalno poboljša utvrđene nedostatke. Također, navedeno je da će dodatna pitanja koja se odnose na segment veterinarskog javnog zdravlja biti dostavljena naknadno.

U toku je popunjavanje upitnika za izvoz crvenog mesa u Narodnu Republiku Kinu. Do sada su dostavljeni odgovori na upitnik od strane nadležnog Ministarstva poljoprivrede Republike Srpske, dok još uvijek nedostaju odgovori nadležnog Ministarstva poljoprivrede Federacije BiH.

Kao sljedeća aktivnost, u planu je pokretanje procedure za izvoz mesa i proizvoda od mesa peradi prema nadležnom tijelu Kine.

Kada je u pitanju izvoz u Rusku Federaciju, Inspekcija Federalne službe za veterinarski i fitosanitarni nadzor Ruske Federacije Rosselkhoz nadzor je boravila u BiH još 2016. godine i izvršila pregled 12 objekata i dvije farme. Nakon što je dostavila izvještaj o utvrđenim nepravilnostima, i nakon što su im dostavljene mjere za otklanjanje nedostataka, garancije i dokazi o otklanjanju nedostataka, Federalna služba za veterinarski fitosanitarni nadzor Ruske Federacije je navela da nisu u potpunosti otklonjene sve neusklađenosti. Nakon toga su svi objekti odustali od daljnjeg ispunjavanja uslova za izvoz, osim objekta Mljekara Livno koja je i dalje zainteresirana za izvoz, te i dalje radi na ispunjavanju uslova.

Kancelarija za veterinarstvo BiH je u junu 2020. godine usaglasila model veterinarsko zdravstvenog certifikata za izvoz koža, rogova, crijeva, krzna, ovčijeg krzna, vune, čekinja, konjske dlake, kokošjeg perja, pačjeg perja, guščijeg perja i perja druge peradi. S obzirom da spisak objekata za nusproizvode nije predmet odobravanja od strane Federalne službe, izvoz ovih proizvoda može biti ostvaren.

Na zahtjev proizvođača ribe, pokrenuta je procedura usaglašavanja veterinarsko zdravstvenog certifikata za izvoz proizvoda ribarstva. Na osnovu uslova uvoza u Rusku Federaciju, pripremljen je model certifikata i isti dostavljen na potvrdu prema Federalnoj službi. Isti je usaglašen polovinom septembra 2020. godine, nakon čega se Kancelarija za veterinarstvo zvanično obratila homolognom nadležnom tijelu Ruske Federacije sa ciljem odobravanja upisa izvoznog objekta iz BiH u službeni registar zemlje partnera. Odgovor po tom pitanju nije dostavljen do kraja 2020. godine. Na osnovu navedenog, očekuje se odgovor Federalne službe gdje će biti navedena procedura odobravanja države i objekata za izvoz proizvoda ribarstva.

Sa nadležnim tijelom Malezije zaduženim za poslove veterinarstva, bilateralno su usaglašeni međunarodni veterinarsko-zdravstveni certifikati za izvoz mesa goveda, jagnjadi i koza iz Bosne Hercegovine u Maleziju. Navedeni certifikati su odštampani i dostupni su za preuzimanje od strane nadležnih veterinarskih inspektora u Bosni i Hercegovini, ali nakon odobravanja objekata za izvoz od strane nadležnih tijela iz Malezije.

Nadležni organ Malezije dostavio je Kancelariji za veterinarstvo Bosne Hercegovini obavijest da je zaprimilo aplikaciju/zahtjev za izvozom mesa, s tim u vezi su dostavili dodatna pitanja sa zahtjevom da se ista popune od strane izvoznog objekta, a u cilju izvoza mesa u Maleziju. Upitnik je prosljeđen izvoznim objektima koji su navedeni u dopisu dostavljenom od strane nadležnog organa. S obzirom da je određen rok do kada treba dostaviti popunjene upitnike radi prosljeđivanja nadležnom tijelu Malezije, popunjene upitnike su dostavila dva subjekta i isti su prosljeđeni nadležnom tijelu Malezije.

U 2020. godini nastavljen je izvoz govedeg mesa u Republiku Tursku. Izvezeno je 2.411.360,72 kg, što predstavlja značajno povećanje u odnosu na 2019. godinu kada je izvezeno 98.534,08 kg. Ovaj proces izuzetno je značajan za sve izvozno-orijentirane poljoprivrednike iz cijele BiH, posebno u uslovima pojave i širenja aktuelne pandemije koronavirusa. U cilju nastavka izvoza u 2021. godini i mogućem povećanju kvota za izvoz, ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je, u više navrata, pregovarao sa turskim ambasadorom u BiH. U istom cilju, zatražen je i sastanak sa ministrom poljoprivrede i šumarstva Republike Turske. Ovo je bio i jedan od zahtjeva Delegacije BiH na drugom sastanku Upravnog odbora za poljoprivredu između Bosne i Hercegovine i Republike Turske koji je održan je 27. novembra 2020.

Nadležni organ Kraljevine Saudijske Arabije, Izvršno odjeljenje za kontrolu hrane iz uvoza, dostavio je upitnik o sigurnosti hrane u zemljama iz kojih je dozvoljen izvoz mesa i mesa peradi i njihovih proizvoda u Kraljevinu Saudijsku Arabiju i popunjavanje istog je u toku.

Na inicijativu kompanija iz BiH, zainteresiranih za izvoz mesa peradi u Kuvajt, Kancelarija za veterinarstvo se u oktobru 2020. godine obratila Državi Kuvajt, tj. nadležnom organu za poljoprivredu i ribarstvo sa zahtjevom za dostavljanje informacija o uslovima/modelu zdravstvenog certifikata, kao i procedurama uvoza.

U avgustu 2020. godine dostavljena je lista klaonica nadležnom organu Ujedinjenih Arapskih Emirata identična listi odobrenih klaonica za izvoz mesa goveda u Republiku Tursku. Usaglašen je model Veterinarsko zdravstvenog certifikata za izvoz crvenog mesa i proizvoda od mesa u Ujedinjene Arapske Emirate u februaru 2020. godine. Nadležni organ Ujedinjenih Arapskih Emirata dostavio je informaciju kojom obavještava da zbog trenutne situacije po pitanju COVID-19 neće dolaziti u nadzor

BiH klaonicama ali da za potrebe izvoza svaka klaonica/rasjekaonica se mora registrirati kod nadležnog tijela UAE putem ovog linka:

<https://www.moccae.gov.ae/en/services/registrationaccreditation/newsislamicabattoire.aspx>

Što se tiče zakonodavnih aktivnosti, Kancelarija za veterinarstvo planira u narednom periodu izvršiti usklađivanje važećih propisa sa Regulativom EU 625/2017 o službenim kontrolama i drugim službenim aktivnostima kojima se osigurava primjena propisa o hrani i hrani za životinje, pravila o zdravlju i dobrobiti životinja, zdravlju bilja i sredstvima za zaštitu bilja, o izmjeni regulativa (EZ) br. 999/2001, (EZ) br. 3961/2005, (EZ) br. 1069/2009, (EZ) br. 1107/2009, (EU) br. 1151/2012, (EU) br. 652/2014, (EU) 2016/429 i (EU) 2016/2031 Evropskog parlamenta i Vijeća, regulativa Vijeća (EZ) br. 1/2005 (EZ) br. 1099/2009 i direktiva Vijeća 98/581/EZ, 1999/174/EZ, 2007/43/EZ, 2008/119/EZ i 2008/120/EZ te o stavljanju van snage regulativa (EZ) br. 854/2004 (EZ) br. 882/2004 Evropskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 89/608/EEZ, 89/662/EEZ, 90/425/EEZ, 91/496/EEZ, 96/23/EZ, 96/93/EZ i 97/78/EZ te Odluke Vijeća 92/438/EEZ (Regulativa o službenim kontrolama).

Na zahtjev zainteresirane kompanije, Kancelarija za veterinarstvo BiH službeno se obratila nadležnom organu Republike Koreje za izvoz proizvoda od mesa svinja. Kao odgovor na službeni zahtjev, iz Republike Koreje je dostavljeno uputstvo i procedura o koracima koje je potrebno provesti. U skladu sa navedenim, u novembru 2020. godine Kancelarija je uputila službeni zahtjev kao preduslov za procjenu odobrenja za izvoz kojoj slijedi dostava upitnika za izvoz koji je potrebno popuniti ukoliko nam se odobri službeni zahtjev.

Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja u saradnji sa nadležnim organima entiteta, Brčko distrikta BiH i kantona, u kontinuitetu provodi Program posebnog nadzora (sistemske kontrole) nad karantinskim štetnim organizmima na krompiru u BiH. Od 2011. godine kad je počelo provođenje Programa do danas nije utvrđeno prisustvo ispitanih karantinskih štetnih organizama.

Uprava, entitetska ministarstva nadležna za poljoprivredu, Odjeljenje za poljoprivredu Vlade Brčko distrikta BiH i inspektorati entiteta i Brčko distrikta sačinili su zajedno godišnji Program posebnog nadzora (sistemske kontrole) karantinskih štetnih organizama na krompiru u Bosni i Hercegovini za 2020. godinu i isti je objavljen u „Službenom glasniku BiH“, broj 30/20.

Provođenje programa posebnog nadzora nad krompirom i izvještavanje EU je kontinuiran proces koji je neophodno provoditi svake godine u cilju nesmetanog izvoza krompira u zemlje EU.

U Republici Srpskoj doneseni su sljedeći programi posebnog nadzora:

1. Program posebnog nadzora karantinskih štetnih organizama na krompiru u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 26/20).
2. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinskih štetnih organizama na koštičavim voćkama na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 27/20).
3. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinskih štetnih organizama u registriranim rasadnicima u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/20).
4. Program posebnog nadzora prisustvom karantinskog štetnog organizma *Erwinia amylovora* (Burrill) Winslow et al. – prouzrokovatelja bakteriozne plamenjače jabučastih voćaka na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/20).
5. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Xylophilus ampelinus* (Panagopoulos) Willems et al. – prouzrokovatelja bakteriozne plamenjače vinove loze na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).

6. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinskog štetnog organizma *Monilinia fructicola* (Winter) Honey - prouzrokovatelja američke smeđe truleži plodova jabučastih i koštičavih voćaka na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 38/20).
7. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Acidovorax citrulli* (Schaad et al.) – prouzrokovatelja bakterijske mrljavosti plodova lubenice na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
8. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Xylella fastidiosa* Wells et al. – prouzrokovatelja Pirsove bolesti na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/20).
9. Program posebnog nadzora nad prisustvom stabljikine nematode *Ditylenchus dipsaci* u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/20).
10. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma Grapevine *flavescence dorée* phytoplasma, FD u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
11. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinskih virusa na *Rubus* spp. u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
12. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Alternaria mali* Roberts – prouzrokovatelja alternarijske pjegavosti jabuke na području Republike Srpske u 2019. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 29/20).
13. Program posebnog nadzora nad prisustvom štetnih insekata u biljnoj proizvodnji na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 29/20).
14. Program posebnog nadzora prisustvom karantinski štetnog organizma *Candidatus Liberibacter solanacearum* (Liefting et al.) – prouzrokovatelja zebrastog čipsa krompira na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 33/20).
15. Program posebnog nadzora nad prisustvom *Phytophthora rubi* – prouzrokovatelja fitoftoroze maline na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
16. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Candidatus Phytoplasma solani* (Stolbur phytoplasma) u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
17. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnih organizama (*Impatiens necrotic spot tospovirus*, Pepino mosaic virus i Tomato yellow leaf curl virus) na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/20).
18. Program posebnog nadzora nad prisustvom nematoda vektora virusa porodice *Longidoridae* u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
19. Program posebnog nadzora nad prisustvom Tomato spotted wilt virus, TSWV u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).

Pored programa posebnog nadzora doneseni su i:

1. Pravilnik o mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje štetnog organizma *Clavibacter Michiganensis* (Smith) Davis et al. spp. *sepedonicus* (Spieckermann et Kotthoff) Davis et al., prouzrokovatelja prstenaste truleži krompira („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 71/20).
2. Program monitoringa ostataka sredstava za zaštitu bilja za 2020. godinu („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 89/20).

U skladu sa procedurama koje su obavezujuće za treće zemlje ukoliko žele izvoziti pošiljke bilja, biljnih proizvoda drugih reguliranih objekata u zemlje Evropske unije, a koje su u skladu sa Provedbenom direktivom Komisije (EU) 2019/523 od 21. marta 2019., Uprava je uputila službenu Izjavu prema DG SANTE a vezano za obavezu trećih zemlja prema Evropskoj komisiji u pogledu novih

odredbi koje se odnose na nove zahtjeve EU-a prilikom uvoza. U skladu sa navedenim, Uprava je sačinila i instrukciju kao alat koji je olakšao fitosanitarnim inspektorima ispunjavanje dopunskih izvjava u skladu sa spomenutom Provedbenom direktivom i time se omogućio nesmetani izvoz proizvoda biljnog porijekla na tržište Evropske unije koji je u 2020. godini trajao po istom modelu.

Osim što se zakoni i podzakonski akti moraju uskladiti sa novim odredbama Evropske unije, prema novom zakonodavstvu Evropske unije (Uredba (EU) 2016/2031), od 14. decembra 2019. godine, Evropska unija je zabranila uvoz određenog sadnog materijala iz zemalja koje nisu članice Evropske unije. Naime, u izvještaju Stalnog odbora za bilje, životinje i hranu Evropske komisije, predstavljeni su elementi za Provedbenu uredbu Komisije kojom se utvrđuju posebna pravila u vezi s postupkom koji treba slijediti kako bi se izvršila procjena rizika za bilje, biljne proizvoda i druge regulirane objekte visokog rizika u smislu člana 42. stava 1. Uredbe (EU) 2016/2031. Ovaj dokument objašnjava postupak koji treće zemlje trebaju slijediti kada žele izvoziti robu navedenu u popisu visokorizičnih roba u smislu člana 42. Uredbe (EU) 2016/2031, te su detaljno opisani koraci koji se trebaju preduzeti tokom procjene rizika koju će sprovoditi EFSA (European Food Safety Authority). S tim u vezi, Uprava je u saradnji sa nadležnim institucijama Republike Srpske realizirala niz aktivnosti koje se tiču realizacije obaveza koje se moraju ispuniti, a kako bi se proizvođačima sadnog materijala roda *Malus* omogućio izvoz u zemlje članice Evropske unije.

Uprava je od Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske i Republičke uprave za inspekcijske poslove Republike Srpske, zaprimila inicijativu Javnog preduzeća šumarstva „Šume Republike Srpske" vezano za pojačan uvoz oblih šumskih drvnih sortimenata. Naime, inicijativa je predstavljala apel nadležnim organima da se zbog problema koji je u posljednje vrijeme veoma prisutan, uvoz oblih šumskih sortimenata iz zemalja Evropske unije, a čije je porijeklo iz vanrednih sječa, stavi pod obavezan fitosanitarni nadzor. Kako prema propisima koji su na snazi u Bosni i Hercegovini pregled oblih šumskih drvenih sortimenata ne podliježe obaveznom fitosanitarnom pregledu prilikom uvoza, do stupanja na snagu novog Pravilnika o listama štetnih organizama, listama bilja, biljnih proizvoda i reguliranih objekata u skladu sa Provedbenom uredbom Komisije (EU) 2019/2072, izvršena je hitna intervencija u cilju rješavanja navedenog problema a sve radi sprečavanja unošenja i širenja štetnih organizama na teritoriju Bosne i Hercegovine i time očuvanja zdravstvenog stanja naših šuma, pa u skladu sa članom 25. stav 5. Zakona o zaštiti zdravlja bilja ("Službeni glasnik BiH", broj 23/03) i Pravilnika o mjerama za sprečavanje unošenja, širenja i suzbijanja štetnih organizama na bilju, biljnim proizvodima i reguliranim objektima ("Službeni glasnik BiH", broj 59/11), carinska služba prilikom prispjeća pošiljaka četinara pod tarifnom oznakom 4403 o tome odmah obavještava fitosanitarnu inspekciju kako bi izvršila obaveznu kontrolu nad navedenim pošiljkama. Ova mjera je privremena i primjenjuje se od 01.09.2020. godine sa važenjem do donošenja novog pravilnika o listama štetnih organizama, listama bilja, biljnih proizvoda i reguliranih objekata.

U projekat sa Italijanskom razvojnom agencijom i CIHEAM Bari „Nove aktivnosti za podršku fitosanitarnom sektoru u Bosni i Hercegovini u cilju usklađivanja sa standardima EU (PHYTO BIH)" su uključene laboratorije koje rade u fitosanitarnom sektoru i to četiri laboratorije, po dvije iz oba entiteta i nadležni inspektorati entiteta i Brčko distrikta BiH. Projekat uključuje nabavku opreme i obuku osoblja u laboratorijama i fitosanitarne inspekcije. U septembru 2020. godine, novi rekonstruirani, prilagođeni i modernizirani laboratorijski prostor u Poljoprivrednom institutu Republike Srpske u Banjaluci je otvorio ambasador Republike Italije u BiH i ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske. Značaj rekonstrukcije je veliki, jer se dobio laboratorijski prostor koji će olakšati proces akreditacije i poravnanje laboratorija na međunarodne fitosanitarne standarde (EPPO, ISO 17025 i ISTA). Radovi na rekonstrukciji bili su mogući zbog donacije projekta PHYTO BiH kojeg provodi CIHEAM Bari, a finansira ga Ministarstvo vanjskih poslova i međunarodna saradnje Italije.

U okviru projekta Evropske komisije IPA 2018. u toku je nabavka opreme za fitosanitarnu inspekciju u Bosni i Hercegovini.

Projekat sa Češkom razvojnom agencijom „Unaprjeđenje sigurnosti hrane u BiH“ u dijelu „Podrška uspostavljanju funkcionalnog sistema kontrole pesticida i đubriva, te integralne zaštite bilja (Integrated Pest Management - IPM) - u toku implementacije uključeni su svi nadležni organi i institucije u BiH u oblasti fitofarmaceutskih sredstava i mineralnih đubriva kao i poljoprivredni proizvođači posebno kada je riječ o obukama vezanim za IPM.

Uprava redovno usklađuje spisak aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u fitofarmaceutskim sredstvima sa Regulativom EU 540/2011 i svim njenim izmjenama i dopunama, a koja regulira oblast odobravanja aktivnih materija za upotrebu u FFS. Također, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva, vodoprivrede Republike Srpske na osnovu Zakona o sredstvima za zaštitu bilja („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 52/10) i podzakonskih akata donesenih na osnovu njega, vrši registraciju sredstva za zaštitu bilja i redovno objavljuje listu registriranih sredstva za zaštitu bilja („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 104/20).

Ovim je regulirano da se u Bosni i Hercegovini za fitofarmaceutska sredstva koriste aktivne materije koje su dozvoljene i u EU čime je smanjena mogućnost pojave ostataka pesticida na proizvodima biljnog porijekla koji nisu dozvoljeni za upotrebu u EU i BiH.

7. ZEMLJIŠNA POLITIKA U BOSNI I HERCEGOVINI

Poljoprivredno zemljište u Bosni i Hercegovini se kao javno dobro već duže vrijeme ne koristi u skladu sa općim društvenim interesom, a značajne površine obradivog zemljišta ostaju neobrađene i zapuštene. Među najvažnijim uzrocima nedovoljne proizvodnje osnovnih poljoprivrednih proizvoda u BiH je i taj što se u proteklom periodu nisu dovoljno, a pogotovu ne intenzivno, koristili postojeći zemljišni kapaciteti. Procjenjuje se da u BiH ukupno oranično zemljište zauzima oko milion ha. Glavni izazovi sa kojima se Bosna i Hercegovina suočava vezano za oblast poljoprivrednog zemljišta su: nedostatak cjelovite legislative usklađene sa EU praksama i pravilima a koja se vezuje za problematiku nereguliranost tržišta poljoprivrednog zemljišta, fragmentacija parcela, upravljanje poljoprivrednim zemljištem u državnom vlasništvu, minirana područja, erozije tla i slično.

7.1. Zakonodavstvo u oblasti zemljišne politike

Politika poljoprivrednog zemljišta je u isključivoj nadležnosti entiteta i Brčko distrikta BiH, s tim da u Federaciji BiH značajnu nadležnost u oblasti poljoprivrednog zemljišta imaju i kantoni, kao i općine u oba entiteta koje su nadležne za izdavanje dozvola o zakupu, koncesijama i prodaji zemljišta.

Republika Srpska - Pitanja planiranja, zaštite, uređenja, korištenja i raspolaganja poljoprivrednim zemljište, kao i druga pitanja od značaja za poljoprivredno zemljište kao dobro od općeg interesa u Republici Srpskoj su uređena Zakonom o poljoprivrednom zemljištu¹. U skladu sa Zakonom o poljoprivrednom zemljištu, strateškim dokumentom iz oblasti zemljišne politike „Osnove, zaštite, uređenja i korištenja poljoprivrednog zemljišta Republike Srpske“ (u daljnjem tekstu: Osnova Republike Srpske) i drugim strateškim i planskim aktima iz oblasti poljoprivredne proizvodnje, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede redovno provodi aktivnosti iz oblasti zemljišne politike, a koje se prije svega odnose na:

1. donošenje propisa i strateških dokumenata;
2. izgradnju informacijskog sistema;
3. inventarizaciju stanja zemljišnih resursa;

4. realizaciju projekata i programa unaprjeđenja načina korištenja poljoprivrednog zemljišta; i
5. upravljanje poljoprivrednim zemljištem.

Propisi i strateški dokumenti iz oblasti zemljišne politike Strategije

Republička uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove (u daljnjem tekstu: RUIGPP) je, u toku tekuće godine, pripremila Nacrt strategije iz oblasti zemljišne politike. U skladu sa ovim dokumentom, strateška orijentacija komasacije u Republici Srpskoj jeste uređenje i ukрупnjavanje poljoprivrednog zemljišta u cilju postizanja rentabilne poljoprivredne proizvodnje. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstava i vodoprivrede je aktivno učestvovalo u pripremi ove strategije. Pored navedenog, u postupak izrade bilu su uključeni međunarodni (FAO⁹) i domaći stručnjaci iz oblasti komasacije, a sve u cilju donošenja dokumenta koji će biti usklađen sa evropskim standardima provođenja komasacije.

U skladu sa Strategijom komasacije Republike Srpske, RUGIPP je u saradnji sa Ministarstvom, pripremio Nacrt zakona o komasaciji Republike Srpske. Pripremljena forma Nacrta zakona će u narednom periodu biti upućena u redovnu proceduru¹⁰.

Ministarstvo je donijelo Pravilnik o načinu vođenja evidencija o promjeni namjene poljoprivrednog zemljišta („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 88/20) kojim se propisuje način vođenja evidencija o promjeni namjene poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe. Ministarstvo je 2006. godine, uspostavilo evidenciju o praćenju stanja promjene namjene poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe. Donošenjem ovog Pravilnika osigurat će se efikasniji način prikupljanja podataka o stanju promjene namjene poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe.

Izgradnja informacijskih sistema

Za potrebe praćenja isplate novčanih podsticaja za zasijane površine uspostavljen je informacijski sistem za upravljanje poljoprivrednom proizvodnjom tzv. etfarm (@farm). U okviru istog započeta je i izgradnja zemljišnog informacijskog sistema ZIS-a¹¹. Trenutno je u završnoj fazi izgradnja dijela informacijskog sistema o podacima o načinu korištenja poljoprivrednog zemljišta po parceli. Pored podataka o načinu korištenja poljoprivrednog zemljišta po parceli, planirano je da se u ZIS ugrade i drugi podaci o poljoprivrednom zemljištu propisani Zakonom o poljoprivrednom zemljištu.

Inventarizacija stanja zemljišnih resursa Republike Srpske

Prva inventarizacija stanja zemljišnih resursa izvršena je 2008. godine, u vezi sa čim je izrađen dokument „Osnove, zaštite, uređenja i korištenja poljoprivrednog zemljišta Republike Srpske“ (u daljnjem tekstu: Osnova Republike Srpske). Bitno je naglasiti činjenicu da je dokument Osnove RS izrađen u skladu sa FAO metodologijom, razrađenom u okviru projekta „Inventar stanja zemljišnih resursa u Bosni i Hercegovini“. U toku 2020. godine, započele su aktivnosti na ažuriranju baze podataka Osnova RS. Ažuriranjem podataka Osnova RS bit će prikupljeni i u GIS-u obrađeni sljedeći podaci: Stanje zemljišnih resursa (zemljišni pokrivač/način korištenja, pedološke osobine, bonitet, erozija, pogodnost za uzgoj poljoprivrednih kultura i dr.). Na osnovu navedenih podataka definirat će se mjere zaštite i uređenja poljoprivrednog zemljišta, kao i institucionalne strukture, instrumenata i mehanizama za provođenje i realizaciju mjera. Svi dobijeni podaci o zemljištu bit će ugrađeni u baze podataka Osnova RS. Na osnovu navedenog jasno je da će se kroz ovu aktivnost osigurati veliki broj relevantnih podataka o stvarnom stanju zemljišnih resursa RS, kao i mogućnostima unaprjeđenja

⁹ FAO Food and Agriculture Organization by United Nations.

¹⁰ Donošenjem Strategije komasacije i Zakona o komasaciji Republike Srpske, bit će upostavljen formalno-pravni okvir za provođenje postupka uređenja poljoprivrednog zemljišta u RS posredstvom komasacije.

¹¹ U skladu sa članom 15. Zakona o poljoprivrednom zemljištu, Zemljišni informacijski sistem (ZIS) podrazumijeva podatke i informacije o zemljišnom pokrivaču, načinu korištenja, pedološkim i bonitetnim osobinama, potencijalnoj eroziji, plodnosti zemljišta, promjeni namjene, pogodnosti za uzgoj određenih kultura, površinama zemljišta datim pod koncesiju, monitoringu, degradaciji i druge podatke o stanju poljoprivrednog zemljišta.

načina njegovog korištenja i zaštite. Pored navedenog, intenzivirane su aktivnosti i na donošenju Osnova na nivou jedinica lokalne samouprave. Trenutno je u toku izrada Osnova za 5 općina: Gradiška, Šamac, Prijedor, Laktaši i Doboј.

Svi podaci dobijeni kroz izradu Osnove Republike Srpske su kompatibilni sa podacima jedinica lokalne samouprave i isti će biti smješteni u jedinstvenu bazu tzv. ZIS. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS aktivno prati i koordinira izradu ovih dokumenata na lokalnom nivou.

Realizacija projekta i programa unaprjeđenja načina korištenja poljoprivrednog zemljišta

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS već šest godina kontinuirano provodi Program Vlade Republike Srpske „Sistemska kontrole plodnosti poljoprivrednog zemljišta Republike Srpske“. Od početka realizacije navedenog programa izvršeno je 7.503 analiza plodnosti poljoprivrednog zemljišta. Svi dobijeni podaci o plodnosti su smješteni u digitalnu bazu podataka Osnova RS.

Navodnjavanje poljoprivrednih površina - Ministarstvo je preko svoje Jedinice za koordinaciju poljoprivrednih projekata (APCU) realiziralo projekt „Izgradnja sistema za navodnjavanje poljoprivrednog zemljišta 2013-2020. godina“. Izgrađeno je šest sistema za navodnjavanje koji su pokrili oko 3.800 hektara obradive površine pod različitim kulturama i to u: Gradu Bijeljina u Novom Selu i Donjem Crnjelovu (ratarska i povrtlarska proizvodnja), Pelagićevo (ratarska proizvodnja), Bratuncu (zasadi bobičastog voća pretežno maline i platenici), Ljubinju (zasadi višnje i trešnje) i Trebinju (vinogradarstvo, ratarska i povrtlarska proizvodnja na otvorenom polju i platenicima)¹². Navedeni projekti bit će nastavljeni i u narednom periodu.

Upravljanje poljoprivrednim zemljištem - Pored gore navedenog, posebnu grupu mjera čine aktivnosti na davanju poljoprivrednog zemljišta u zakup i koncesiju. U skladu sa zakonskom regulativom, Vlada Republike Srpske upravlja i raspolaže poljoprivrednim zemljištem koje se nalazi u Republici Srpskoј, a koje su nekad koristila osnovna državna preduzeća za obavljanje poljoprivredne proizvodnje. Prava na koncesiju za korištenje poljoprivrednog zemljišta daje Vlada Republike Srpske, a ugovor o koncesiji potpisuje Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Kad je u pitanju zakup, Ministarstvo daje saglasnost jedinici lokalne samouprave za raspisivanje javnog oglasa za dodjelu i zaključenje ugovora o zakupu. Na koji će način zemljište biti dodijeljeno i za koju vrstu proizvodnje Ministarstvo usaglašava sa jedinicama lokalne samouprave. Na osnovu navedenog, jasno je da Ministarstvo ima centralnu ulogu u pomenutim procesima davanja ovog zemljišta na korištenje. Pored administrativnih poslova postupka dodjele, Ministarstvo radi i evidenciju o površinama (parcelama) datim u zakup i koncesiju, nedodijeljenim površinama (parcelama), zaključenim ugovorima o zakupu i koncesiji. Ministarstvo prati realizaciju svih zaključenih ugovora. Prema spomenutoј evidenciji ukupno dodijeljena površina poljoprivrednog zemljišta iznosi 20,000.00 ha, zaključeno je 627 ugovora, preko 96% površina se obrađuje i koristi za intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju, a preostali dio zemljišta je zapušten. Trenutno je u postupku dodjela još 698 ha poljoprivrednog zemljišta koje se planira dodijeliti korisnicima do kraja tekuće godine.

Uvidom u ranije dostavljeni Izvještaj¹³, konstatirano je da je glavni akcenat u istom stavljen na zasijane površine. Budući da zasijane površine predstavljaju rezultat svih mjera poljoprivredne politike, podatke o istim nismo izdvajali u dijelu Izvještaja koji se odnosi samo na mjere zemljišne politike. Pored gore navedenog, u Izvještaju je navedeno da bi vrijedilo pristupiti izradi Sektorske

¹² Sistem za navodnjavanje je izgrađen na ukupno 3.795 hektara i to u općinama/gradu: Bijeljina (1133 ha), Trebinje (1700 ha), Bratunac (480 ha), Pelagićevo (202 ha) u Ljubinje (280 ha).

¹³ Zaključkom Vijeća ministara BiH sa 10. sjednice održane dana 30.06.2020. godine, a povodom razmatranja 15. tačke dnevnog reda o usvajanju Informacije o preduzetim mjerama u oblasti politike poljoprivrednog zemljišta, usvojena je navedena Informacija. Dopisom Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa ova usvojena Informacija je dostavljena entitetskim ministarstvima poljoprivrede i Vladi Brčko distrikta BiH, akt broj 12-3-28-3408/20 od 07.10.2020. godine radi pripreme i izrade ove Informacije o preduzetim mjerama u oblasti politike poljoprivrednog zemljišta.

analize — studije izvodljivosti za poljoprivredno zemljište, te da se za izradu iste osiguraju donatorska sredstva.

Razvijanje procesa neutralnosti degradacije zemljišta (LDN) - Aktivnosti na usvajanju procesa dostizanja neutralnosti degradacije zemljišta u Republici Srpskoj započele su 2016. godine. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske zajedno sa drugim vladinim institucijama preuzelo je vodeću ulogu od samog početka, prepoznajući njegov značaj. Aktivno učešće predstavnika entitetske vlade, donositelja odluka na lokalnom nivou, poljoprivrednika, naučnih, stručnih institucija i nevladinih organizacija u procesu LDN-a rezultiralo je sveobuhvatnom analizom i identifikacijom nedostataka i prepreka u postojećem zakonodavstvu, raspoloživim podacima, mogućim LDN ciljevima i projekciji adekvatnih zemljišnih mjera potrebnih za dostizanje neutralnosti degradacije do 2030. godine. Postojeće zakonodavstvo u Republici Srpskoj, koje se sektorski i resorno odnosi na zemljište, uglavnom inkorporira održivo upravljanje zemljištem, zaštitu zemljišta, rekultivaciju i rehabilitaciju u skladu sa njegovom namjenom. Međutim, jedan od identifikiranih izazova jeste neadekvatna i nedosljedna primjena zakona i podzakonskih akata, kao i postojeći sistem kontrole. Prvi korak ka definiranju LDN ciljeva i adekvatnih mjera je bila detaljna analiza dostupnih podataka i informacija. Detaljnom analizom identifikirana su prioriteta žarišta, sa aspekta degradacije zemljišta: Lijeve polje, Semberija i Hercegovina. Nakon identifikacije žarišnih područja, Vlada Republike Srpske je utvrdila interes da se nastavi sa projekcijom adekvatnih zemljišnih mjera i postupaka potrebnih za dostizanje neutralnosti degradacije do 2030. godine.

Federacija BiH

Poznato je da Bosna i Hercegovina (BiH), a samim tim i Federacija Bosne i Hercegovine (Federacija BiH) ima malo zemljišta sposobnog za intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju. U ukupnoj strukturi, visoko kvalitetnih zemljišta od I. do III. bonitetne kategorije ima tek oko 14% ili 139.528 ha. Uzimajući u obzir činjenicu da je 84% teritorije Federacije BiH sa nagibom većim od 13%, a da je 40% zemljišta pliće od 30 cm, odnosno 17% teritorije su vrlo plitka tla, ukazuje da se dio zemljišta može svrstati u kategoriju osjetljivog tla koje zahtijeva dodatnu brigu, odnosno posebne načine korištenja. Da bi upotpunili sliku o raspoloživosti i „ekonomskom i ekološkom kapacitetu“ zemljišta, treba istaći vrlo nisku raspoloživost oranica *per capita* od 0,17 ha što je veoma zabrinjavajuće.

Zemljište na području Federacije BiH je pod stalnim pritiskom i fizičkim nestajanjem. Brojni problemi u sektoru zemljišta su posljedica privatizacije, tranzicije, globalizacije itd. Socio-ekonomska situacija i siva ekonomija čine dodatni pritisak na zemljište, odnosno dodatno ugrožavaju „ekonomsko-ekološki“ kapacitet zemljišta. To se najviše ogleda u prekomjernoj eksploataciji mineralnih sirovina, drveta, te primjeni neodrživih proizvodnih praksi u šumarstvu i poljoprivredi. Rekultivacija zemljišta je zapostavljena, ne postoji službena baza podataka o ovim aktivnostima. Urbanizacija i bespravna gradnja je vidljiva na širem području Federacije BiH. Sistemi monitoringa nisu razvijeni, tako da ne postoje egzaktni pokazatelji o kojim se privremenim ili trajnim gubicima zemljišta radi. Saglasnosti za promjenu namjene poljoprivrednog zemljišta izdaju se bez donesenih prostornih planova ili interesa lokalne zajednice i karti upotrebne vrijednosti zemljišta. Prostorni plan na nivou Federacije BiH još uvijek nije usvojen. Poseban problem predstavljaju posljedice neplanske i bespravne gradnje koje doprinose pojavi klizišta, divljih deponija, uništavanju prirodnih staništa i krajolika, te drugih oblika degradacije zemljišta, što ugrožava njegove osnovne funkcije. Postojanje miniranih površina značajno utiče na korištenje zemljišta općenito, posebno poljoprivrednog, te usporava socio-ekonomski razvoj područja zagađenog minama. Površine zapuštenog zemljišta se kontinuirano povećavaju. Degradacijski procesi na ovim područjima su izraženi u mnogo smjerova, u smislu devastacije i degradacije kulturološkog prostora i agrarnog ambijenta stvaranog nekoliko stotina godina, gubitka biodiverziteta uspostavljenog antropogenim uticajima, ekspanzivanosti prostora spontanom prirodnim događanjima, a naročito eroziji i dominantnoj pojavi invazivnih kultura, koje u potpunosti mijenjaju izgled prostora. Klimatske promjene, uz požare i poplave, su također faktor koji posljednjih godina znatno utiče na sveukupnu poljoprivrednu proizvodnju i sistem upravljanja zemljištem.

Potrebno je zaustaviti uočene negativne tendencije, koje su karakteristične za sve tranzicijske zemlje i uspostaviti racionalno korištenje zemljišta u ovako složenom trenutku društveno-ekonomskog i političkog razvoja. Ova pojava je karakteristična za sve tranzicijske zemlje u razvoju.

U cilju rješavanja problema, Vlada Federacije BiH je usvojila vrlo važne dokumente poput „Srednjoročne strategije razvoja poljoprivrednog sektora u Federaciji BiH“, gdje se kao jedan od operativnih ciljeva navodi i povećanje nivoa iskorištavanja obradivih površina, podizanje nivoa efikasnosti sistema monitoringa načina korištenja zemljišta, revitalizacija i očuvanje pašnjačkih površina i sl. Dodatno, Vlada je usvojila i „Strategiju upravljanja poljoprivrednim zemljištem“, kao i „Strategiju zaštite okoliša“ gdje je jedan od postavljenih operativnih ciljeva unaprjeđenje kvaliteta zemljišta vraćanjem funkcija degradiranog zemljišta ili minimiziranja uticaja koji bi se trebao ostvariti putem, između ostalog, mjere koja se odnosi na pripremu dugoročnog plana povrata funkcija degradiranog zemljišta. Vlada je također usvojila i set zakonskih i podzakonskih akata kojim se štiti zemljište, te provela nekoliko ključnih projekata tokom kojih su izrađene osnove za održivo upravljanje zemljištem, poput projekta „Višenamjenskog vrednovanja zemljišta u Federaciji BiH“.

Učešće u Projektu neutralizacije degradacije zemljišta (LDN)

Vlada Federacije BiH izrazila je interes da učestvuje u LDN procesu prepoznavši značaj istog. Jedan od osnovnih motiva za učešće je pokretanje ključnih pitanja i problema za rješavanje, uvođenje LDN-a kao koncepta u razvojne politike i planiranje, usmjeravanje aktivnosti, podsticaja i investicija, razvoj indikatora za praćenje i izvještavanje, implementacija SDG ciljeva (15.3), jačanje svijesti o zemljišnim resursima, jačanje kapaciteta, te jačanje saradnje na regionalnom i međunarodnom nivou. U Federaciji BiH još uvijek nije došlo do integracije najvećeg broja SDG ciljeva u društveno-socijalni i ekonomski sistem. Na ovome najviše rade UN-ove agencije. Kroz LDN proces proveden u Federaciji BiH, pojačan je interes ključnih zainteresiranih strana i donositelja odluka po pitanju degradacije zemljišta, zaštite zemljišta i njegovog održivog upravljanja. Mogućnosti za LDN se najviše ogledaju kroz činjenicu da je usvojen državni Akcijski program za borbu protiv degradacije zemljišta i ublažavanja posljedica suše u Bosni i Hercegovini (NAP BiH) koji je osnova za implementaciju definiranih strateških i operativnih ciljeva, te iniciranje ažuriranja, pripreme i usvajanja zakona u cilju integracije LDN koncepta.

U cilju započinjanja procesa, formirana je LDN radna grupa koju čine predstavnici federalnih, kantonalnih institucija, općina, NVO-a, akademske zajednice i međunarodnih organizacija. Tokom procesa održani su brojni konsultativni sastanci sa pojedincima i institucijama, dok je Radna grupa održala ukupno tri radna sastanka.

U procjenjivanju LDN-a, definirani su trendovi i pokretači sa fokusom na zemljišni pokrivač/način korištenja zemljišta, dinamiku produktivnosti zemljišta i zalihe organskog karbona u tlu.

Za analizu zemljišnog pokrivača i promjena na zemljišnom pokrivaču za Federaciju BiH poslužili su podaci CORINE baze podataka za 2000., 2006. i 2012. godinu. Analiza je urađena za federalni i kantonalni nivo. Matrica promjena (2000-2012) ukazuje na značajno povećanje vještačkih površina u iznosu od 6.401 ha, uglavnom na račun poljoprivrednih površina. Podaci o promjenama pokrivenosti pokazuju i značajan prelazak šume u sukcesiju šumske vegetacije (17.962 ha) pri čemu se oko 85% ukupnog smanjenja odnosi se na sječu šume, dok je oko 12% smanjenja šuma uzrokovano šumskim požarima. U isto vrijeme došlo je do povećanja površina pod šumama za 10.898 ha. Ovdje se uglavnom radi o postepenom prelasku poljoprivrednih područja, pašnjaka i napuštenih područja, kao posljedice premještanja stanovništva uslijed rata i napuštanja ruralnih područja, u sukcesiju šumske vegetacije, a zatim i u šume. U skupnoj kategoriji Grmlje, travnati biljni pokrov i područja sa oskudnom vegetacijom evidentno je smanjenje od 13.000 ha što se odnosi na prelazak prirodnih livada i pašnjaka u vještačke površine i prelazak sukcesije u šumske površine.

Analiza zemljišnog pokrivača i promjena na zemljišnom pokrivaču za Federaciju BiH, koja je urađena na osnovu podataka JRC, pokazuje da je na području Federacije BiH zastupljeno svih pet kategorija

dinamike produktivnosti zemljišta. Smanjenje produktivnosti identificirano je na 11.400 ha, dok su na 13.800 ha uočeni rani znaci smanjenja. Površina koja je sa stanovišta produktivnosti stabilna, ali pod stresom identificirana je na 410.500 ha. Stabilna produktivnost bez stresa je na površini od 410.500 ha. Povećanje produktivnosti identificirano je na 2.066.400 ha. Ovaj indikator relativno dobro odražava dinamiku produktivnosti u Federaciji BiH. Najvažniji pokretači u Federaciji BiH koji dovode do degradacije zemljišta su: migracija stanovništva i ruralna depopulacija, neimplementacija politika i mjera za zaštitu zemljišta, industrijalizacija i širenje područja pod eksploatacijom mineralnih sirovina, te stvaranje deponija jalovišnog i drugog materijala, neprilagođeni poljoprivredni sistemi, bespravna sječa, zastarjele industrijske tehnologije koje dovode do kontaminacije zemljišta i klimatske promjene.

Definiranje početnog stanja (baseline) bio je veliki izazov. LDN početno stanje definirano je na osnovu CORINE podataka, dinamike promjene produktivnosti koju je pripremio JRC i podataka o organskom karbonu koje je pripremio ISRIC. Jedan od nedostataka kada je riječ o ovim setovima podataka jeste njihova nepovezanost, npr. promjene u prostoru ne prate adekvatno promjene u produktivnosti, kao i karbonu.

Aktivnosti u Brčko distriktu BiH - Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i poljoprivredu Vlade Brčko kroz mjere podsticaja u poljoprivredi Vlada Brčko distrikta BiH nastoji da olakša raspolaganje poljoprivrednim zemljištem, stavljanjem zapuštenog i državnog poljoprivrednog zemljišta u funkciju proizvodnje.

FAO projekat neutraliziranja degradacije zemljišta (Land Degradation Neutrality - LDN)

Najnoviji projekt FAO koji se odnosi na neutraliziranje degradacije zemljišta (Land Degradation Neutrality - LDN) kroz jačanje kapaciteta i uspostavljanje Sistema za LDN monitoring i izvještavanje u Bosni i Hercegovini kako bi se očuvali zemljišni resursi, zaštitili ekosistemi i osigurala poljoprivredna proizvodnja, te osigurala stabilnost proizvodnje hrane na duži vremenski rok. LDN GEF 7 (Global Environment Facility Trust Fund) projektni koncept je fokusiran na ublažavanje i poboljšanje stanja degradacije.

Implementacijom ovog projekta se postiže značajan napredak za postizanje napretka prema više ciljeva održivog razvoja iz usvojene "Agende za održivi razvoj 2030", UNCCD i UN-ov programa za okoliš (UN-ov okoliš), a koja ima za cilj promjenu paradigme u politikama i praksi upravljanja zemljištem. To je jedinstveni pristup koji uravnotežuje očekivani gubitak produktivnog zemljišta s oporavkom degradiranih područja. Strateški stavlja mjere za očuvanje, održivo upravljanje i obnavljanje zemljišta u kontekst planiranja korištenja zemljišta.

Budući da je zemljište količinski određeno, sve je veća konkurencija za kontrolu zemljišnih resursa i kapitaliziranje tokova robe i usluga sa zemlje. To potencijalno može prouzrokovati socijalnu i političku nestabilnost, i dovesti do siromaštva, sukoba i migracija. Iz tog razloga, implementacija LDN-a zahtijeva višestruko djelovanje i planiranje na svim nivoima vlasti, a posebno uključujući strukture upravljanja na lokalnom nivou.

LDN GEF 7 projektni koncept je fokusiran na ublažavanje i poboljšanje stanja degradacije zemljišta u državi, uzimajući u obzir preporuke Akcijskog programa za borbu protiv degradacije zemljišta i ublažavanje posljedica suše u zemlji, a konsultiran je i odobren od strane resornih entitetskih ministarstava poljoprivrede.

U novembru 2020. godine započete su konsultacije za GEF 7 LDN projektni koncept koji je vodio koordinator FAO Programa u BiH zajedno sa predstavnicima svih nadležnih institucija u BiH.

Konvencija Ujedinjenih nacija za borbu protiv dezertifikacije zemljišta (UNCCD)

Bosna i Hercegovina je 26. avgusta 2002. ratificirala Konvenciju Ujedinjenih nacija za borbu protiv dezertifikacije zemljišta (UNCCD). Ovaj dokument predstavlja jedini multilateralni sporazum o okolišu

koji za cilj ima rješavanje degradacije i dezertifikacije globalne razmjere kojim se strane pozivaju da dobrovoljno formuliraju ciljeve prema postizanju LDN-a i da ih uvrste u akcijske programe (NAP). Globalni mehanizam (GM) uspostavio je Program pomoći stranama u procesu definiranja dobrovoljno utvrđenih ciljeva za postizanje LDN-a. Osnova ovog programa bilo je omogućavanje zemljama da odrede glavni cilj LDN-a i utvrde potrebne pridružene mjere za postizanje neutralnosti degradacije zemljišta do 2030. godine.

Reforma poljoprivrednog zemljišta i mjere u oblasti politike poljoprivrednog zemljišta

Realizacijom ovog projekta analiziraće se stanje poljoprivrednog zemljišta u Bosni i Hercegovini s ciljem da se donesu propisi koji će omogućiti ukupnjavanje poljoprivrednog zemljišta i smanjenje njegove dalje fragmentacije, kako bi se povećala efikasnost i konkurentnost poljoprivredne proizvodnje. Reformu poljoprivrednog zemljišta primjenile su sve zemlje u tranziciji kako bi kasnije postale punopravne članice Evropske unije.

Kroz primjenu adekvatne reforme ovaj resurs bi se najbrže stavio u proizvodnu funkciju, posebno za neobrađeno poljoprivredno zemljište. Politike podsticaja koje se odnose na plaćanja po hektaru i koje se u manjem obimu i neselektivno provode u entitetima, Brčko distriktu i kantonima, direktno utiču na veličinu zemljišnog posjeda i kao takve trebaju biti više planirane i primjenjivane. Takav sistem podrške poljoprivrednoj proizvodnji se u potpunosti primjenjuje u Evropskoj uniji, a Bosna i Hercegovina vremenom mora postepeno uskladiti sisteme podrške na svim nivoima sa sistemom u EU. Primjenom ove mjere doći će dugoročno do kvalitetnijeg rješavanja vlasničke strukture i registracije nositelja poljoprivrednog gazdinstva sa unosom svih relevantnih podataka od kojih će i podaci o vlasništvu, odnosno korisniku poljoprivrednog zemljišta, biti ažurirani i imati primjenu u daljnjim analizama i kreiranjima poljoprivredne politike u BiH.

Globalna pažnja je usmjerena na pojavu promjena namjene poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe (građevinarstvo, energetika, industrija, infrastruktura). Ovo je problem koji nije samo karakterističan za Bosnu i Hercegovinu, ovo je pitanje o kojem se sve više govori i u Evropi. Zato se na ovu temu otvaraju i međunarodne rasprave i opća je saglasnost i trend da se poljoprivredno zemljište treba pravno zaštititi, sa jasnim titularom vlasnika i korisnika poljoprivrednog zemljišta i dati mu značaj najvažnijeg proizvodnog faktora (inputa) u poljoprivrednoj proizvodnji.

Aspekt cjelovite poljoprivredne politike je neodvojiv od aspekta politike zemljišta u cjelini i reformi koje je neophodno sprovesti u Bosni i Hercegovini, uključujući i pitanje restitucije.

8. SIGURNOST HRANE, ZAŠTITA ZDRAVLJA BILJA I VETERINARSTVO

8.1. SIGURNOST HRANE

Agencija za sigurnost hrane BiH (u daljnjem tekstu: Agencija) je u 2020. godini preduzimala pripreme radnje u cilju formiranja Savjetodavnog vijeća, Naučnog vijeća i naučnih odbora u skladu sa članom 54. tačka h) Zakona o hrani. Upravni odbor je usvojio Odluku o izmjenama i dopuni Statuta i Odluku o kriterijima za izbor članova Naučnog vijeća i naučnih odbora. Pripremljene su dvije procjene rizika i 11 brzih procjena rizika koje imaju za cilj da na naučno utemeljen način daju smjernice nadležnim organima za preduzimanje odgovarajućih mjera, kao i informacije potrošačima i drugim zainteresiranim stranama o rizicima porijeklom iz hrane.

EU RASFF (EU Rapid Alert System for Food and Feed) sistem – Agencija je zaprimila ukupno 13 EU RASFF obavijesti o rizicima porijeklom iz hrane. Izvršena je evaluacija obavijesti, pripremanje i dostavljanje obavijesti nadležnim organima u bh. sistemu, zaprimanje povratnih informacija, te sačinjavanje povratnih informacija za upućivanje nadležnoj službi Evropske komisije putem EU RASFF. Agencija je tokom 2020. godine redovno dostavljala izvještaje Evropskoj komisiji o preduzetim mjerama od strane nadležnih organa u BiH koji se putem aplikacije RASFF WINDOW, u okviru sistema SANTE RASFF Evropske komisije čini dostupnim svim članicama RASFF mreže.

Obavijesti izvan EU RASFF sistema - Agencija je zaprimila ukupno četiri obavijesti izvan EU RASFF sistema koje su dostavljene nadležnim organima na daljnje postupanje i preduzimanje odgovarajućih mjera.

WHO/FAO INFOSAN mreža - Od strane INFOSAN kontakt tačke za hitne slučajeve za BiH, zaprimljeno je 12 INFOSAN obavijesti koje nisu zahtijevale postupanje nadležnih organa u BiH.

Monitoring hrane – U saradnji sa nadležnim organima BiH i entiteta pripremljen je i proveden Program praćenja (monitoring) ostataka pesticida u i na hrani biljnog i životinjskog porijekla u 2020. godini. Ukupno je uzorkovano 195 uzoraka hrane i svi su analizirani na prisustvo 183 aktivne materije. Od ukupno 195 analiziranih uzoraka, 131 uzorak nije sadržavao ostatke pesticida na nivou kvantifikacije, 64 uzorka (32,82%) su sadržavala ostatke pesticida u/iznad nivoa kvantifikacije. Jedan uzorak je bio neodgovarajući (0,51%). Rezultati analiza su obrađeni koristeći relevantnu metodologiju, te je izvršena procjena prehrambene akutne (kratkotrajne) i hronične (dugotrajne) izloženosti potrošača ostacima pesticida.

Saradnja sa laboratorijama - Agencija je i u 2020. godini nastavila saradnju sa laboratorijama za kontrolu hrane u BiH. Na osnovu trenutno obrađenih podataka o laboratorijskim analizama hrane u BiH, uzorkovano je 8.621 uzorak hrane, od čega je neodgovarajućih bilo 151 ili 1,75% uzoraka. Na osnovu podataka o laboratorijskim analizama vode, u BiH je u 2020. godini uzorkovano 3.424 uzorka vode. Od tog broja neodgovarajućih je bilo 522 ili 15,25% uzoraka. Na području BiH u 2020. godini je registrirano ukupno 191 slučaj obolijevanja gdje je hrana potvrđena kao uzrok/put prenosa. Registrirana je jedna epidemija *Salmonellosis* sa ukupno osam oboljelih.

Registar hrane za posebne prehrambene potrebe - U skladu sa odredbama Pravilnika o hrani za posebne prehrambene potrebe („Službeni glasnik BiH“, broj 72/11), Agencija vodi Registar hrane za posebne prehrambene potrebe koja je stavljena na tržište BiH i koji trenutno sadrži osnovne podatke o 225 proizvoda koji se nalaze na tržištu BiH, a spadaju u jednu od kategorija hrane za posebne prehrambene potrebe.

Kako bi se osigurala pravovremena i efikasna implementacija novog zakonodavstva u oblasti sigurnosti hrane, Agencija je koristila ponuđene kapacitete različitih programa Evropske unije i drugih međunarodnih organizacija. Tako je uz podršku TAIEX instrumenta, putem online platforme, organizirana ekspertska misija na temu: „Kordinacija laboratorija“.

Međunarodna saradnja – Saradnja sa Evropskim autoritetom za sigurnost hrane (EFSA)

U skladu sa pretpristupnim obavezama, stručnjaci iz Bosne i Hercegovine su i tokom 2020. godine redovno učestvovali na sastancima radnih tijela Evropske agencije za sigurnost hrane: Savjetodavno vijeće, Mreža kontakt tačaka, naučne mreže iz oblasti pesticida, kontaminanata, genetski modificiranih organizama, dobrobiti i zdravlja životinja, rezidua veterinarskih lijekova, antimikrobne rezistencije i komunikacije rizika.

Kampanja „Zaustavite afričku svinjsku kugu“ - EFSA je, u toku 2020. godine, započela veliku kampanju s ciljem podizanja svijesti javnosti i pružanja pomoći u zaustavljanju širenja afričke svinjske kuge na području jugoistočne Evrope. Cilj informativne kampanje, koju EFSA u Bosni i Hercegovini provodi u saradnji sa Agencijom, je unaprijediti znanje o afričkoj svinjskoj kugi. Usmjerena je na

pojedince i grupe ljudi, kao što su farmeri i lovci koji dolaze u kontakt s domaćim i divljim svinjama, veterinarske organizacije, udruženja poljoprivrednika, carinski službenici, granična policija, lokalne vlasti, turistički operateri i putnici.

Preporuke potrošačima za prevenciju COVID-19 - Zbog povećanog interesa potrošača da li postoje dokazi da je hrana izvor ili put prenosa koronavirusa koji je uzrokovao pandemiju koronavirusa COVID-19, preuzeta su i distribuirana mišljenje EFSA u kojem se navodi da dosad nema dokaza da je hrana vjerovatni izvor ili put prenosa virusa koji je uzrokovao pandemiju koronavirusa.

COVID-19 i sigurnost hrane: Smjernice za kompanije u prehrambenom sektoru Agencija je izradila smjernice Svjetske zdravstvene organizacije COVID-19 i sigurnost hrane: *Smjernice za kompanije u prehrambenom sektoru*, u kojima je pojašnjeno ono što je do sada poznato o COVID-19 i hrani, te se nude savjeti kako bi se sačuvalo povjerenje i uvjerenost potrošača da je hrana sigurna.

FAO: 10 stvari koje subjekti u poslovanju s hranom trebaju znati o sigurnosti hrane i COVID-19 - Organizacija za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih nacija na različite načine učestvuje u odgovoru na pandemiju COVID-19, te pored ostaloga, pruža zemljama savjete o politikama iz svoje nadležnosti, priprema i dijeli smjernice i najbolje prakse o sigurnosti hrane. U okviru navedenih aktivnosti pripremljen je pamflet pod nazivom „10 stvari koje subjekti u poslovanju s hranom trebaju znati o sigurnosti hrane i COVID-19“, čiji prevod je osigurala Agencija, te na taj način isti učinila dostupnim zainteresiranim stranama u BiH.

ICMSF: Ne postoje dokumentirani dokazi da je hrana značajan izvor i/ili put prenosa virusa SARS-CoV-2 - Međunarodna komisija za mikrobiološke specifikacije za hranu (International Commission on Microbiological Specifications for Foods, ICMSF) objavila je „*Mišljenje o SARS-CoV-2 i njegovoj vezi sa sigurnošću hrane*“, čiji prevod je osigurala Agencija, te na taj način isto učinila dostupnim zainteresiranim stranama u BiH.

Smanjenje kontaminacije hrane sa policikličnim aromatskim ugljikovodicima (PAU) iz procesa dimljenja i direktnog sušenja – Agencija je, u izvještajnom periodu, izradila i smjernice *Kod prakse za smanjenje kontaminacije hrane sa policikličnim aromatskim ugljikovodicima (PAU) iz procesa dimljenja i direktnog sušenja*. Navedene smjernice namijenjene su za davanje preporuka nacionalnim tijelima i proizvođačima u cilju sprječavanja i smanjenja kontaminacije hrane PAU-om u komercijalnim postupcima dimljenja i direktnog sušenja. Potrošači često dime hranu koristeći postupak direktnog dimljenja, dok se sušenje može raditi direktno ili indirektno, npr. na suncu ili u mikrovalnoj pećnici, zbog čega se smjernice također mogu koristiti kao osnova za informiranje potrošača.

IPA 2018 - u skladu s Godišnjim akcijskim programom IPA 2018 za Bosnu i Hercegovinu, Agencija je, u saradnji s Federalnim ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske i Odjeljenjem za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko distrikta BiH, pripremila *Twining fiche* za projekt „Podrška EU jačanju kapaciteta i postepenom usklađivanju sektora sigurnosti hrane u BiH s *acquis*-om“ koji odražava prioritete sektora sigurnosti hrane u Bosni i Hercegovini, a bit će finansiran sredstvima EU. Implementacija *Twining* projekta, u skladu s Ugovorom (broj 2020/416-233) započela je dolaskom rezidentnog savjetnika za *Twining* u Agenciju u septembru 2020. godine. Sredstva predviđena Godišnjim akcijskim programom IPA 2018 za Bosnu i Hercegovinu usmjerena su na: *Izgradnju institucionalnih kapaciteta, provođenje politika i usklađivanje zakonodavstva u području sigurnosti hrane; Nabavku opreme potrebne za kompletiranje aktivnosti u okviru komponente izgradnje institucionalnih kapaciteta (ICT oprema, softver i specifična oprema za prikupljanje i obradu podataka).*

Agricultural Competitiveness and Institutional Strengthening Project (ACIS) - Agencija je nastavila aktivnosti na pripremi projekta „*Agricultural Competitiveness and Institutional Strengthening Project (ACIS)*“, koji je planiran kao nastavak Projekta poljoprivrede i ruralnog razvoja. Projekt za cilj ima uspostavljanje informacijskog sistema sigurnosti hrane u BiH (FSIS) sa akcentom na procjenu i komunikaciju rizika.

Propisi o hrani

Na prijedlog Agencije u saradnji s nadležnim organima, Vijeće ministara BiH donijelo je nekoliko propisa i to:

- Odluku o osnivanju Komisije za priznavanje prirodnih mineralnih, prirodnih izvorskih i stonih voda u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 43/20);
- Odluku o izmjeni Odluke o ovlaštenim tijelima za ocjenjivanje usaglašenosti za proizvode zaštićene oznake porijekla, zaštićene oznake geografskog porijekla i garantirano tradicionalnog specijaliteta („Službeni glasnik BiH“, broj 51/20).

Ostali propisi: Odluka o imenovanju članova Upravnog odbora Agencije za sigurnost hrane BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 47/20) i Odluka o izmjeni Odluke o imenovanju članova Upravnog odbora Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine (objavljen u Službenom glasniku BiH“, broj 84/20)

Oblast genetski modificiranih organizama – Vijeće za GMO, u izvještajnom periodu, održalo je ukupno četiri sjednice na kojima je doneseno sedam mišljenja po zahtjevu subjekta u poslovanju sa hranom za životinje za izdavanje rješenja za obnovu odobrenja za stavljanje na tržište BiH GM hrane za životinje. Agencija je na osnovu navedenih mišljenja donijela sedam rješenja o obnovi Rješenja o odobrenju za stavljanje na tržište BiH GM hrane za životinje. Vijeće za GMO je također dalo četiri mišljenja nadležnim organima BiH, entiteta i Brčko distrikta BiH, odnosno zainteresiranim stranama.

Komisija za priznavanje prirodnih mineralnih, prirodnih izvorskih i stonih voda u Bosni i Hercegovini - U izvještajnom periodu Vijeće ministara BiH imenovalo je novi saziv Komisije, a Odluka o imenovanju objavljena je u “Službenom glasniku BiH”, broj 43/20. Komisija je rješavala 25 predmeta za priznavanje prirodnih mineralnih, prirodnih izvorskih i stonih voda. Komisija je okončala 15 predmeta i donijela Mišljenja o priznavanju voda koje se stavljaju na tržište u Bosni i Hercegovini. Sve priznate vode upisane su u Registar Agencije. Ažurirana Lista priznatih prirodnih mineralnih, prirodnih izvorskih voda i Popis stonih voda objavljeni su u “Službenom glasniku BiH”, broj 24/20. Agencija je, u saradnji s Komisijom, pripremila i donijela odgovarajuće potvrde, te pružila svu potrebnu tehničku podršku proizvođačima prirodnih mineralnih i prirodnih izvorskih voda proizvedenih u BiH s ciljem nastavka izvoza na tržište Republike Hrvatske.

Komisija za registraciju oznaka porijekla, oznaka geografskog porijekla i dodjelu oznaka garantirano tradicionalnog specijaliteta prehrambenih proizvoda u Bosni i Hercegovini

U izvještajnom periodu Komisija je rješavala četiri zahtjeva za registraciju prehrambenih proizvoda zaštićenom oznakom porijekla, odnosno zaštićenom oznakom geografskog porijekla. Nakon provedenih postupaka, Agencija je, na prijedlog Komisije, donijela rješenja, odnosno, jedno rješenje za registraciju prehrambenog proizvoda zaštićenom oznakom porijekla i tri rješenja za registraciju prehrambenih proizvoda zaštićenom oznakom geografskog porijekla. Rješenja za navedene prehrambene proizvode su objavljena u „Službenom glasniku BiH“, broj 36/20, dok Agencija vodi Registar prehrambenih proizvoda zaštićenih oznakom porijekla, odnosno Registar prehrambenih proizvoda zaštićenih oznakom geografskog porijekla. U „Službenom glasniku BiH“, broj 58/20 objavljena je Lista ovlaštenih tijela za ocjenjivanje usaglašenosti za proizvode zaštićene oznake porijekla, zaštićene oznake geografskog porijekla i garantirano tradicionalnog specijaliteta.

Upravni odbor Agencije - Na prijedlog Agencije, Vijeće ministara BiH, donijelo je Odluku o imenovanju članova Upravnog odbora Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 47/20). Održane su četiri sjednice Upravnog odbora na kojima je razmatran i usvojen jedan propis iz oblasti sigurnosti hrane, utvrđen je Program rada Agencije za 2021. godinu, te usvojena Odluka o izmjeni Odluke o imenovanju članova Upravnog odbora Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine i Poslovnik o izmjenama i dopunama Poslovnika o radu Upravnog odbora Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine. Također je razmatrana Informacija o problematici u vezi s primjenom Pravilnika o pružanju obavijesti potrošačima o hrani („Službeni glasnik BiH“, broj 68/13) i razdvajanjem proizvoda biljnog i životinjskog porijekla na policama trgovina i Informacija o propisima za razmatranje od strane Upravnog odbora.

Mreža organizacija u području sigurnosti hrane i hrane za životinje - U skladu s „Odlukom o uspostavljanju Mreže organizacija u području sigurnosti hrane i hrane za životinje“, a na osnovu prijava na javni poziv Agencije, formirana je Mreža organizacija u području sigurnosti hrane i hrane za životinje kojoj je dosad pristupilo 16 instituta, zavoda i fakulteta. Mreža se formira za potrebe realizacije zadataka i projekata delegiranih i/ili finansiranih od strane međunarodnih organizacija među kojima su EFSA, Evropski centar za prevenciju i kontrolu bolesti, Codex Alimentarius komisija, te druge međunarodne organizacije.

Baza eksperata Agencije - Zadaci Agencije obuhvataju i pružanje: naučnih savjeta, te naučne i tehničke pomoći vezano uz ljudsku prehranu u vezi sa zakonodavstvom BiH, kao i pomoći u komunikaciji vezano uz pitanja prehrane u okviru programa zdravstvene zaštite u BiH; naučnih mišljenja o drugim pitanjima vezanima uz zdravlje i dobrobit životinja i zdravlje bilja; naučnih mišljenja o proizvodima, uključujući hranu i hranu za životinje vezano uz genetički modificirane organizme. Imajući u vidu da je za realizaciju naprijed navedenih zadataka Agencije neophodno aktivirati sve raspoložive naučno-istraživačke potencijale u BiH – akademsku zajednicu i ostale nezavisne eksperte usko specijalizirane za oblast sigurnosti hrane, u tu svrhu Agencija je formirala bazu eksperata, koja se redovno ažurira.

Realizacija zaključaka Vijeća ministara BiH - U izvještajnom periodu, Vijeće ministara BiH zadužilo je Agenciju za realizaciju 19 zaključaka, koji su uspješno realizirani. Realizacija zaključaka Vijeća ministara BiH je prioritet u realizaciji Agencije.

Tokom 2020. godine u segmentu komunikacije s potrošačima posredstvom sredstava javnog saopćavanja evidentirano je ukupno 33 aktivnosti, među kojima su saopćenja za javnost, izjave za medije te pismeni odgovori na upite medija. U skladu s načelom transparentnosti, na web stranici Agencije se blagovremeno objavljuju navedeni sadržaji (novosti/saopćenja - 52; propisi/javne konsultacije - 2; javne nabavke - 21).

Odgovori na poslanička i delegatska pitanja – Agencija je u toku 2020. godine pripremila i dostavila odgovore na devet pitanja postavljenih u oba doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

8.2. ZAŠTITA ZDRAVLJA BILJA

Kao redovni poslovi Uprave u izvještajnom periodu su i aktivnosti koje proizilaze na osnovu Protokola za osiguranje fitosanitarnih zahtjeva između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Federalne službe za veterinarski i fitosanitarni nadzor Ruske Federacije prilikom međusobnih isporuka proizvoda visokog fitosanitarnog rizika. Uspostavljeni sistem putem kojeg se svaka pošiljka voća i povrća iz Bosne i Hercegovine najavljuje Ruskoj Federaciji je i dalje obavezujući. Putem službene email adrese Federalne službe za veterinarski i fitosanitarni nadzor, verificira se svaki fitosanitarni certifikat izdat od strane fitosanitarnih inspektora inspektorata entiteta i Brčko distrikta

BiH. Nakon prvobitno uočenih problema po ovom pitanju, unaprijeđen je sistem dodatne provjere fitosanitarnog certifikata putem kojeg je Upravi dodijeljen pristup serveru sa jedinstvenim kodom za svaki fitosanitarni certifikat za koji se traži dodatna provjera i isti je i dalje operativan.

Važno je napomenuti da je Vlada Republike Srpske donijela Uredbu o evidenciji izvoznika voća i povrća u Rusku Federaciju.

*(Ovom uredbom detaljno su propisani uslovi za registraciju i obaveze koje moraju ispunjavati izvoznici voća i povrća sa visokim fitosanitarnim rizikom u Rusku Federaciju, a u vezi sa odredbama Protokola za osiguranje fitosanitarnih zahtjeva između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i Federalne službe za veterinarski i fitosanitarni nadzor (Ruska Federacija) prilikom međusobnih isporuka proizvoda visokog fitosanitarnog rizika), čime su pooštrene mjere ko se može baviti izvozom voća i povrća u Rusku Federaciju. Napominjemo da je ova Uredba jedina ove vrste koja je donesena u cijeloj BiH. Na osnovu Uredbe, uspostavljena je **Evidencija izvoznika voća i povrća u Rusku Federaciju** i u istu su upisani samo subjekti koji ispunjavaju uslove propisane Uredbom.*

Od ostalih aktivnosti, a u skladu sa Uredbom, redovno se radi sljedeće:

- ažuriraju se podaci o proizvodnji, skladištenju i prometu proizvoda sa visokim fitosanitarnim rizikom (voće i povrće) i evidencije za svakog proizvođača od koga su otkupljeni ti proizvodi, vodeći posebno računa o: godini proizvodnje voća i povrća, vrsti i količini proizvodnje, datumu i količini otkupljenih i uskladištenih proizvoda namijenjenih izvozu u Rusku Federaciju;
- vrši se procjena proizvodnje kod proizvođača;
- ažuriraju se podaci o mjestima gdje se voće i povrće proizvodi, prerađuje, skladišti;
- osigurava se sljedivost u svim fazama proizvodnje, skladištenja i prometa;
- ažuriraju se evidencije o nazivu korištenog hemijskog sredstva i datumu izvršenog čišćenja ili dezinfekcije skladišta, gajbi, kontejnera i prevoznog sredstva;
- redovno se vrše vizuelni pregledi na prisustvo štetnih organizama, naročito onih koji imaju karantinski status za područje Ruske Federacije;
- vrši se suzbijanje štetnih organizama koji mogu ugroziti bilje, biljne proizvode i propisane objekte; i
- redovno se prate pošiljke i količina izvezenog voća, vodeći računa o proizvedenim i popisanim količinama.

Novo zakonodavstvo Evropske unije u pogledu sljedivosti za hranu biljnog porijekla i uspostavljanje službenih kontrola koje je stupilo na snagu 14. decembra 2019. godine je donijelo velike promjene koje će uticati i na potrebu izmjena uspostavljenog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini u ovoj oblasti. Veliki dio izmjena se odnosi na zahtjeve u proizvodnji, ali i prilikom uvoza i izvoza, pa će se u skladu sa tim, domaća regulativa morati vrlo brzo usklađivati sa EU regulativom. Domaći propisi u oblasti sljedivosti hrane biljnog porijekla se moraju uskladiti sa novim odredbama Uredbe (EU) 2016/2031 i u fitosanitarnom dijelu. U skladu sa navedenim, Uprava je u prvom kvartalu tekuće godine pokrenula aktivnosti finalizacije izrade Nacrta pravilnika o listama štetnih organizama, listama bilja, biljnih proizvoda i reguliranih objekata („Službeni glasnik BiH", broj 48/13) (u daljnjem tekstu: Pravilnik o listama) u skladu sa odredbama Provedbene uredbe Komisije (EU) 2019/2072 od 28. novembra 2019. godine. Nacrt pravilnika o listama pripremljen je organiziranjem više radionica i sastanaka na kojima su učestvovali svi predstavnici nadležnih institucija entiteta i Brčko distrikta BiH koji su uključeni u fitosanitarni sistem Bosne i Hercegovine i prošao je više krugova davanja mišljenja i konsultacija, pa se očekuje da će upućivanje Nacrta na usvajanje Vijeću ministara BiH biti realizirano već u drugom kvartalu 2021. godine.

U izvještajnom periodu redovno se ažurira Sortna lista BiH, također su urađeni nacrti pravilnika o troškovima u postupcima priznavanja sorti, službenog potvrđivanja i zaštiti prava oplemenjivača, Pravilnik o uslovima u pogledu stručne, prostorne i tehničke osposobljenosti laboratorija, Pravilnik o uzorkovanju i ispitivanju kvaliteta sjemena poljoprivrednog bilja u BiH, Pravilnik o korištenju farmerovog sjemena, Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja registra u obavljanju poslova zaštite sorti i

prava oplemenjivača u BiH i dostavljeni su nadležnim organima entiteta i Brčko distrikta BiH na mišljenje.

Uprava, uz konsultacije sa nadležnim institucijama entiteta i Brčko distrikta BiH redovno usklađuje Spisak aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u fitofarmaceutskim sredstvima u BiH („Službeni glasnik BiH”, br. 33/20, 49/20, 69/20). Izmjene i dopune spiska aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u fitofarmaceutskim sredstvima su izvršene u skladu sa izmjenama i dopunama spiska u EU i od velikog su značaja u procesu registracije i stavljanja u promet FFS u BiH.

Na osnovu obaveza koje proizilaze iz Zakona o zaštiti zdravlja bilja („Službeni glasnik BiH”, broj 23/03) inspektorati entiteta i Brčko distrikta BiH dostavljaju Upravi izvještaje, odnosno podatke o broju pregledanih pošiljki, vrsti robe (bilje ili fitofarmaceutska sredstva ili mineralno đubrivo), količinama pregledanih roba i preduzetim inspeksijskim mjerama za robe koje podliježu obaveznoj fitosanitarnoj kontroli pri uvozu u BiH. Podaci se dostavljaju u usaglašenoj Excel tabeli na mjesečnom nivou za svaki granični prelaz posebno. Uprava objedinjava podatke i sačinjava izvještaje na mjesečnom, šestomjesečnom i godišnjem nivou. Objedinjene podatke Uprava koristiti za vlastite službene potrebe i dostavlja ih objedinjene inspektoratima entiteta i Brčko distrikta BiH.

Pored gore navedenih izvještaja, inspektorati entiteta i Brčko distrikta BiH dostavljaju Upravi i izvještaje i podatke o drugim provedenim aktivnostima iz nadležnosti fitosanitarne inspekcije u unutrašnjem inspeksijskom nadzoru.

Projekti u fitosanitarnoj oblasti

1. Projekt sa Češkom razvojnom agencijom „Unapređenje sigurnosti hrane u BiH” u dijelu „Podrška uspostavljanju funkcionalnog sistema kontrole pesticida i đubriva, te integralne zaštite bilja (Integrated Pest Management - IPM) – koji je u toku, a implementira se u periodu 2018-2021. godine. Uključeni su svi nadležni organi i institucije u oblasti fitofarmaceutskih sredstava i mineralnih đubriva.
2. „Nove aktivnosti za podršku fitosanitarnom sektoru u BiH u cilju usklađivanja sa standardima EU (PHYTO BIH)” - projekt sa Italijanskom razvojnom agencijom - 36 mjeseci, period implementacije juni 2019. - maj 2022. je pri kraju druge godine realizacije i u isti su uključene ovlaštene fitosanitarne laboratorije i fitosanitarna inspekcija u oblasti zdravlja bilja.
3. *Twining* projekt IPA 2018 „Podrška EU izgradnji kapaciteta i postepenom usklađivanju s pravnom stečevinom Unije u fitosanitarnom sektoru u BiH”. Implementacija projekta je počela u novembru 2020. godine i trajat će 3 godine.
4. IPA 2018 - nabavka opreme za fitosanitarne inspektore.

ZAKONODAVNE AKTIVNOSTI

Podzakonski akti usvojeni u periodu januar - decembar 2020. godine

Redni broj	Naziv podzakonskog akta	Propis EU sa kojima je propis usaglašavan	Broj službenog glasnika u kojem je objavljen
1.	Program posebnog nadzora (sistemske kontrole) karantinski štetnih organizama na krompiru za 2020. godinu	Propis na nivou BiH	„Službeni glasnik BiH”, broj 30/20

2.	Spisak aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u fitofarmaceutskim sredstvima u BiH	Provedbena uredba 540/2011 kojom se provodi Uredba 1107/2009 u vezi spiska odobrenih aktivnih materija sa izmjenama i dopunama	„Službeni glasnik BiH“, br. 33/20, 49/29, 69/20 izmjene i dopune liste koje su stupile na snagu dana 25.11.2020. godine.
----	---	--	--

U Republici Srpskoj u 2020. godini su usvojeni sljedeći propisi:

1. Lista registriranih sredstva za zaštitu bilja („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 104/20).
2. Program posebnog nadzora karantinskih štetnih organizama na krompiru u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 26/20).
3. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinskih štetnih organizama na koštičavim voćkama na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 27/20).
4. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinskih štetnih organizama u registriranim rasadnicima u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/20).
5. Program posebnog nadzora prisustvom karantinskog štetnog organizma *Erwinia amylovora* (Burrill) Winslow *et al.* – prouzrokovatelja bakteriozne plamenjače jabučastih voćaka na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/20).
6. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Xylophilus ampelinus* (Panagopoulos) Willems *et al.* – prouzrokovatelja bakteriozne plamenjače vinove loze na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
7. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinskog štetnog organizma *Monilinia fructicola* (Winter) Honey - prouzrokovatelja američke smeđe truleži plodova jabučastih i koštičavih voćaka na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 38/20).
8. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Acidovorax citrulli* (Schaad *et al.*) – prouzrokovatelja bakteriozne mrljavosti plodova lubenice na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
9. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Xylella fastidiosa* Wells *et al.* – prouzrokovatelja Pirsove bolesti na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/20).
10. Program posebnog nadzora nad prisustvom stabljikine nematode *Ditylenchus dipsaci* u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/20).
11. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma Grapevine *flavescence dorée* phytoplasma, FD u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
12. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinskih virusa na *Rubus* spp. u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
13. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Alternaria mali* Roberts – prouzrokovatelja alternarijske pjegavosti jabuke na području Republike Srpske u 2019. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 29/20).
14. Program posebnog nadzora nad prisustvom štetnih insekata u biljnoj proizvodnji na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 29/20).
15. Program posebnog nadzora prisustvom karantinski štetnog organizma *Candidatus Liberibacter solanacearum* (Liefiting *et al.*) – prouzrokovatelja zebrastog čipsa krompira na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 33/20).

16. Program posebnog nadzora nad prisustvom *Phytophthora rubi* – prouzrokovatelja fitoftoroze maline na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
17. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Candidatus Phytoplasma solani* (Stolbur phytoplasma) u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
18. Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnih organizama (Impatiens necrotic spot tospovirus, Pepino mosaic virus i Tomato yellow leaf curl virus) na području Republike Srpske u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 36/20).
19. Program posebnog nadzora nad prisustvom nematoda vektora virusa familije Longidoridae u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
20. Program posebnog nadzora nad prisustvom Tomato spotted wilt virus, TSWV u Republici Srpskoj u 2020. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 34/20).
21. Pravilnik o mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanja štetnog organizma *Clavibacter Michiganensis* (smith) davis et al. spp. *sepedonicus* (spieckermann et kotthoff) davis et al., prouzrokovatelja prstenaste truleži krompira („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 71/20).
22. Program monitoringa ostataka sredstava za zaštitu bilja za 2020. godinu („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 89/20).

8.3. VETERINARSTVO

Nadležna tijela za veterinarstvo u Bosni i Hercegovini su:

- Kancelarija za veterinarstvo Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Kancelarija);
- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (sektor za veterinarstvo), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske (resor za veterinarstvo), (u daljnjem tekstu: nadležna entitetska ministarstva);
- Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko distrikta BiH (Pododjeljenje za veterinarstvo); i
- Federalna Uprava za inspeksijske poslove i kantonalne uprave za inspeksijske poslove, Republička uprava za inspeksijske poslove Republike Srpske i općinska odjeljenja za inspeksijske poslove, kao i Inspektorat Brčko distrikta BiH (u daljnjem tekstu: nadležna inspeksijska tijela).

U međunarodnom prometu kontrolu provodi Odjeljenje granične veterinarske inspekcije Kancelarije za veterinarstvo BiH, a u unutrašnjem prometu kontrola je organizirana na nivou nadležnih entitetskih ministarstva i Brčko distrikta BiH i nadležnih inspeksijskih tijela. U procedurama donošenja svih zakonskih i podzakonskih akata kao i u implementaciji projekata učestvuju: Kancelarija, nadležna entitetska ministarstva i Odjeljenje za poljoprivredu Brčko distrikta BiH.

Usklađivanje zakonodavstva

U toku 2020. godine nastavljene su aktivnosti po pitanju izrade i donošenja propisa. U izvještajnom periodu u Službenom glasniku BiH objavljeni su sljedeći propisi:

Propisi koje je MVTEO donijelo na prijedlog Kancelarije za veterinarstvo BiH:

- Odluka o dopunama Odluke o veterinarskom certifikatu o zdravstvenom stanju životinja i pošiljki životinjskog porijekla u unutrašnjem i međunarodnom prometu („Službeni glasnik BiH“, broj 16/20 od 6.3.2020.).

Propisi koje je Kancelarija za veterinarstvo BiH donijela:

- Program mjera zdravstvene zaštite životinja i njihovog provođenja u 2020. godini ("Službeni glasnik BiH", broj 22/20 od 17.4.2020.);
- Odluka o usvajanju plana službenih kontrola mlijeka i proizvoda od mlijeka za izvoz u Evropsku uniju za 2020. godinu ("Službeni glasnik BiH", broj 22/20 od 17.4.2020.); i
- Uputstvo o provođenju plana praćenja i kontrole rezidua za 2020. godinu ("Službeni glasnik BiH", broj 52/20 od 21.8.2020.).

Aktivnosti po pitanju zdravlja i dobrobiti životinja

Implementacija *Twinning* projekta: „EU podrška izgradnji kapaciteta i postepenom približavanju *acquis*-u u sektoru za veterinarstvo u BiH“ započela je 01.09.2020. godine u predviđenom trajanju od četiri godine kojim je planirana evaluacija statusa legislative iz oblasti zdravlja životinja, uključujući usklađenost sa novom EU legislativom (Zakon o zdravlju životinja), kao i revidiranje legislative u oblasti dobrobiti životinja, te nastavak aktivnosti vezano za nusproizvode životinjskog porijekla. Također, u saradnji sa drugim *Twinning* projektima planirano je usaglašavanje legislative u oblasti službenih kontrola.

Nakon razmatranja situacije, kao i provedene misije Evropske komisije u BiH za pomoć u donošenju odluke o prestanku vakcinacije protiv bolesti klasična kuga svinja, Vlada Republike Srpske je donijela Odluku o prestanku vakcinacije od 31.12.2019. godine, a Vlada Brčko distrikta BiH od 01.05.2020. godine. U Federaciji BiH se još uvijek čeka na donošenje ove odluke, odnosno vakcinacija se na području Federacije i dalje provodi. Prestanak vakcinacije bio je dugo razmatran, a s obzirom da su ovu mjeru donijele i sve ostale zemlje u regionu, te da se odavno dogovarao regionalni pristup ovoj mjeri i BiH je preduzela potrebne aktivnosti.

U toku 2020. godine planiran je nastavak vakcinacije malih preživara uz obavezno označavanje iz sredstava projekta IPA 2018. Iako je planirano da će projekt biti operativan od početka godine, Kancelarija je obaviještena od strane Delegacije EU u BiH da se, s obzirom na nastalu situaciju sa COVID – 19 pandemijom te procedurom nabavke, isporuka vakcina i ušnih markica ne može očekivati prije kraja prvog kvartala 2021. godine. Budući da je za adekvatnu kontrolu i suzbijanje bruceloze neophodno na vrijeme započeti sa provođenjem mjera, Kancelarija je pokušavala osigurati sredstva za provođenje ove mjere, međutim bez obzira na uloženi napor sredstva za nabavku vakcina i ušnih markica nisu osigurana za 2020. godinu.

Na teren je distribuiran dio vakcina koje su neiskorištene iz prethodne godine, a čiji rok upotrebe je bio do kraja avgusta 2020. godine. U vezi sa navedenim na teren je distribuirano 110.363 doza vakcina, od čega 77.513 na području Federacije Bosne i Hercegovine, 29.850 na području Republike Srpske i 3.000 na području Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

U proteklih 5 godina, pojava bolesti utvrđena je kako slijedi:

2015		2016		2017		2018		2019	
Broj žarišta	Broj slučajeva	Broj žarišta	Broj slučajeva	Broj žarišta	Broj slučajeva	Broj žarišta	Broj slučajeva	Broj žarišta	Broj slučajeva
Bruceloza goveda									
37	49	61	104	63	187	95	206	62	112
Bruceloza ovaca i koza									
66	755	87	485	58	552	189	1402	52	393

U proteklom periodu ostvareni su značajni rezultati na smanjenju broja oboljelih ljudi i životinja, te postoji zabrinutost da bi uslijed kašnjenja i nedostatka sredstava u 2020. godini moglo doći do ponovnog povećanja broja slučajeva i žarišta bolesti, zbog čega je nastavak mjera bezuslovan prioritet.

Kada je u pitanju bruceloza goveda, Kancelarija je u saradnji sa nadležnim tijelima entiteta osigurala nastavak monitoringa kod goveda starijih od 12 mjeseci.

Pojava bjesnila prijavljena je na području općine Srebrenica 29.05.2020. godine kod jednog dvorišnog psa koji nije prethodno vakciniran. Bolest je potvrđena FAT testom. Bolest je prvi put utvrđena na području BiH nakon 5 godina. U Bosni i Hercegovini vakcinacija pasa je obavezna, dok je zadnja kampanja oralne vakcinacije lisica provedena u proljeće 2018. godine. Nastavak oralne vakcinacije je bio planiran u jesen 2019. godine ali je uslijed procedura nabavke pomjeren za proljeće 2020. godine, što je također prolongirano uslijed pandemije COVID-19 i drugih administrativnih procedura, uključujući nepovoljne vremenske uslove, pa je u narednom periodu planiran početak kampanje u jesen 2020. Nadležna tijela su preduzela sve propisane mjere uz obaveznu vakcinaciju prethodno nevakciniranih životinja, zoniranje, uklanjanje leševa ubijenih/uginulih životinja, te mjere pojačanog nadzora i odstrela kod divljih životinja. U periodu provođenja mjera, na području općina Bratunac i Srebrenica odstrijeljeno je 7 lisica, uhvaćeno 24 napuštena psa i vakcinirano 275 pasa i mačaka. Žarište bjesnila je službeno zatvoreno 03.09.2020. godine. Nakon provedenih svih propisanih mjera i činjenice da nije bilo novih potvrđenih slučajeva, službeno su obavješteni Svjetska organizacija za zdravlje životinja (OIE), Evropska komisija i susjedne zemlje.

Označavanje i kontrola kretanja životinja

Agencija za označavanje životinja kontinuirano štampa identifikacijske ušne markice za goveda i dostavlja ih veterinarskim organizacijama. U 2020. godini je odštampano i isporučeno 80.062 identifikacijske ušne markice za označavanje goveda (62.750 redovnih ušnih markica i 17.312 zamjenskih ušnih markica), izdato je 83.902 pasoša za životinje (goveda) i izdato 2.018 certifikata o registriranim imanjima. U toku 2020. godine izvršeno je označavanje 213.014 ovaca i 8.169 koza.

U Agenciji za označavanje životinja izvršen je ciklus provjere monitoringa bruceloze goveda u 2020. godini u skladu sa „Uputstvom o provođenju monitoringa na prisustvo bruceloze kod goveda u Bosni i Hercegovini u 2020. godini“, kao i ispravke i korekcije utvrđenih grešaka u toku obrade uzoraka. Nakon izvršenog cjelokupnog unosa, provjera i korekcija dostavljenih obrazaca sačinjen je Izvještaj u kome je konstatirano da je ukupno zaprimljeno 24.071 obrazac na kojima je bilo evidentirano 134.273 životinje koje se nalaze na 21.815 imanja, od kojih je ukupno 124.239 životinja ispunilo uslove nakon izvršene revizije. Broj životinja koji u momentu obrade i same revizije dostavljenih obrazaca nije ispunjavao uslove je 10.034.

S ciljem unaprjeđenja sistema identifikacije i kontrole kretanja životinja u sklopu Informacijskog sistema Agencije za označavanje životinja, pokrenut je modul za identifikaciju kućnih ljubimaca (pasa, mačaka i pitomih vretica). U 2020. godini ukupno je u DBP-u (Državna baza podataka) registrirano 45.599 kućnih ljubimaca (43.450 pasa i 2.149 mačaka), od čega je mikročipirano 37.523 kućna ljubimca i izdato 31.654 pasoša za kućne ljubimce.

U cilju osiguravanja implementacije propisa, Agencija za označavanje životinja u kontinuitetu organizira obuke za veterinare i veterinarske inspektore u BiH. U 2020. godini održano je šest obuka na temu „Pristup i korištenje baze podataka Agencije za označavanje životinja“ na kojim je prisustvovalo 59 veterinara i veterinarskih inspektora koji navedenu obuku nisu završili u prethodnom periodu. Po uspostavljanju modula za identifikaciju kućnih ljubimaca pristupilo se održavanju obuka na temu „Pristup i korištenje aplikacije za identifikaciju kućnih ljubimaca“, gdje je u 2020. godini ukupno održano šest obuka na kojima je prisustvovalo 60 veterinara i veterinarskih inspektora. Također, u 2020. godine održana je i jedna obuka namijenjena vanjskim korisnicima na temu „Pristup izvještajima iz aplikacije - eksterna aplikacija“ kojoj je prisustvovalo 30 veterinara i veterinarskih inspektora. Navedene obuke se nastavljaju održavati u kontinuitetu.

Svim učesnicima koji su prošli obuke dodjeljeni su pristupni linkovi, šifre i lozinke, uz korisnička uputstva u kojima su definirani svi koraci pristupanju i radu u aplikacijama DBP-a.

Plan praćenja rezidua veterinarskih lijekova

Jedna od značajnih realiziranih aktivnosti Kancelarije za veterinarstvo BiH u skladu sa Zakonom o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 34/02) i Odlukom o praćenju rezidua određenih tvari u živim životinjama i u proizvodima životinjskog porijekla („Službeni glasnik BiH“, br. 1/04, 40/09 i 44/11) jeste implementacija Plana praćenja i kontrole rezidua za 2020. godinu za Bosnu i Hercegovinu. S tim u vezi, Plan praćenja i kontrole rezidua za 2020. godinu je dostavljen DG SANTE Evropske komisije, a potom su provedene sve aktivnosti neophodne za implementaciju Plana, odnosno raspodjela broja uzoraka u saradnji s nadležnim tijelima entiteta i Brčko distrikta BiH koji će se kontrolirati na rezidue određenih tvari, izvršen je odabir laboratorija u sklopu javne nabavke laboratorijskih usluga za vršenje određenih pretraga, te je donesena godišnje Uputstvo o provođenju plana praćenja rezidua. Realizacija Plana praćenja i kontrole rezidua za 2020. godinu prema broju planiranih i izvršenih pretraga na rezidue zabranjenih tvari, veterinarskih lijekova i kontaminanata kod pojedinih vrsta životinja i u proizvodima životinjskog porijekla iznosi 92%. Na nepotpuno ispunjenje Plana do kraja 2020. godine uticalo je stanje pandemije virusa COVID-19, te je potrebno napomenuti da se Plan provodi do kraja marta 2021. godine što će omogućiti poboljšanje stepena realizacije.

Aktivnosti u oblasti jačanje kapaciteta za izvoz živih životinja i proizvoda životinjskog porijekla iz BiH

U 2020. godini nastavljen je kontinuiran izvoz roba koje su odobrene za izvoz na tržište zemalja Evropske unije. Također, pokrenuta je inicijativa za izvoz u Evropsku uniju od strane sedam objekata od kojih su tri odobrena za izvoz, jedan je odbijen a za tri objekta još traje postupak rješavanja statusa za odobrenje.

U 2020. godini ukupan broj rješenja o nepostojanju veterinarsko-zdravstvenih smetnji za uvoz životinja i roba animalnog porijekla u BiH je 1.067 predmeta, a ukupan broj rješenja o upisu objekata u Registar Kancelarije za veterinarstvo BiH je 353 predmeta. Ukupan broj izdatih veterinarskih certifikata za izvoz životinja i roba životinjskog porijekla iz Bosne i Hercegovine za 2020. godinu je 12.856. Ukupan broj rješenja o nepostojanju veterinarsko-zdravstvenih smetnji za uvoz i provoz pošiljki roba koje podliježu veterinarsko-zdravstvenoj kontroli veterinarskih lijekova u 2020. godini je bio 136.

9. ORGANSKA PROIZVODNJA, PRAVNI OKVIR I USLOVI ZA IZVOZ ORGANSKIH PROIZVODA

9.1. Značaj i perspektiva organske proizvodnje

Organska proizvodnja ima za cilj proizvodnju hrane koristeći prirodne resurse i procese. Potiče odgovorno korištenje energije i prirodnih resursa, održavanje biodiverziteta, očuvanje ekološke ravnoteže, poboljšanje plodnosti tla i očuvanje kvaliteta vode.

Propisi Evropske unije o organskoj proizvodnji kreirani su tako da pruže pouzdanu i jasnu podršku proizvodnji organskih proizvoda u cijeloj EU, s ciljem zadovoljenja povećane potražnje potrošača za pouzdanim organskim proizvodima, a istovremeno pruža regulirano tržište za proizvođače, distributere i trgovce.

Sektor organske proizvodnje ima vrlo važnu ulogu u postizanju EU ciljeva predstavljenih u Evropskom zelenom sporazumu (European Green Deal) i strateškom dokumentu „Farm to Fork and Biodiversity Strategies“. Prioritet Evropske komisije je osigurati da sektor organske proizvodnje ima dobro regulirane preduslove i funkcionalan pravni okvir.

Organska proizvodnja je jedna od ključnih oblasti u tranziciji koju vodi EU ka održivom prehrambenom sektoru i boljoj zaštiti biološke raznolikosti. Postavljen je cilj od 25% poljoprivrednog zemljišta u organskom uzgoju do 2030. godine u EU, što je podržano odgovarajućim politikama i pravnim okvirom.

Evropska komisija je fokusirana na podsticanje i ponude i potražnje za organskim proizvodima u skladu sa ciljevima Zelenog sporazuma. Da bi se podstakla potražnja, politika promoviranja organske proizvodnje EU bit će jedan od instrumenata za promoviranje organskih proizvoda na unutrašnjem tržištu EU kao i u trećim zemljama.

Organsku proizvodnju podržava i Zajednička poljoprivredna politika (Common Agricultural Policy - CAP) koja pomaže u postizanju održivosti proizvodnje i potrošnje hrane, dok istovremeno doprinosi zaštiti prirode i poništava propadanje ekosistema. Proizvodnjom organskih proizvoda se odgovara na rastuće društvene zahtjeve za kvalitetnom hranom, proizvedenom na prirodan način sa visokim standardima zaštite okoliša, biološke raznovrsnosti i dobrobiti životinja.

Evropska unija je svojim politikama i strategijama postavila za cilj zaustavljanje gubitka biološke raznovrsnosti u Evropi i širom svijeta i transformiranje prehrambenih sistema u globalne standarde za konkurentnu održivost, zaštitu zdravlja ljudi i planete, kao i sredstava za život svih aktera u lancu proizvodnje i potrošnje hrane.

Zakonodavstvo Evropske unije

Organska proizvodnja je brzo rastući sektor što je direktna posljedica povećanog interesa potrošača za organskim proizvodima. Kao odgovor na izazove koje donosi povećanje intenzivnosti u sektoru organske proizvodnje, a kako bi se osigurao efikasan pravni okvir, EU je donijela novu Uredbu 2018/848. Zbog složenosti i važnosti primjene sekundarnog zakonodavstva koje je u pripremi, Komisija je predložila, kao prelazni period, jednu godinu za stupanja na snagu Uredbe, i to od 1. januara 2021. do 1. januara 2022. godine.

Nova legislativa o organskoj proizvodnji odnosi se prije svega na jačanje kontrolnog sistema; pomoć manjim poljoprivrednicima u prelasku na organsku proizvodnju, pravila o uvoznim organskim proizvodima (kako bi se osiguralo da su organski proizvodi u EU i trećih zemalja istog standarda), te veći asortiman organskih proizvoda.

Akcijski plan EU za budućnost organskih proizvoda, između ostalog, podstiče i ponudu i potražnju za organskim proizvodima i podstiče saradnju sa trećim zemljama u pokušaju povećanja mogućnosti za uvoznike i izvoznike organske hrane u, i iz Evropske unije i razvoj elektronskog sistema certifikacije za uvoz.

Osnovne EU uredbe za organsku poljoprivrednu proizvodnju su sljedeće:

- Uredba Vijeća (EC) broj 834/2007 o organskoj proizvodnji i označavanju organskih proizvoda;
- Uredba Komisije (EC) broj 889/2008 - o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) broj 834/2007 o organskoj proizvodnji i označavanju organskih proizvoda s obzirom na organsku proizvodnju, označavanje i kontrolu (obje na snazi od 2009);
- Uredba Komisije (EC) broj 1235/2008, o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) broj 834/2007 s obzirom na režime za uvoz organskih proizvoda iz trećih zemalja;
- Uredba Komisije (EC) broj 271/2010 o izmjeni Uredbe (EZ) broj 889/2008 o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EC) broj 834/2007 u pogledu oznake organske proizvodnje Evropske unije;

- Uredba Komisije (EU) 2018/848 Evropskog parlamenta i Vijeća od 30. maja 2018. o organskoj proizvodnji i označavanju organskih proizvoda te stavljanju van snage Uredbe Vijeća (EZ) broj 834/2007 (stupa na snagu 2022. godine); i
- Provedbena uredba Komisije (EU) 2020/25 od 13. januara 2020. o izmjeni i ispravku Uredbe (EZ) broj 1235/2008 o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) broj 834/2007 s obzirom na režime za uvoz organskih proizvoda iz trećih zemalja.

Uredbom Komisije (EU) 2018/848 podstiče se održivi razvoj organske proizvodnje u EU i nastoji se osigurati poštena konkurencija za poljoprivrednike i preduzetnike, sprječavanje prevara i nepoštenih postupaka te poboljšanje povjerenja potrošača u organske proizvode.

Prema ovoj Uredbi, svi organski proizvodi koji se uvoze u EU moraju imati odgovarajuću elektronsku potvrdu o inspekciji a kojima se upravlja putem sistema TRACES. Zahvaljujući ovim pravilima kupci koji kupuju proizvod koji nosi EU organski logo mogu biti sigurni da će dobiti isti kvalitet proizvoda širom EU.

Organski proizvodi iz zemalja koje nisu članice EU mogu se distribuirati na tržište EU samo ako su proizvedeni i ako je inspekcijska kontrola provedena pod uslovima koji su identični ili ekvivalentni onima koji se primjenjuju u organskoj proizvodnji u EU. Pravilima uvedenim 2007. godine, kontrolnim tijelima (certifikacijskim tijelima) iz zemalja koje nisu članice EU, omogućeno je da budu direktno nadležne za izdavanje certifikata i nadgledane od strane Evropske komisije i zemalja EU. Ovim je omogućeno Evropskoj komisiji da vrši nadzor i praćenje uvoza organskih proizvoda.

Bilateralni sporazum je uobičajeni način priznavanja trećih zemalja od strane Evropske komisije u saradnji sa državama članicama. Pri tome, Komisija uz podršku država članica, nadzire proizvodnju i kontrolu organskih proizvoda što mora biti u skladu sa ciljevima i načelima EU legislative za ovu oblast, ali nije nužno da se proizvode na isti način.

Bosna i Hercegovina nije potpisnica bilateralnog sporazuma o priznavanju trećih zemalja od strane Evropske komisije, ali propisi o uvozu osiguravaju da se mogu uvoziti i organski proizvodi iz trećih zemalja koje još nisu postigli bilateralni sporazum sa EU, čime je i organskim poljoprivrednim proizvođačima iz Bosne i Hercegovine omogućeno da i dalje izvoze na evropsko tržište. Evropska komisija je propisala da proizvod koji se proizvodi i kontrolira na isti način kao u EU može imati slobodan pristup na zajedničko tržište EU. Kontrolna tijela koja namjeravaju preduzeti takve kontrole moraju biti odobrena od strane Komisije i država članica EU za ovu svrhu. Njihov nadzor je direktna dužnost Komisije u saradnji sa državama članicama.

Uredba Komisije (EU) 2018/848 Evropskog parlamenta i Vijeća od 30. maja 2018. o organskoj proizvodnji i označavanju organskih proizvoda te stavljanju van snage Uredbe Vijeća (EZ) broj 834/2007, a koja stupa na snagu 2022. godine, između ostalog definiše priznavanje ekvivalenta trećih zemalja kroz trgovinske ugovore, a Evropska unija će započeti sa primjenjivanjem pet godina nakon stupanja na snagu ove Uredbe, tj. od 2026. godine (s obzirom da je stupanje na snagu prolongirano za godinu dana).

Certifikacijska tijela

Članom 46. Uredbe propisani su uslovi za priznavanje certifikacijskih tijela i kontrolnih ustanova nadležnih za obavljanje kontrola i izdavanje certifikata u trećim zemljama a primjenjuje se od 17. juna 2018. godine. Sva certifikacijska tijela priznata od Evropske komisije nalaze se u Aneksu IV. Uredbe 1235/2008. Za Bosnu i Hercegovinu to su:

1. "Agreco R.F. Göderz GmbH", Witzenhausen, Njemačka
2. „Albinspekt“ ‘Rr. Kavajes’, Tirana, Albanija
3. "Bio.inspecta AG", Ackerstrasse, 5070, Frick, Švicarska

4. "Ecocert SA""IMOswiss AG", Switzerland (Ecocert Balkan d.o.o. Zemun – Srbija)
5. "LACON GmbH", Offenburg, Njemačka
6. "ORSER", Cankaya-Ankara-Turska
7. "Organic Control System", Subotica, Srbija
8. "Organska kontrola", Kranjčevićeva 15, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
9. "Control Union Certifications" , Zwolle, Nizozemska
10. "DQS Polska sp. z o.o." Poljska
11. "Ecogruppo Italia", Catania, Italija

Aktivna certifikacijska tijela u Bosni i Hercegovini su Organska kontrola iz BiH i "Ecocert" iz Srbije. Oni obavljaju certifikaciju organske proizvodnje u Bosni i Hercegovini ili uvoz organskih proizvoda na području BiH i priznati su u skladu sa Aneksom IV. Uredbe 1235/2008.

U Republici Srpskoj u 2020. godini, na osnovu Zakona o organskoj proizvodnji („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 12/13) za kontrolu i certifikaciju jedino je bila ovlaštena kontrolna organizacija "Organic Control System" Subotica, Srbija sa poslovnom jedinicom na teritoriji Republike Srpske. Navedena kontrolna organizacija ima odobrenje od strane Evropske komisije za certifikaciju organskih proizvoda u Srbiji, Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini (sa kodom za BiH BA-BIO-162) i Makedoniji. Također, navedeno kontrolno tijelo je akreditirano za obavljanje poslova certifikacije proizvoda u organskoj proizvodnji od strane Akreditacijskog tijela Srbije u skladu sa standardom ISO/IEC 17065. „OCS“ je član EOCC (European Organic Certifiers Council) i IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movements).

„Organska kontrola“ je jedino certifikacijsko tijelo sa sjedištem u Bosni i Hercegovini a pored teritorije BiH može certificirati organske proizvode proizvedene na području Srbije i Crne Gore. Priznata je od strane Evropske komisije kao ovlašteno kontrolno tijelo za certifikaciju organskih proizvoda namijenjenih izvozu na tržište Evropske unije i ovlašteno je za kontrolu neprerađenih biljnih proizvoda i prerađenih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda za ishranu životinja.

9.2. Zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini

Na nivou Bosne i Hercegovine ne postoji regulativa za organsku proizvodnju. Nadležna entitetska ministarstva poljoprivrede su usvojila zakonodavstvo kojim se regulira oblast organske proizvodnje, i unaprjeđuju regulativu za organsku proizvodnju donošenjem podzakonskih akata, dok Brčko distrikt BiH ovu oblast nema uređenu. Predmetno zakonodavstvo se usklađuje za zakonodavstvom EU.

U Federaciji BiH na snazi je Zakon o poljoprivrednoj organskoj proizvodnji („Službene novine FBiH“, broj 72/16) i Pravilnik za organsku biljnu i stočarsku proizvodnju („Službene novine FBiH“, broj 14/18).

Dodatno, u Federaciji BiH u pripremi je nekoliko pravilnika koji će značajnije urediti ovu oblast.

U Republici Srpskoj na snazi je Zakon o organskoj proizvodnji Republike Srpske („Službeni Glasnik RS“, broj 12/13) kao i sljedeći podzakonski akti:

- Pravilnik o uslovima za rad kontrolnih organizacija i načinu vršenja kontrole u postupku organske proizvodnje;
- Pravilnik o tehnološkim postupcima prerade u organskoj proizvodnji;
- Pravilnik o metodama organske, biljne i stočarske proizvodnje i periodu konverzije;
- Pravilnik o sadržini, obrascu i načinu vođenja evidencije u organskoj proizvodnji;
- Pravilnik o uslovima i načinu skladištenja, prevozu i stavljanju u promet organskih proizvoda;
- Pravilnik o obilježavanju organskih proizvoda („Službeni Glasnik RS“, broj 93/20); i

- Pravilnik o postupku izdavanja potvrde za organske proizvode iz uvoza („Službeni Glasnik RS“, broj 24/20).

9.3. Organska proizvodnja u Bosni i Hercegovini s aspekta EU integracija

Uzimajući u obzir sve gore navedeno i opredijeljenost BiH za pristup EU, razumljivo je da Evropska komisija kontinuirano duži niz godina, kroz izvještaje o napretku, ističe potrebu ubrzanog reguliranja ovog segmenta poljoprivrede.

Saopćenje Komisije Evropskom parlamentu, Vijeću, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija u „Izveštaju o Bosni i Hercegovini za 2020.“ navodi da „Što se tiče organske proizvodnje, zemlja tek treba da pripremi i usvoji zakon na državnom nivou koji propisuje *acquis* EU i naknadno osigura da se regulatorni okviri na različitim nivoima vlasti usklade s njim. Mjere podrške i dalje se neravnomjerno provode u cijeloj zemlji.“ U izvještaju/ključnim porukama sa četvrtog sastanka Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo između EU i Bosne i Hercegovine (16.06.2020.) također se ističe potreba harmonizacije ovog dijela *acquis*-a sa regulativom na državnom nivou koju treba usvojiti.

Prepoznajući veliki potencijal i izuzetnu perspektivu sektora organske proizvodnje u BiH, a poštujući preporuke EU s ciljem ispunjavanja pravnog kriterija za pristupanje EU, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na 12. sjednici (juli 2020. godine) usvojilo zaključke koji se odnose na legislativu organske proizvodnje. Zadužilo je Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine da, u saradnji sa nadležnim tijelima entiteta i Brčko distrikta te Direkcijom za evropske integracije, izvrši i dostavi sveobuhvatnu analizu postojećih propisa za organsku proizvodnju u Bosni i Hercegovini sa zakonodavstvom Evropske unije, kao i međusobne usklađenosti entitetskih propisa.

Povoljne prirodne predispozicije Bosne i Hercegovine koje omogućavaju dobru i kvalitetnu organsku proizvodnju, te politike EU koje intenzivno podržavaju razvoj organske proizvodnje koja je u BiH uglavnom izvozno orijentirana, čine idealne preduslove za razvoj organske proizvodnje, ali i održivo povećanje dohotka stanovništva u ruralnim područjima. Početak primjene nove legislative koja se odnosi na obavezu priznavanja ekvivalenta trećih zemalja kroz trgovinske ugovore (do kraja 2025. godine) zahtijeva odgovornu reakciju nadležnih institucija u Bosni i Hercegovini po pitanju usklađivanja postojećeg zakonodavstva u oblasti organske proizvodnje jer neažurnost i odgađanje preuzimanja *acquis*-a i uspostavljanja sistema kontrola može dovesti do obustavljanja izvoza na najznačajnije tržište za bh. proizvođače. Dodatno, potpuno novi aspekt na proizvodnju hrane u globalu, pokazala je pandemija virusa COVID-19. Snabdijevanje kvalitetnom hranom je postalo vrlo osjetljiv i značajan segment i sa aspekta zdravlja ljudi.

10. RIBARSTVO

10.1. Aktivnosti na usklađivanju domaćeg zakonodavstva i provođenju *acquis*-a za oblast ribarstva i akvakulture

Ribarstvo je u EU jedno od najvažnijih pitanja i ovom Poglavlju 13. *acquis*-a je posvećeno veoma mnogo pažnje. Regulativu u EU koja se odnosi na ribarstvo čine propisi koji ne zahtijevaju preuzimanje u zakonodavstvo članica, ali zahtijevaju uvođenje mjera za pripremu nadležnih institucija i poslovnih subjekata za učešće u Zajedničkoj politici ribarstva EU (ZPR). Obim, ciljevi i načela ZPR-a su utvrđeni osnovnom Uredbom o Zajedničkoj politici ribarstva (Uredba Evropskog parlamenta i Vijeća (EU) broj 1380/2013). ZPR propisuje pravila za očuvanje morskih bioloških resursa, ograničenje uticaja ribarstva na okoliš i uslove za pristup vodama i resursima. Također

obuhvata i zajedničku organizaciju tržišta za ribarske i proizvode akvakulture, strukturnu politiku sa njenim fondom (Evropski fond za pomorstvo i ribarstvo), posebna pravila za upravljanje kapacitetima ribarske flote, pravila za kontrolu aktivnosti ribarstva i provođenje tih pravila. ZPR promovira mjere koje se zasnivaju na provjerenim naučnim savjetima i predstavlja okvir za prikupljanje, upravljanje i upotrebu relevantnih podataka. Posebne mjere upravljanja za održivo iskorištavanje ribljeg fonda u Mediteranskom moru su utvrđene Uredbom (EZ) 1967/2006 (Mediteranska uredba), dok su posebne mjere za ribarski fond i ribarstvo utvrđene u djelokrugu relevantnih regionalnih organizacija za upravljanje ribarstvom, tj. GFCM-a¹⁴ i ICCAT-a¹⁵. Posebna pravila se primjenjuju za upravljanje nekim vrstama ribarskog fonda, kao što je evropska jegulja (Uredba EZ broj 1100/2007). Što se tiče upravljanja resursima i ribarskom flotom, *acquis* EU sadrži precizna pravila za usklađivanje kapaciteta za ribolov kako bi se osigurala ravnoteža između flota i zaliha ribe, kao i mjerenje snage motora i tonaže plovila. Od država članica se zahtjeva da prikupljaju i ažuriraju podatke vezane za ribarski kapacitet za poseban registar ribarske flote, u skladu sa Uredbom Komisije (EZ) broj 26/2004. Za inspekcije i kontrole su uglavnom nadležne države članice koje moraju osigurati administrativni kapacitet za efikasno provođenje, u skladu sa pravnim okvirom EU uspostavljenim Uredbom Vijeća (EZ) broj 1224/2009 kojom se između ostalog određuju detaljna pravila za registraciju i izvještavanje o ulovu, te za rad sistema za praćenje plovila zasnovanog na satelitskoj tehnologiji. Uredba (EU) broj 508/2014 propisuje odredbe za Evropski fond za pomorstvo i ribarstvo (EMFF) o finansijskoj podršci za provođenje Zajedničke politike ribarstva, relevantnim mjerama koje se odnose na pravo mora, o održivom razvoju oblasti ribarstva i akvakulture i o slatkovodnom ribolovu, te o mjerama u okviru Integrirane pomorske politike. Da bi pristupile EMFF-u, države članice EU moraju da izrade i usvoje Okvirni strateški dokument i Operativni program (OP). Države članice također moraju da posjeduju potrebno administrativno rukovodstvo i kontrolne kapacitete kako bi osigurale pravilnu i efikasnu primjenu OP-a. *Acquis* koji se odnosi na tržišnu politiku je definiran Uredbom (EU) broj 1379/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća i propisuje pravila o profesionalnim organizacijama, zajedničkim tržišnim standardima, informacijama za potrošače, pravilima konkurencije i informacijama o tržištu. Pored općih pravila za državnu pomoć, *acquis* sadrži i posebna pravila o državnoj pomoći koja se odnose na sektor ribarstva i akvakulture. EU ima isključivu nadležnost u oblasti očuvanja morskih bioloških resursa i zbog toga je jedna od ugovornih strana brojnih međunarodnih ugovora i članica brojnih organizacija. Prije pristupanja potrebno je usvojiti ili poništiti postojeće ugovore i konvencije o ribarstvu sa trećim zemljama ili međunarodnim organizacijama.

Koliko je oblast ribarstva važna za EU vidi se i iz najnovijih pregovora EU sa Velikom Britanijom oko pitanja Brexit-a. Zato će i u pregovorima sa Bosnom i Hercegovinom Evropska komisija insistirati na ovim pitanjima, zbog harmonizacije propisa svih članica EU u ovoj oblasti, iako se u BiH ne čini da ova pitanja mogu imati prioritet, bar kada se sagledavaju ekonomski indikatori koji se odnose na ovu oblast, ona će svakako morati biti dio sveobuhvatne agende koja se odnosi na pregovore sa EU, pa i oko ovih pitanja. Zato će aktivnosti na usklađivanju domaćeg zakonodavstva i provođenju *acquis*-a za oblast ribarstva i akvakulture biti jedan od važnijih dijelova ove agende i kao polazni okvir za djelovanje nadležnih institucija u BiH u narednom periodu.

U analitičkom izvještaju Evropske komisije za 2020. godinu se ističe da je Bosna i Hercegovina u ranoj fazi pripreme na polju ribarstva i poziva se na usvajanje okvirnog strateškog dokumenta ribarstva za cijelu zemlju i njenu djelotvornu provedbu u cijeloj zemlji, te na poboljšanje administrativnih struktura i jačanje institucionalnih kapaciteta za upravljanje i kontrolu ribolovnih aktivnosti na svim nivoima vlasti. Analitički izvještaj također napominje da pravila proizašla iz zakona koji se trenutno provode nisu usklađena u cijeloj zemlji i da nedostaju neki važni dijelovi zakonodavnih mjera, uključujući one koji se odnose na upravljanje resursima i flotom. Izvještaj navodi da BiH nema registar flote, kao ni posebne strukturne akcije za ribarstvo.

¹⁴ General Fisheries Commission for the Mediterranean

¹⁵ International Commission for the Conservation of Atlantic Tunas

Član 96. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju traži utvrđivanje uzajamno korisnih područja od zajedničkog interesa u svjetlu saradnje BiH i EU u oblasti ribarstva, uzimajući u obzir prioriteta područja koja se odnose na pravnu stečevinu Zajednice, uključujući poštivanje međunarodne obaveze koja se tiče pravila upravljanja i očuvanja ribarskih resursa Međunarodne i regionalne organizacije za ribarstvo. Od izuzetnog značaja je primjena svih regulativa EU iz ove oblasti čime smo se obavezali i kroz primjenu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, član 96. kojim su se strane obavezale da će ispitati mogućnost utvrđivanja oblasti od zajedničkog interesa u sektoru ribarstva. U okviru saradnje posebno će se voditi računa o prioritetima pravne stečevine (*acquis-a*) Zajednice u oblasti ribarstva, uključujući poštivanje međunarodnih obaveza koje se tiču pravila međunarodnih i regionalnih ribolovnih organizacija o upravljanju i očuvanju ribljih resursa.

Preporuke EU date u Pododboru za SSP za poljoprivredu i ribarstvo traže usvajanje okvirnog programskog strateškog dokumenta i akcijskog plana za ribarstvo i akvakulturu za cijelu zemlju, uz uspostavljanje upravljanja flotom i poboljšanje institucionalnih kapaciteta za provedbu zakona u skladu s ZPP-om. Razgovor o ribolovnim resursima u unutrašnjim i morskim vodama ključan je za postizanje ciljeva Strategije biološke raznolikosti EU za 2030. godinu, koja predviđa obnavljanje dobrog ekološkog stanja morskog sistema i slatkovodnog ekosistema i prirodnih funkcija rijeka, kao jednu od mjera provedbe za postizanje obaveza EU o biološkoj raznolikosti do 2030.

Evropski zeleni sporazum (European Green Deal) potvrđuje da su poljoprivrednici i ribari ključni za upravljanje tranzicijom ekonomije EU ka održivom rastu. Stoga je jačanje njihovih napora u borbi protiv klimatskih promjena, zaštite okoliša i očuvanja biološke raznolikosti od ključne važnosti, zajedno sa zakonodavnim promjenama unutar Zajedničke ribarske politike u EU (ZRP-a). Akcija je u skladu sa sektorskim pristupom jer se bavi glavnim kriterijima za uvođenje sektorskog pristupa. Akcija rezultira razvojem strateškog programskog okvira, jača vlasničke i institucionalne kapacitete za implementaciju sektorskih politika, promovira efikasnu koordinaciju među institucijama u sektoru na svim nivoima vlasti, promovira efikasnu koordinaciju sa donatorima i ostalim sudionicima. Pored toga, djelovanje rezultira boljim planiranjem budžeta i kroz inicijative za praćenje i procjenu izgradnje kapaciteta, ono postavlja osnovu za uspostavljanje okvira za mjerenje učinka u sektoru ribarstva.

Ne treba zanemariti činjenicu da je BiH i pomorska zemlja što joj daje priliku koristiti i raspoložive kvote koje se odnose na ulov morske ribe, odnosno te kvote ustupiti drugim zemljama ili plovilima pod zastavom Bosne i Hercegovine. Mogućnosti za nove investicije u ovoj oblasti kao i implementaciju međunarodnih projekata nagoviještene su kroz usvajanje tzv. „higijenskog paketa“, posebno pravilnika koji se odnose na primjenu odredbi u ovoj oblasti: Pravilnik o higijeni hrane životinjskog porijekla („Službeni glasnik BiH, broj 103/12) i Pravilnik o organizaciji službenih kontrola proizvoda životinjskog porijekla namijenjenih ishrani ljudi („Službeni glasnik BiH, broj 103/12).

10.2. Približavanje EU u oblasti ribarstva

Prethodno navedeni propisi, iako su djelimično usklađeni sa Direktivom 92/43/EEZ o očuvanju prirodnih staništa je jedan od uslova za harmonizaciju propisa iz oblasti ribarstva, jer s aspekta približavanja Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji ribarstvo i akvakultura su oblasti na koje se primjenjuje *acquis* iz Poglavlja 13. i član 96. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), posebno onaj dio ribarstva koji se odnosi na ulov i uzgoj morske ribe, te zaštitu ribljeg fonda od nelegalnog, neprijavljenog i nereguliranog ulovu ribe kao i održivog razvoja akvakulture koja se odnosi na sam uzgoj ribe, kako pri riječnim tokovima i jezerima tako i u moru.

U tom cilju MVTEO BiH je kao koorganizator TAIEX događaja (radionica) za oblast poljoprivrede i ribarstva, zatražilo tehničku pomoć od TAIEX-a, te su bile odobreni i realizirani događaji u periodu 2013-2020., za sljedeće oblasti ribarstva:

- Ekspertska misija: Mapa puta usklađivanja EU legislative iz oblasti ribarstva - Sarajevo od 4-8. novembra 2013.;
- TAIEX radionica „Uporedni pregled ribarske politike EU sa njenom primjenom (s aspekta približavanja Bosne i Hercegovine EU integracijama u oblasti ribarstva)“ - Sarajevo, 23-24. maj 2016.;
- TAIEX ekspertska misija „Tehnička pomoć za izradu akcijskog plana u oblasti ribarstva (s aspekta približavanja Bosne i Hercegovine EU integracijama u oblasti ribarstva)“ - Sarajevo, 22-25. maj 2017.;
- TAIEX ekspertska misija „Održivo ribarstvo (s aspekta približavanja Bosne i Hercegovine EU integracijama u oblasti ribarstva)“ - Sarajevo, 4-8. septembar 2017.;
- TAIEX Radionica o ilegalnom, nereguliranom ribarstvu - Podgorica, 19-20. februar 2018.;
- TAIEX ekspertska misija: „Prikupljanje podataka iz područja ribarstva - razvoj metodologije za procjenu ribljeg fonda (riblje osnove) te registraciju i kontrolu ribarskih plovila“, Sarajevo 22-26. januar 2018.;
- TAIEX radionica „Održivo ribarstvo“ s ciljem da se pruži podrška bosanskohercegovačkim službenicima iz nadležnih institucija na svim nivoima u boljem razumijevanju modernih sistema i standarda iz oblasti akvakulture, zasnovanih na primjerima iz EU-a (s aspekta približavanja Bosne i Hercegovine EU integracijama u oblasti ribarstva) - Sarajevo, 4-5. marta 2020.

Kada govorimo o usklađivanju zakonodavstva u oblasti ribarstva onda govorimo, prije svega, o nadležnostima i načinu (modalitetu) za usklađivanje ovog zakonodavstva gdje ključnu ulogu imaju entiteti, dok se pripreme aktivnosti na izradi akcijskog plana za harmonizaciju legislative odnose na koordiniranje međunarodne tehničke pomoći koje bi mogle doprinijeti u što boljem sagledavanju neophodnih aktivnosti. Na osnovu preporuka i zaključaka sa održanih TAIEX događaja iz oblasti ribarstva i akvakulture sljedeće prioritete aktivnosti su:

1. primjena zakonodavstva EU o ribarstvu radi usklađivanja domaćeg zakonodavstva s relevantnim EU zakonodavstvom s aspekta približavanja Bosne i Hercegovine EU u ovoj oblasti.
2. Održivo ribarstvo (akvakultura) - proširenje znanja iz relevantnih aspekata iz oblasti akvakulture s aspekta približavanja Bosne i Hercegovine EU integracijama i izrada okvirnog programskog dokumenta za akvakulturu i ribarstvo u Bosni i Hercegovini.
3. Prikupljanje podataka u oblasti ribarstva - razvoj metodologije procjene ribljih zaliha (ribarska osnova) i registracija i kontrola ribarskih plovila.

Ispunjavanjem ovih uslova Bosna i Hercegovina će imati mogućnost korištenja međunarodnih fondova, posebno onih iz EU, koji će otvoriti pristup investicijskim fondovima za oblast ribarstva i akvakulture.

S tim u vezi Bosna i Hercegovina već aktivno učestvuje u izradi Strategije EU za Jadransko-jonsku regiju (EUSAIR). Do sada je održano ukupno dvanaest sastanaka Radne grupe TSG 1 i ovaj XII. sastanak je održan online 7. decembra 2020. Razvojni prioriteti, ideje i prijedlozi Strategije za Jadransko-jonsku regiju (EUSAIR) su podjeljeni na:

- Stub 1 – Plavi rast (morsko ribarstvo, akvakultura, plava tehnologija, upravljanje i usluge pomorstva i mora); i
- Stub 2 - Povezivanje regije (pomorski promet, intermodalna povezanost sa zaleđem, energetske mreže).

O svim aktivnostima u vezi sa ribarstvom redovno se informira Vijeće ministara Bosne i Hercegovine.

10.3. Ribarstvo kao prioritet razvoja u BiH

Bosna i Hercegovina ima veoma dugu tradiciju u uzgoju slatkovodne ribe – pastrmke i šarana s obzirom na značajno vodno bogatstvo koje čini sedam vodnih slivova, veliki broj riječnih i planinskih

jezera te podzemnih voda. Riba i proizvodi od ribe su jedan od važnijih proizvoda animalnog porijekla u kojima Bosna i Hercegovina ima komparativne prednosti i ovi proizvodi se mogu izvoziti na zahtjevno EU tržište. Imajući u vidu prirodne potencijale, radnu snagu, moderne tehnologije kao i stalnu tržišnu potražnju, ribarstvo kao grana poljoprivrede ima potrebe za dodatnim jačanjem, prije svega kreiranjem specifičnih politika, funkcionalnih mjera podrške i povećanjem podsticaja kada je u pitanju uzgoj ribe, korištenje međunarodnih fondova (prije svega EU), te stvaranje povoljnijeg poslovnog ambijenta za domaća i strana ulaganja u ovu oblast.

Usljed pojačanih efekata promjene klime, ribarski sektor u proteklom periodu, a posebno od 2014. godine, trpi znatnu materijalnu štetu uzrokovanu poplavama, mrazom i sušom, što je uticalo na pad proizvodnje ribe i povećanje cijene proizvodnje, naročito proizvodnje šarana. Raspoloživi podaci i analize pokazuju da bi ovaj sektor trebalo dodatno podsticati i osloboditi ga nekih dažbina, a prije svih visokih vodoprivrednih naknada kako bi ribarstvo postala konkurentna grana i dobra osnova za ekonomski rast (zapošljavanje).

Kapaciteti za proizvodnju i eksploataciju ribe u BiH, vodno bogatstvo, hidrološki kao i ekološki uslovi, te fizikalno-hemijska svojstva vodotoka, izuzetno razvijena tehnologija, kako uzgoja, tako i prerade ribe, tradicija u uzgoju i proizvodnji ribe kao i konstantan rast izvoza ribe, predstavljaju izuzetne preduslove za povećanje izvoznih kvota za ribu i riblje proizvode.

Stoga, ovu oblast je potrebno i programski pripremiti kako bi se efekti značajno poboljšali i kako bi Bosna i Hercegovina mogla proizvoditi i izvoziti značajne količine ribe, prije svega slatkovodne gdje postoje veliki potencijali, posebno izvoz na EU tržište, što se ne bi moglo reći za morsku ribu.

10.4. Administrativni kapaciteti

Poboljšanje administrativne strukture i jačanje institucionalnih kapaciteta se odvija na entitetskom nivou, a u Federaciji BiH i na nivou kantonalnih uprava. Vodi se računa o redovnoj i administrativnoj popunjenosti radnih mjesta, kvalitetnoj obuci osoblja koje se odnose na upravne organizacije i inspekcijski nadzor. Osnovna karakteristika je da su upravne organizacije (zakonodavna tijela) institucionalno, budžetski i po nadležnostima razdvojeni (nezavisni) što je i osnovni princip kada se ove aktivnosti provode u praksi. Tako, jedna institucionalna nadležna tijela donose propise (nadležna ministarstva i vlade), dok ih druga provode (inspekcije). Obaveze koje se odnose na preuzimanje zakonodavstva koje proizlazi iz Zajedničke ribarske politike EU-a se razmatraju kroz različite programske aktivnosti koje su na raspolaganju BiH. Tako npr. još uvijek se održavaju i traže nove mogućnosti tehničke pomoći kako bi se uradio Plan za preuzimanje EU legislative u ovoj oblasti. Nedostaje dugoročna tehnička pomoć i iskustva zemalja koja su uspješno primijenile ovakav vid tehničke pomoći.

10.4.1. Nadležnosti i zakonodavstvo u oblasti ribarstva i akvakulture u Bosni i Hercegovini

Nadležnost za poljoprivrednu proizvodnju (uključujući i uzgoj ribe), kao i upravljanje prirodnim resursima, (uključujući i upravljanje vodama) je u nadležnosti entiteta i Brčko distrikta BiH, a u Federaciji BiH, nadležnost i upravljanje prirodnim resursima i poljoprivrednom proizvodnjom je dodijeljena i kantonima. U Federaciji Bosne i Hercegovine je na snazi Zakon o slatkovodnom ribarstvu („Službeni list FBiH“, broj 64, 2004), a novi Nacrt zakona o ribarstvu je još uvijek u parlamentarnoj proceduri. Postojeći Zakon tretira oblast korištenja ribolovnih voda, ribolova, akvakulture, zaštite riba, ribočuvarsku službu, upravni nadzor i kaznene odredbe.

U Republici Srpskoj na snazi je Zakon o ribarstvu („Službeni glasnik RS“, broj 72/2012), dok je u Brčko distriktu na snazi Zakon o slatkovodnom ribarstvu („Službeni list BD“, broj 35, 2005).

Na osnovu Zakona o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 i 103/09) Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH zaduženo je, između ostalog, i za oblast poljoprivrede:

„Ministarstvo je nadležno i za obavljanje poslova i zadataka iz nadležnosti BiH koji se odnose na definiranje politike, osnovnih principa, koordiniranje djelatnosti i usklađivanje planova entitetskih tijela vlasti i institucija na međunarodnom planu u područjima poljoprivrede, energetike, zaštita okoline, razvoj i korištenje prirodnih resursa, i turizma“ i na osnovu Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 50/08) MVTEO „definira okvir agroekonomskih politika, u saradnji s nadležnim entitetskim i tijelima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“.

Članom 2. Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine, definirano je da Sektor poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja, između ostalog, obuhvata ribarstvo i riblje proizvode. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa je u okviru svojih nadležnosti preduzelo određene aktivnosti na sagledavanju ove problematike, imajući u vidu da je ova oblast sa aspekta poljoprivredne politike i upravljanja prirodnim resursima, uključujući i politiku ribarstva, u isključivoj nadležnosti entiteta i Brčko distrikta BiH. Dodatno, u Federaciji BiH oblast ribarstva i inspekcije je i u nadležnosti kantona.

10.5. Saradnja sa međunarodnim organizacijama

Saradnja sa EUROFISH-om

Bosna i Hercegovina je započela saradnju sa EUROFISH-om u oktobru 2014. godine na inicijativu predstavnika BiH (Ambasada BiH u Kopenhagenu, Danska) i predstavnika EUROFISH magazina kada je predloženo da se u Magazinu EUROFISH objavi članak o ribarstvu u Bosni i Hercegovini. Tako su u dva navrata objavljeni članci: u januaru 2015. godine i februaru 2018. godine pod radnim nazivom: Perspektive razvoja ribarstva u Bosni i Hercegovini i izvozni potencijali za ribu i proizvode od ribe.

Na Godišnjoj skupštini EUROFISH-a održanoj u januaru 2019. godine dogovorena je saradnja za tehničku pomoć. U aprilu 2019. godine dogovoren je zajednički modularni pristup izrade okvirnog strateškog dokumenta pod nazivom „Program razvoja akvakulture i ribarstva u Bosni i Hercegovini“ u kojem aktivno učestvuju predstavnici entiteta, Brčko distrikta BiH i Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa kao koordinatora.

U septembru 2019. godine od strane EUROFISH-a dostavljen je okvirni pregled/sadržaj aktivnosti koje će biti obrađene ovim dokumentom.

Tokom 2020. godine Ministarstvo, zajedno sa entitetskim nadležnim tijelima, je razmatralo nacrt dokumenta koji je dostavio EUROFISH sa posebnim dokumentima za svaki nivo vlasti. Ovi dokumenti su u fazi razmatranja.

Saradnja u okviru EUSAIR-a

U okviru Jadransko-jonske inicijative (EUSAIR) djeluje Radna grupa u okviru Stuba 1 za koju su zadužene zemlje-koordinatori: Grčka i Crna Gora, a učestvuju, pored navedenih koordinatora i BiH, Albanija, Hrvatska, Italija, Slovenija i Srbija. Stub 1 se fokusira na tri teme:

Tema 1 – Plava tehnologija (razvoj tehnologija koje ne narušavaju prirodni okoliš, posebno u području Mediterana);

Tema 2 - Ribarstvo i akvakultura; i

Tema 3 – Pomorstvo i upravljanje u oblasti pomorstva i uslužnih djelatnosti.

Specifični ciljevi za ovaj Stub su promoviranje istraživanja i poslovnih mogućnosti u oblasti „plave ekonomije“, razmjena stručnjaka iz akademske zajednice i biznismena iz poslovne zajednice u oblastima koje su više vezane za razvoj novih tehnologija a koje su bazirane na morskim resursima, a može se računati i na druge razvojne projekte, u zavisnosti koliko smo prisutni na ovim tematskim

sastancima i zagovaramo i naše interese koji ne moraju biti isključivo vezani za razvoj pomorstva i priobalnog područja (primorja), jer u širem kontekstu značajna su i zaleđa, gdje bi se razvoj i ovih područja mogao kombinirati sa korištenjem EU fondova za ruralni razvoj sa najavljenim fondovima iz EUSAIR-a.

Sa jednim novim strateškim pristupom i konkretnim projektnim aktivnostima omogućilo bi se da, i ove regije iz zaleđa primorja, mogu preko tržišta (razvoj turizma – Stub 4), razvoja putne infrastrukture (razvoj transporta i komunikacija – Stub 2), zaštite okoliša – Stub 3, učestvovati u pripremi projekata kako bi se dobila podrška za finansiranje, a sve u kontekstu Bosne i Hercegovine kao pomorske i mediteranske zemlje, a ne samo brdsko-planinske i kontinentalne.

Bosna i Hercegovina aktivno učestvuje u izradi Strategije EU za Jadransko-jonsku regiju (EUSAIR). Do sada je održano devet sastanaka Radne grupe TSG i XII. sastanak je održan online 07.12. 2020. godine.

Saradnja sa FAO GFCM

U području morskog ribarstva i akvakulture, BiH u svojstvu neugovorne članice, (nije zvanično potpisan ugovor sa FAO GFCM) saraduje sa Općom komisijom za ribarstvo Mediterana (FAO GFCM) te nastoji postepeno u procesu harmonizacije zakonodavstva preuzeti relevantne odredbe koje ova organizacija donosi a u cilju harmonizacije sa odredbama Zajedničke ribarske politike EU. Kao rezultat saradnje sa UN FAO GFCM i AdriaMed projektom urađena je analiza jedinog postojećeg Zakona o morskome ribarstvu Hercegovačko-neretvanske županije/kantona („Narodne novine HNŽ“, br. 2/98, 4/00 i 7/04), koju je pripremio FAO GFCM (juni 2018), koju je MVTEO prosljedilo relevantnim institucijama na analizu i očitovanje.

Ministarstvo poljoprivrede HNŽ-a je dostavilo svoje izjašnjenje koje će se u sklopu redovnog izvještavanja prema GFCM-u dostaviti ovoj organizaciji u cilju nastavka aktivnosti na pripremi novog Zakona o morskome ribarstvu i akvakulturu koji će biti usklađen sa ZRP-om (Zajednička ribarska politika EU) i odlukama GFCM-a. Istovremeno, nastavlja se saradnja sa AdriaMed projektom u pogledu tehničke podrške naučnim institucijama i administraciji.

10.6. Naredne aktivnosti

Nastavak aktivnosti oko usklađivanja zakonodavstva u oblasti ribarstva u Bosni i Hercegovini zahtijeva sveobuhvatni pristup koji je već pokrenut izradom Programa integriranja. Detaljan plan aktivnosti za svaku fazu izrade Programa integriranja je, na osnovu Metodologije, pripremila Direkcija za evropske integracije, u saradnji sa koordinirajućim institucijama za evropske integracije na svim nivoima vlasti u BiH. Komisija za evropske integracije će po završetku svake faze izrade Programa integriranja biti informirana od strane Sekretarijata Komisije za evropske integracije o realiziranim aktivnostima u svakom od poglavlja te problemima i eventualnim zastojima u radu.

Program integriranja obuhvata planski period od četiri godine. Prvobitno je bilo zamišljeno da ovaj Program obuhvati period 2021-2024., međutim zbog određenih kašnjenja, uključujući i situaciju oko COVIDA-19, a i zbog vremenskog perioda koji je potreban za izradu i usvajanje ovog Programa, potrebno je da se predvidi i prolongiranje ovih aktivnost za jednu godinu kako bi Program integriranja obuhvatio period 2022-2025.

11. EVROPSKE INTEGRACIJE I MEĐUNARODNA SARADNJA

11.1. Primjena Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Dodatnog protokola

Bosna i Hercegovina i Evropska unija, redovno, jednom godišnje, a u skladu sa prethodno usaglašenim rasporedom održavanja sastanaka zajedničkih tijela, pripremaju organizaciju i održavanje sastanaka za nadzor provođenja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP). Četvrti po redu sastanak Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo je zbog pandemije uzrokovane virusom COVID-19, održan putem online platforme, 16. juna 2020. godine. Tokom sastanka razmijenjene su informacije o stanju u poljoprivrednom sektoru i mjerama koje su preduzete kako bi se ublažile posljedice pandemije COVID-19, te razmotrila najvažnija pitanja koja se odnose na usklađivanje zakonodavstva u oblastima poljoprivrede i ruralnog razvoja, ribarstva, sigurnosti hrane, veterinarstva i fitosanitarnih pitanja. U pripremnom dijelu organizacije sastanka, razmijenjene su trgovinske statistike o poljoprivrednim i proizvodima ribarstva između Evropske unije i Bosne i Hercegovine, kao i aktuelne politike podsticaja poljoprivrede i ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini i Evropskoj uniji.

Nakon održanog sastanka, Evropska komisija je posebno skrenula pažnju na potrebu provođenja poljoprivrednog popisa, redovnom izvještavanju o napretku u pogledu Zakona o vinu na državnom nivou i Zakona o organskom uzgoju na državnom nivou.

Evropska komisija je upoznata sa trenutnim stanjem u oblasti ribarstva u pogledu izrade strateškog dokumenta Programa razvoja akvakulture i ribarstva i o Akcijskom planu za usklađivanje s propisima EU u ovoj oblasti (npr. usklađivanje s Uredbom o Zajedničkoj organizaciji tržišta, okvir za prikupljanje podataka, kao i najnovije informacije o statusu državnog plana za upravljanje ribarskom flotom).

U području sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike skrenuta je pažnja na dostavljanje informacija o vakcinaciji i mjerama za bolje suzbijanje bolesti životinja i dostavu informacija o izbijanju bjesnila. Iskazana je važnost da Bosna i Hercegovina informira Evropsku uniju o statusu usklađivanja s novim EU propisom o zdravlju biljaka i zahtjevima službenih kontrola, te o svim drugim relevantnim dešavanjima vezanim za izradu Zakona o zdravlju biljaka i službenim kontrolama u cijeloj zemlji.

11.2. Centralnoevropski sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA)

Kada je u pitanju implementacija Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA 2006 Sporazum), te odredbama koje se odnose na oblast poljoprivrede i sanitarna i fitosanitarna pitanja u okviru Pododbor za poljoprivredu i SPS tokom 2020. godini iste su realizirane tokom predsjedavanja Republike Moldavija.

Osnovne aktivnosti i prioriteti predsjedavanja koje su planirane u jednogodišnjem periodu definirani su usaglašenim Programom rada predsjedavanja za 2020. godinu. Prijedlogom Programa rada, Republika Moldavija je potvrdila nastavak i kontinuitet rada na aktivnostima započetim u prethodnim godinama od strane svojih prethodnika, ali i predstavila neke nove aktivnosti kako bi osigurala ispunjavanje svojih ciljeva. Isto tako, zbog izazova nastalih zbog pandemije COVID-19, provedene su određene aktivnosti kao odgovor na novonastalu situaciju, prije svega uspostavljanje zelenih koridora u kontekstu funkcioniranja zajedničkog regionalnog tržišta.

U okviru predsjedavanja u 2020. godini održan je 14. sastanak CEFTA Pododbora za poljoprivredu i SPS koji je zbog situacija sa COVID-19 pandemijom održan 19. novembra 2020. godine u online formatu.

Ključne aktivnosti o kojima se razgovaralo na sastanku su: prezentacija implementacije i uticaja Odluke o olakšanju trgovine voćem i povrćem, implementacija tehničke infrastrukture za elektronsku

razmjenu prekograničnih podataka između CEFTA zemalja - CEFTA TRACES¹⁶ sistema (TRACES – Trade Control and Expert System) u kontekstu implementacije Dodatnog protokola 5, načini odgovora CEFTA članica na krizu izazvanu pandemijom COVID-19, usklađivanje radnog vremena na graničnim prelazima CEFTA strana i sl.

Kada je u pitanju Odluka o olakšanju trgovine voćem i povrćem, početkom godine na završnoj konferenciji pod nazivom "Podrška olakšavanju trgovine između zemalja CEFTA-e" koja je održana 25. februara 2020. godine u Tivtu, Zajednički komitet CEFTA-e donio je Odluku o olakšavanju trgovine voćem i povrćem. Odlukom su definirana striktna pravila koja su usaglašena sa pravilima EU, a koja su predvidljiva za privrednike i olakšavaju promet robe.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 23. sjednici održanoj 29.12.2020. godine, je razmotrilo i usvojilo Izvještaj sa specijalnog sastanka CEFTA Zajedničkog odbora Sporazuma o izmjeni i pristupanju Centralnoevropskom sporazumu o slobodnoj trgovini (Sporazum CEFTA 2006). Uz Izvještaj je usvojena i Odluka o olakšavanju trgovine voćem i povrćem, broj 06-3-05-3819-2/20 od 26.11.2020. godine.

U kontekstu odgovora na krizu izazvanu pandemijom COVID-19 te u cilju olakšanja prometa roba između CEFTA strana u novonastaloj situaciji uzrokovane pandemijom, na prijedlog Sekretarijata CEFTA-e, Vijeća za regionalnu saradnju i Evropske komisije započete su aktivnosti na kreiranju liste vitalnih proizvoda i popisa graničnih prelaza otvorenih za teretni transport, kao i mogućih trgovinskih mjera koje će poboljšati protok roba i osigurati snabdjevenost tržišta, prije svega hranom i medicinskim sredstvima. S tim u vezi, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je u saradnji sa entitetskim ministarstvima nadležnim za poljoprivredu i trgovinu izradilo listu neophodnih namirnica, a u saradnji sa Ministarstvom civilnih poslova BiH, entitetskim ministarstvima zdravstva i Agencijom za lijekove BiH listu prioriternih lijekova i drugih medicinskih sredstava. Proizvodi sa spomenute liste na određenim graničnim prelazima između zemalja CEFTA-e tretiraju se kroz tzv. zelenu prioritetnu traku, čime se omogućava lakši i brži promet roba u novonastaloj situaciji. Sistem zelenih traka je postao operativan već 13. aprila 2020. godine. Sekretarijat CEFTA-e zadužen je da omogući elektronsko obavješćavanje o dolasku kamiona koji prevoze osnovnu robu, primjenom nužne nadogradnje Sistema elektronske razmjene podataka (SEED) a na osnovu dogovorenog popisa robe.

U 2021. godini Crna Gora će preuzeti predsjedavanje Sporazumom CEFTA 2006, te Podoborom za poljoprivredu i SPS.

11.3. Međunarodni sporazumi/memorandum i saradnji u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja

Primarni cilj pokretanja procedura i zaključivanje sporazuma/memoranduma je stalna potreba za unaprjeđenjem i proširenjem sveukupne međusobne saradnje, povećanjem obima trgovine, a sa zemljama sa kojima se dijeli zajednički cilj, pridruživanje Evropskoj uniji, saradnja i razmjena iskustava na području usklađivanja zakonodavstva sa pravnom stečevinom Evropske unije, te korištenja fondova Evropske unije za poljoprivredu i ruralni razvoj.

Aktivnosti u okviru Sporazuma između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva hrane, poljoprivrede i stočarstva Republike Turske o saradnji u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja

¹⁶ TRACES je višejezična mrežna platforma Evropske komisije za sanitarne i fitosanitarne certifikate potrebna za uvoz životinja, životinjskih proizvoda, hrane i hrane za životinje neživotinjskog porijekla i biljaka u Evropsku uniju, u koji je uključeno preko 40 000 korisnika iz oko 85 zemalja svijeta. Ovim se olakšava razmjena podataka, informacija i dokumenata između svih strana uključenih u trgovinu, te pojednostavljuju i ubrzavaju administrativni postupci kontrolnih organa.

Sporazum između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva hrane, poljoprivrede i stočarstva Republike Turske o saradnji u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja zaključen je u Ankari 27. juna 2012. godine.

Članom 3. Sporazuma, a u svrhu koordinacije aktivnosti, razvoja međusobne saradnje i ispunjavanja ciljeva postavljenih u Sporazumu, definirano je i uspostavljanje Upravnog komiteta za poljoprivredu, koji će se sastajati na godišnjoj osnovi. Tako je Drugi sastanak Upravnog komiteta za poljoprivredu između Bosne i Hercegovine i Republike Turske održan 27. novembra 2020. godine korištenjem online platforme. Na sastanku je naglašena važnost poljoprivrednog sektora za obje zemlje, potreba jačanja postojeće saradnje u oblasti poljoprivrede i poboljšanja bilateralne trgovine. Strane su također naglasile važnost unaprjeđenja saradnje u različitim oblastima poljoprivrede: saradnje na polju zdravlja životinja i trgovine robom životinjskog porijekla, saradnje u oblasti zdravlja biljaka, saradnje u oblasti ribarstva, ruralnog razvoja, itd. Dodatno, strane su se složile da se pojača saradnja između veterinarskih laboratorija u dijagnosticiranju bolesti životinja, kao i da se ojača trgovina proizvodima životinjskog porijekla. Isto tako, naglašena je potreba za unaprjeđenjem saradnje fitosanitarnih laboratorija u dijagnosticiranju štetnih organizama i bolesti, te saradnja u oblasti sigurnosti hrane.

11.4. Implementacija međunarodnih projekata

U sektoru Poljoprivreda i ruralni razvoj u skladu sa visinom ulaganja najveći donatori/kreditori u 2020. godini bili su: Evropska unija, Sjedinjene Američke Države, Kraljevina Švedska, Republika Češka, Republika Italija i Međunarodna organizacija za hranu i poljoprivredu pri Ujedinjenim nacijama (UN FAO) - kao donatori, a Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede (IFAD) – kao kreditor.

	Naziv projekta	Finansiranje - sufinansiranje	Period	Vrijednost (EUR)
1.	Program razvoja ruralne konkurentnosti (RCDP)	IFAD, kredit	2015-2022.	54.290.000
2.	Podrška Evropske unije za konkurentnost poljoprivrede i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini IPA 2018 – EU4AGRI	EU	2020-2024.	32.000.000
3.	Konkurentnost i inovacije: Lokalne razvojne strategije IPA 2016 – EU4Business	EU/GIZ	2018-2022.	16.100.000
4.	USAID/Sweden FARMA II	USAID/Švedska	2016-2021.	15.973.000
5.	Unaprjeđenje sistema sigurnosti hrane u Bosni i Hercegovini	R. Češka/CzDA	2018-2021.	2.000.000
6.	Nove aktivnosti za podršku fitosanitarnom sektoru u Bosni i Hercegovini u cilju usklađivanja sa standardima EU-a (PHYTO-BiH)	Republika Italija	2019-2022.	1.198.400
7.	Jačanje izvoznog potencijala i poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednih proizvođača u BiH - vakcinacija malih preživara protiv bruceloze	Kraljevina Švedska/SIDA	2016-2020.	922.232
8.	Spremnost na odgovor u slučaju pojave afričke svinjske kuge na Balkanu	FAO	2019-2020.	460.100
9.	Podrška tradicionalnoj proizvodnji	R. Češka/CzDA	2015-2020.	396.667

	livanjskog sira			
10.	Partnerstvo za razvoj agrobiznisa	USAID/privatni sektor	2015-2020.	373.190
11.	Podrška unaprjeđenju nacionalnog sistema nadzora nad biljnim štetnim organizmima i sistema fitosanitarnog certificiranja	FAO	2019-2020.	357.000
12.	Smanjenje rizika od katastrofa za održivi razvoj	FAO	2019-2021.	173.000
13.	Jačanje kapaciteta privatnog i javnog sektora u prioritetnim lancima vrijednosti	FAO	2019-2021.	139.400

Planiranje i koordinacija donatorske pomoći

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH osigurava planiranje i koordinaciju međunarodne pomoći na nivou BiH što s jedne strane podrazumijeva koordinaciju interesa relevantnih aktera unutar zemlje, a sa druge strane koordinaciju aktivnosti donatora u ovom sektoru. Dodatno, jedan od kriterija sektorskog pristupa u okviru IPA-e upravo zahtjeva postojanje sektorske strukture za koordinaciju donatora i izrade Godišnjeg izvještaja o donatorskoj pomoći za dati sektor. U 2020. godini Radna grupa je, u saradnji sa TAIEX¹⁷ koordinatorom za poljoprivredu, bila posebno aktivna kod programiranja tehničke pomoći Evropske komisije i instrumenta za razmjenu informacija koja je dostupna u okviru Generalnog direktorata Evropske komisije za politiku susjedstva i pregovore o proširenju (DG NEAR) za sljedeću godinu.

12. MJERE I PRIORITETI U OBLASTI POLJOPRIVREDE, ISHRANE I RURALNOG RAZVOJA ZA 2021. GODINU

Prema Mišljenju Evropske komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, zemlja je u ranoj fazi pripremljenosti u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja i neophodno je da značajno unaprijedi administrativne kapacitete u ovoj oblasti i uspostavi fundamentalne instrumente i institucije za učešće u Zajedničkoj poljoprivrednoj politici (ZPP).

Kada je riječ o sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike, dostignut je određen nivo pripremljenosti ali je potrebno dodatno uskladiti sisteme službenih veterinarskih i fitosanitarnih kontrola sa pravilima EU, poboljšati institucionalno uređenje kako bi se izbjeglo preklapanje nadležnosti, te ojačati lanac kontrole i koordinacije.

U oblasti ribarstva, Bosna i Hercegovina je u ranoj fazi pripremljenosti. U predstojećem periodu potrebno je izraditi usklađen cjelodržavni dokument politike ribarstva i efikasno ga provesti u cijeloj zemlji u skladu sa EU *acquis*-em. Neophodno je poboljšati administrativne strukture i ojačati institucionalne kapacitete za upravljanje i kontrolu ribarskih aktivnosti u skladu sa obavezama iz zajedničke ribarske politike Evropske unije, te uspostaviti i voditi registar flote. Također, potrebno je uskladiti metodologiju za prikupljanje podataka o ribi i ribljim proizvodima u cijeloj zemlji i uspostaviti relevantne statistike.

Aktivnosti koje su ključne za napredak Bosne i Hercegovine u evropskim integracijama i provođenju reformi vezane su za mjere i prioritete od koji su najvažnije:

- pravno usklađivanje, preuzimanje i implementaciju propisa sa pravnom stečevinom Evropske unije;

¹⁷ Technical Assistance and Information Exchange

- usklađivanje poljoprivrednih politika i politika ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini sa zajedničkom poljoprivrednom politikom Evropske unije;
- ispunjavanje uslova za korištenje pretpristupnih fondova Evropske unije za poljoprivredu i ruralni razvoj;
- dostizanje potrebnog nivoa standarda kvaliteta i sigurnosti hrane za nesmetanu trgovinu poljoprivrednim proizvodima i izvoz svih roba životinjskog porijekla na tržište Evropske unije; i
- izgradnja i jačanje institucionalnih kapaciteta;

Prioritetno područje za provođenje reformi je zakonodavstvo. U ovoj oblasti je planirano usvajanje:

- Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o hrani;
- Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o veterinarstvu;
- Zakona o izmjeni Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine;
- Zakona o vinu;
- unaprjeđenje regulatornog okruženja za organsku proizvodnju za razvoj i jačanje organske proizvodnje u Bosni i Hercegovini;
- unaprjeđenje zakonodavstva u oblasti morskog ribarstva i akvakulture;
- poboljšanje regulatornog okvira za kontrolu uvoza hrane;
- preuzimanja pravne tekovine Evropske unije u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, veterinarstva, sigurnosti hrane i zaštite zdravlja bilja, nakon izrade i usvajanja cjelovitog Programa usvajanja EU *acquis*-a za Bosnu i Hercegovinu (NPAA).

Za usklađivanje poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja, potrebno je:

- efikasna realizacija Strateškog plana ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine – Okvirni dokument (2018-2021);
- izrada novog okvirnog strateškog dokumenta za period poslije 2021. godine (2021-2027);
- poboljšanje uslova vanjskotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće proizvodnje, prije svega jačanjem konkurentnosti primarne poljoprivrede i prehrambene proizvodnje;
- postepeno harmonizirati mjere podrške u poljoprivredi;
- uskladiti mjere ruralnog razvoja u okviru postojećeg programa subvencija u entitetima i Brčko distriktu BiH i razviti mjere ruralnog razvoja u skladu sa EU mjerama;
- podsticati usvajanje standarda kvaliteta i jačanje konkurentnosti proizvođača kroz usklađivanje mjera podrške na cijeloj teritoriji, bilo da su to subvencije za proizvođače ili grantovi za investicije;
- uskladiti zakonodavstvo koje regulira direktna plaćanja na svim nivoima vlasti nadležnih za subvencioniranje poljoprivrede u BiH i postepeno ih usaglasiti sa EU pravilima;
- započeti sa uspostavljanjem organizacija zajedničkog tržišta uz jačanje administrativnih kapaciteta i pripremi regulatornog okvira u skladu sa *acquis*-em.
- poboljšati efikasnost korištenja i nivoa zaštite raspoloživih poljoprivrednih resursa;
- inicirati potpisivanje i realizaciju bilateralnih sporazuma za unaprjeđenje saradnje i trgovine, a posebno sporazuma koji se odnose na unaprjeđenje i proširenje međusobne saradnje u okviru procesa pristupanja Evropskoj uniji u dijelu usklađivanja zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU i korištenje evropskih fondova za poljoprivredu i ruralni razvoj; i
- izgradnja kapaciteta za suočavanje sa prirodnim katastrofama u cilju povećavanja nivoa spremnosti za sprječavanje i zaštitu od vanrednih situacija koje mogu uticati na poljoprivredni sektor (poplave, suša i dr.).

U ispunjavanju uslova za korištenje pretpristupnih fondova Evropske unije za poljoprivredu i ruralni razvoj, potrebno je:

- izraditi i usvojiti novi okvirni strateški dokument usklađen sa periodom programiranja u EU;
- formirati Upravljačko tijelo zaduženo za realizaciju IPARD Programa;
- uspostaviti i akreditirati sistem za plaćanje; i
- izraditi i usvojiti Program IPARD.

Za izgradnju i jačanje institucionalnih kapaciteta u sektoru poljoprivrede, ishrane, ruralnog razvoja i ribarstva, potrebno je:

- unaprijediti poljoprivrednu statistiku kroz razvoj Poljoprivrednog informacijskog sistema osiguranjem procesa harmonizacije Registra poljoprivrednih gazdinstava i Registra klijenata;
- provesti popis poljoprivrede;
- ojačati sposobnosti za analitiku provedenih politika, strategija, programa i mjera;
- intenzivirati aktivnosti na uspostavljanju sistema monitoringa i evaluacije u sektoru poljoprivrede, prehrane i ruralnog razvoja;
- nastaviti aktivnosti na uspostavljanju i razvoju Mreže računovodstvenih podataka poljoprivrednih gazdinstava i započeti aktivnosti na uspostavljanju Poljoprivredno - tržišnog informacijskog sistema;
- poboljšati administrativne kapacitete i resurse u poljoprivredi u cilju bolje pripremljenosti i postepenog približavanja Zajedničkoj poljoprivrednoj politici Evropske unije;
- institucionalno i administrativno ojačati kapacitete sistema službene kontrole hrane i hrane za životinje, uključujući i graniče kontrolne tačke;
- ojačati institucionalne i administrativne kapacitete, posebno kapacitete fitosanitarnih inspektora za službene kontrole unutrašnjeg tržišta;
- usvojiti program za razvoj ribarstva i akvakulture i usklađivanje zakonodavstva sa *acquis-em*;
- uskladiti metodologiju za prikupljanje podataka vezanih za ribu i proizvode ribarstva u cijeloj državi, te utvrditi relevantne statističke podatke;
- unaprijediti bazu za usklađivanje trgovinske statistike za poljoprivredne i ribarske proizvode sa sistemom u EU;
- uspostaviti sistem za upravljanje i kontrolu ribolovnih aktivnosti u skladu sa Zajedničkom ribarskom politikom EU. Također, uspostaviti i upravljati Registrom flote te prikupljati podatke o ulovu i istovaru po vrstama ribolova; i
- započeti sa uspostavljanjem Integriranog sistema administracije i kontrole (IACS) i Sistema za identifikaciju zemljišnih parcela (LPIS), ključnih elemenata za upravljanje i kontrolu sredstvima u okviru Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP)

U cilju dostizanja standarda i ispunjavanja uslova za izvoz hrane potrebno je:

- uskladiti sisteme službenih veterinarskih i fitosanitarnih kontrola sa pravilima EU;
- unaprijediti institucionalne kapacitete u okviru postojećih nadležnosti;
- ojačati lanac kontrole i koordinacije i eliminirati preklapanje nadležnosti; i
- organizirati i provesti obuke za subjekte u poslovanju hranom po standardima EU o kontroli kvaliteta;
- uvesti međulaboratorijska uporedna ispitivanja, povećati njihove administrativne kapacitete, a posebno kapacitete inspekcijskih službi i laboratorija;
- ubrzati pripreme za referentne laboratorije u zemlji;
- uvećati akreditacije laboratorijskih metoda koje se koriste za higijensku, veterinarsku i fitosanitarnu kontrolu i analizu hrane i hrane za životinje;

- usvojiti šemu sjemena OECD-a, prije svega za poljoprivredno sjeme i šumski materijal;
- izraditi i usvojiti propise i mjere za uvođenje tržišnih standarda kvaliteta u skladu sa evropskim i OECD standardima (tržišni standardi za voće i povrće, žitarice, meso i mlijeko...) odnosno sa standardima organizacije zajedničkog tržišta EU;
- u oblasti ribarstva ubrzati aktivnosti na usklađivanju domaćeg zakonodavstva koje uređuje ovu oblast i uložiti dodatne napore u provođenju *acquis*-a za oblast akvakulture.
- održavati vakcinaciju sve dok se bjesnilo ne iskorijeni.

Aktivnim uključivanjem i angažmanom nadležnih institucija na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini kao i ostalih zainteresiranih učesnika u poljoprivrednom sektoru u BiH i uz tehničku podršku Evropske komisije, može se odgovoriti na tržišne i konkurentske izazove, ali i ispunjavanje velikih zahtjeva u procesu integracija i sticanja članstva Evropske unije.